This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

~~Jap 1308.56~~ Jpn 1308.56

Harvard College Library

FROM THE GIFT OF

MRS. JOHN C. BANCROFT

IN MEMORY OF HER HUSBAND

JOHN CHANDLER BANCROFT

(Class of 1854)

OF

BOSTON

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MIJN VERBLIJF

IN

JAPAN.

DOOR

C. T. VAN ASSENDELFT DE CONINGH.

AMSTERDAM,
GEBROEDERS KRAAY.
1856.

Digitized by Google

Digitized by Google

MIJN VERBLIJF IN JAPAN.

Digitized by Google

Digitized by Google

MIJN VERBLIJF IN JAPAN,

DOOR

C. T. VAN ASSENDELFT DE CONINGH.

Blz. 81

AMSTERDAM
GEBROEDERS KRAAY,
1856

Digitized by Google

~~Jap 1308.56~~
Jpn 1308.56
11:56
4

HARVARD COLLEGE
JUN 8 1905
LIBRARY.

Bancroft gift

Digitized by Google

VOORWOORD.

Een gedeelte van het onderhavige werkje was reeds vroeger, in een onzer maandwerken geplaatst. Door dusdanige plaatsing echter, was alles te veel verspreid; daarom besloot ik mijne mededeelingen over Japan liever, tot een geheel gebragt, in een klein boekdeel zaâm te vatten, dat den lezer hierbij wordt aangeboden. Ik heb alleen opgeteekend hoe ik het in Japan, tijdens mijn verblijf gevonden heb; sedert is onze toestand aldaar door meerdere vrijheid zeer verbeterd, en ook in den handel zijn eenige wijzigingen gekomen. De welwillende lezer zal wel zoo goed zijn omtrent taal en stijl eenige toegevendheid te gebruiken; hij houde in het oog dat ik geen letterkundige, maar zeeman van beroep ben, en het alleen waagde om een voor mij geheel vreemd vaarwater te bezei-

Digitized by Google

len, met het goede doel, om, voor zoo veel ik daarvan zag, onzen toestand in Japan nader te doen kennen, die dikwijls, door den nijd van vreemden, maar al te zeer in een hatelijk en logenachtig daglicht gesteld wordt.

C. T. v. A. d. C.

Digitized by Google

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

Blz.

Van Soerabaija naar Japan. — Zonderlinge manier van visschen. — Tegenwind en zijne gevolgen. — Een gevaarlijk oogenblik. — De Japansche kust. — De geheime seinvlag. — De baai van Nagasacki. — Ten anker. — Japansche vrijmoedigheid. — Eene geïllumineerde sleepdienst. — Aankomst voor Decima. . . . . 1.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Opperbanjoosten, Dwarskijkers, Ottona's en andere ambtenaren. — Aan wal. — Wachtposten en voelderlieden. — Mijne huisvesting. — Lastige commensalen. — Eene verzegelde poort. — Formaliteiten en contrôle. — Oorzaak daarvan. — Monselen. — Berg-Hollanders. — Het Bijbeltonnetje. — Angst der Japanners voor het Christendom. . . . . 17.

DERDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van Decima. — Voorzorg tegen diefstal binnen de muren. — Het tolken-collegie. — De Kambang-kas. — De vogel-commissaris. — Japansche naauwgezetheid. — Een gezouten matroos. — De boeken-commissaris. — Proeven van Japansch-Nederduitschen briefstijl. — Het Banjoostenhuis. — Levenswijs der Nederlanders op Decima. — De compradoor. — Het complimenttouwtje. — De tajos of huishoudster. — Theehuizen . . . . 30.

VIERDE HOOFDSTUK.

Kostbare wandelingen. — Natuurschoon door kunst verhoogd. — Salamanders — De tuinman der Nederlanders. — Nagasacki. — Tempels, Priesters en eeredienst. — Suikerbakkers. — Prentverkoopers. — Hollans man en Hollans frou. — Een algemeen badhuis. — Het matsjoeriefeest. — Draagbare tooneelen. — Vader Hakwija. — Een Japansch middagmaal. — De optogt van den Gouverneur. — Toiletten der Japansche schoonen. — Het lampjesfeest. . . . . 49.

Digitized by Google

VIJFDE HOOFDSTUK.

Blz.

Het feestmaal der tolken. — „Amsterdamsch bitterlikeur”. — Een belangeloos vriend. — Bezoekers. — „Buitenkant en Binnenkant”. — Twee Gouverneurs aan boord. — Het Japansche compliment. — Eene curieuse conversatie. — Kleeding en eigenaardigheden der Japanners. — Geleerden en Doctors. — De naaldensteek........ toegepast op een dikken Europeaan. — Rammenassers. — Nijverheid en kunst. — Janmaat en de Japansche koopluî . . . . 70.

ZESDE HOOFDSTUK.

De vlaggemast. — Het koper- en kamferwegen. — Chinesche smokkelaars. — Een bagatel, als koopprijs. — Het ijzeren staafje der Policie. — Het stelsel van dwarskijkerij. — Bezoldigingen. — De Japansche schatkist. — Voorzorg tegen oorlog. — Een vreemde eend in de bijt. — De bij-vrouw. — Huwelijken en huwelijks-makelaressen. — Spelevaren. — Wetten tegen de weelde. — Erfelijkheid der ambten. — Onderwijs. — Regtsbedeeling . . . . 94.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Uiterlijke bedaardheid en deftigheid der hoogere, vrolijkheid en luidruchtigheid der mindere volksklasse. — Voorbeelden daarvan. — Eene zelfopoffering. — Een fragment uit de geschiedenis van Japan, dat de reden aangeeft, waarom alle blinden onder de bescherming des Keizers staan. — Het voorkomen en karakter der Japanners, vergeleken met dat der Chinezen. — Een blik op den handel tusschen Nederland en Japan. 128.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Reis van het Nederlandsche opperhoofd naar Jedo. — De lotgevallen van Benyowsky. — Welwillendheid der Japanners jegens ons. — Onwaarheid der vertelsels door vreemden verspreid. — Onderlinge hoffelijkheid en pligtplegingen der Japanners. — Een zonderling begrip van welvoegelijkheid. — Het luchtgestel, zonnehitte, stormen. — Eene grap. — Afscheidsbezoeken. — Vertrek . . . . 150.

Digitized by Google

EERSTE HOOFDSTUK.

VAN SOERABAIJA NAAR JAPAN. — ZONDERLINGE MANIER VAN VISSCHEN. — TEGENWIND EN ZIJNE GEVOLGEN. — EEN GEVAARLIJK OOGENBLIK. — DE JAPANSCHE KUST. — DE GEHEIME SEINVLAG. — DE BAAI VAN NAGASACKI. — TEN ANKER. — JAPANSCHE VRIJMOEDIGHEID. — EEN GEÏLLUMINEERDE SLEEPDIENST. — AANKOMST VOOR DECIMA.

In de maand Mei 1851 werd ik met het schip Joän, ter reede van Soerabaija liggende, door het N. I. gouvernement voor de reize naar Japan bestemd. Zelden heb ik aangenamer tijding ontvangen, dan toen ik bepaald kennis kreeg van deze bestemming, zoowel omdat die mij in de gelegenheid stelde vreemde landen en zeeën te bezoeken, waartoe ik altijd eene bijzondere neiging gehad heb, als om het financiële voordeel daaraan verbonden; want hoewel de gouden tijd voor den Japanvaarder tot de *memoria dulce* behoort, zoo blijft toch altijd nog de jaarlijksche reis naar Japan een buitenkansje voor de Hollandsche scheepsgezagvoerders. Ik was zes jaren vroeger, als eerste stuurman op een ander schip dienende, nog eens in Japan geweest, maar had toen naauwelijks een voet aan wal gehad; ik had mij moeten tevreden stellen met tegen

Digitized by Google

de welige oevers der baai aan te kijken, in de hoop om eenmaal later in meer onafhankelijken toestand in dit schoone land terug te keeren; en nu deze verwezenlijkt werd, was mij de tijding dubbel welkom. Met de meesten mijner onderhoorigen was het geheel anders; velen hadden weinig lust om, zoo als zij het noemden, voor een maand of acht de wereld uit te gaan; enkelen echter, die door niets aan hun vaderland gebonden waren dan door de onbetaalde rekeningen van slaapbazen en wantsnijders, waren hartelijk blijde en verheugden zich over den langeren duur der reis van acht maanden, om later acht dagen langer vrolijk te kunnen zijn, één maand geld gesteld op één dag pleizier, zoo als de gewone matrozenberekening is.

Met den meesten spoed werd de lading voor Japan, die voor het gouvernement meest uit suiker en sapanhout bestaat, ingenomen, en den 6den Julij zeilden wij van de reede van Batavia.

In de maanden Junij en Julij heeft men in de Chineesche en Japansche zeeën meest zuidweste winden, waarom dan ook in dien tijd de reis naar Japan het gemakkelijkst gedaan kan worden. Tot in straat Formosa ging de reis zeer voorspoedig, maar hier liep de wind tegen, waardoor alles moest opgekruist worden, dat, uithoofde der niet zeer naauwkeurige kaarten die ik aan boord had, vrij lastig was. Evenwel was het dagelijks mooi weêr, en het is ongelooflijk, welk eene menigte visschersvaartuigen men alsdan onder de Chineesche kust aantreft. Deze lieden hebben eene vervelende manier van visschen: wanneer eene vischschuit b. v. twintig man aan boord heeft, zet zij des morgens op eenigen afstand uit elkander, man voor man,

Digitized by Google

op een stukje bamboes met een vischlijn en een mandje koude rijst, over boord; na aldus het grootste gedeelte der bemanning als 't ware in zee te hebben neêrgeplant, visschen de weinige overgeblevenen uit de schuit zelve, en des avonds halen zij hunne makkers, die den geheelen dag in de open zee hebben omgedreven, weder op. Voor ik deze vreemdsoortige visscherij kende, was ik niet weinig verwonderd, toen ik, met eene frissche koelte bij den wind zeilende, op eenigen afstand een mensch halverlijf uit het water zag steken, en toen ik kort daarna door den kijker er nog wel vijftig ontdekte, was ik voor een oogenblik geheel overbluft, en even verwonderd alsof ik een troep schelvisschen op eene wandeling ontmoet hadde. Wij zeilden met een snelle vaart door dit labyrinth van waterchinezen, en ik had moeite genoeg om er niet eenigen te overzeilen, daar ik op 't laatst er een paar honderd in den omtrek telde, en velen zóó na op het lijf moest loopen, dat het schuim van den boeg hen om de ooren spatte. Van naderbij gezien, zaten deze arme kerels alleen op een paar kleine stukken bamboes met de beenen kruiselings onder het lijf, en een mandje voor hen op de bamboes vastgebonden om de vangst in te doen. Waarlijk eene onaangename positie om een geheelen dag in de brandende zon rond te drijven; want heeft de visscher al eens lust zijn been regt uit tusschen de bamboes door in het water te steken, dan loopt hij gevaar, dat een haai er mede heengaat; het is dus voor deze lieden ook niet alles pleizier in de wereld.

Na acht dagen met tegenwind in straat Formosa gesukkeld te hebben, liep de wind weder gunstig, tot groote blijdschap zoowel van mij als van mijne passa-

Digitized by Google

giers en bemanning, want tegenwind vertraagt niet alleen de reis, maar hij brengt ook knorrige humeuren voort. Van acht dagen tegenwind kan men er altijd zes op knorrige gezigten rekenen, en het is alsof alle inschikkelijkheid en toegevendheid bij iedereen met den laatsten goeden wind is weggewaaid. De knorrigheid van den kapitein gaat over op de stuurlieden, van dezen weêr op de matrozen, en de passagiers, die als tusschenwerpsels op niemand der scheepsbezetting kunnen brommen, beginnen onder elkander te kibbelen. Wee kok en hofmeester, als er iets aan de tafel mankeert! Is er 't een of ander niet goed toebereid of gaat er een sauskom over de tafel, dan wordt hun een geheel dictionnaire vol krachtige scheepstermen naar het hoofd geworpen, maar is de goede wind weder daar, dat men dagelijks meer en meer de bestemming nadert, dan keert de algemeene opgeruimdheid terug, de kok proeft weêr de helft der schotels, die hij krijgt om klaar te maken, en de hofmeester breekt weêr onbezorgd borden en glazen, en krijgt slechts een zachte vermaning om voorzigtig te zijn.

Na drie of vier dagen met een goeden wind in de Japansche zee gezeild te hebben, waren wij reeds tot vrij digt bij de Japansche kust genaderd, toen op zekeren avond, terwijl ik met mijne passagiers rustig een glas punch op het halfdek zat te drinken, in eens door den man op den uitkijk geroepen werd: »Schip digt vooruit!" Het was pikdonker en in een oogenblik opvliegende, zag ik eene donkere massa digt voor den boeg. »Stuurboord het roer!" schreeuwde ik met eene donderende stem, en door deze manoeuvre gierden wij even het vreemde schip vrij, dat wij

Digitized by Google

anders in onze vliegende vaart dwars in de zijde hadden geloopen, waarbij wij welligt beiden waren naar den grond gegaan. In meer bezochte vaarwaters gebeurt het dikwijls, dat men des nachts plotseling een schip in de nabijheid ziet, waardoor niet zelden met overzeiling de schromelijkste ongelukken gebeuren, maar hier, op veertig mijlen buiten de Japansche kust, waar ik als 't ware kon berekenen het eenigste schip te zijn, dat in een geheel jaar passeerde, was ik niet op deze nachtelijke ontmoeting verdacht, en ik wil wel bekennen, dat toen ik eerst opsprong en het donkere gevaarte regt voor mij zag, mij eene rilling door de leden liep; het zijn van die oogenblikken, waar het geldt *to be*, *or not to be*, en waarin men geene enkele seconde zijne tegenwoordigheid van geest mag verliezen. Met bliksemsnelheid schoten wij rakekelings het reusachtige vaartuig voorbij, dat mij voorkwam een walvischvanger te zijn, die voor kleine zeilen lag te drijven, en waarvan zeker de geheele bemanning in diepe rust lag, zonder eenige gedachte aan het gevaar, dat zij geloopen hadden. Wij ledigden onze glazen voor den schrik, de passagiers verzekerden elkander met bevende stemmen, dat zij niet bang geweest waren, en ik liet den man op den uitkijk een krachtig glas punch geven, omdat hij de oogen zoo goed open gehouden had. De helft der equipagie, die de wacht in de kooi had, was dadelijk door het geroep half naakt op het dek gestoven, want bij aanzeiling liggen de matrozen in het volkslogies, dat voor in den boeg is, het eerste aan de beurt; daar alles intusschen naauwelijks twee minuten duurde en er toen niets meer te zien was, vroegen zij hoogst verwonderd aan hunne

Digitized by Google

makkers, wat er aan de hand was. »Wat er aan de hand is?" zeide de bootsman, die mede de wacht op 't dek had, »nu niemendal, behalve dat wij daar zoo even haast allemaal naar kapitein Jas gegaan waren."

Den 6den Augustus zagen wij de Maxima-eilanden, een groep naakte rotsen, die tot Japan behooren, waarop eenige ongelukkige bannelingen een ellendig leven leiden, en den volgenden morgen met het aanbreken van den dag kaap Nombo op de vaste kust. Deze kaap is aan hare ronde gedaante zeer kenbaar en in de zomermaanden voor schepen, die naar de baai van Nagasacki bestemd zijn het geschiktste verkenningspunt, daar men haar tot op korten afstand veilig kan naderen, en bovendien het voordeel heeft met de zuidweste winden, die hier alsdan veelal waaijen, bovengaats te zijn, waardoor het gemakkelijk valt naar de meer noordoostwaarts gelegen baai van Nagasacki af te houden. Is men kaap Nombo tot binnen eene mijl genaderd, dan moet men digt langs de kust sturen, ten einde den mond der baai niet voorbij te zeilen, wat, als men verder uit den wal was, al heel ligt zou kunnen gebeuren, daar zich dan de geheele kust slechts voordoet als een keten groene bergen, waarin geene de minste opening te bespeuren is.

Op kaap Nombo is een seinpost, van welke men minstens acht mijlen ver in zee kan zien; ik behoefde dus niet verwonderd te zijn, toen ik later bij mijne komst op Decima vernam, dat men des morgens ten 6 ure, toen ik het eerste land in 't gezigt kreeg, daar reeds tijding had, dat het Hollandsche schip voor den wal was. Hoewel nu Decima een paar mijlen land-

Digitized by Google

waarts inligt, wist men daar reeds, dat het schip opzeilde, toen ik naauwelijks een schaduw van het land zag; het zou dus moeijelijk zijn de Japansche kust ongemerkt te naderen, want ik durf met reden veronderstellen, dat dergelijke seinposten op alle voorname punten gevonden worden. Ten zuiden van kaap Nombo ziet men op verren afstand het eiland Amaksa, de laatste wijkplaats in vroegere jaren der Japansche Christenen, die aldaar, na zich heldhaftig verdedigd te hebben, ten getale van dertigduizend werden over de kling gejaagd.

Bij het naderen der kust, liet ik de geheime seinvlag van den grooten top hijschen, om de Japanners te doen weten, dat dit inderdaad het jaarlijksche Nederlandsche schip was. Die geheime vlag verandert alle jaren; de teekening er van wordt het jaar te voren met het t'huisvarende schip naar Java opgezonden, alwaar zij dan gemaakt wordt, en met het vertrekkende schip in een gezegeld kistje medegegeven, onder bewaring van den hoogst aanwezigen gouvernements ambtenaar, die onder geen voorwendsel, hoegenaamd, het kistje aan den gezagvoerder mag overgeven, vóór men op 23° noorder breedte gekomen is.

Behalve deze vlag, die enkel voor Nagasacki geldig is, ontvangt men nog eene tweede van het bestuur te Batavia, die alleen dient, om, wanneer men onverhoopt, door nood, in eenige andere haven of plaats, op de Japansche kust, mogt binnenvallen, de autoriteiten te waarschuwen, dat men het bevriende Nederlandsche schip bevaart, waardoor men dadelijk van het Japansche bestuur alle hulp erlangt.

Digitized by Google

Des middags waren wij de opening der baai reeds tot op korten afstand genaderd, toen de lucht, die den geheelen morgen buijig geweest was, hoe langer zoo meer begon te betrekken, en de regen, die weldra met stroomen nederviel, ons alle gezigt op het land benam. Eenige visscherspraauwen maakten van deze gelegenheid gebruik, om naar ons toe te roeijen, ten einde ons eenige ledige flesschen af te bedelen; iets, dat zij nimmer zouden gewaagd hebben, als men hen van het land had kunnen zien, daar hun alle gemeenschap met het schip in zee op strenge straffen verboden is. In een oogenblik waren meer dan twintig vaartuigen om ons heen, een bezoek dat mij, als wij zoowel bij een der woeste Zuidzee-eilanden geweest waren, tamelijk ongerust zoude gemaakt hebben; want nimmer heb ik zulke forsch gebouwde en gespierde menschen gezien, die, naar hun uiterlijk te oordeelen, gemakkelijk een Europeaan voor hun ontbijt hadden kunnen gebruiken. Zij waren echter met een paar ledige flesschen dubbel te vreden, en getroostten zich gaarne de moeite in zee te springen, om die op te halen. Een hunner vaartuigen, vermetelер dan de anderen, maakte zich langs zijde van het schip behoorlijk vast, terwijl een lid der bemanning, een Japansche Herkules, den grootsten dolfijn dien ik ooit gezien heb, tusschen duim en vinger in de hoogte hield en mij beduidde, dat hij daar wat suiker voor wilde hebben. Ik gaf hem een zakje met omstreeks drie pond; waarop hij niet alleen zijn dolfijn, maar nog zooveel andere visch op het dek overwierp, dat wij voor meer dan drie dagen met de geheele equipage genoeg daaraan hadden. Den smaak

Digitized by Google

der zijnen voor sterken drank kennende, liet ik hem tot belooning zijner mildheid een flesch jenever geven, een geschenk, dat hier niets minder welkom is, dan bij de loodsen en visschers in het Engelsche kanaal. De flesch ging weldra van mond tot mond, maar ieder hunner was toch zoo beleefd, om vóór hij proefde zijn hoofddoek los te maken, en mij onder het roepen van: »*Olanda*, *mooi*, *mooi!*" eens vriendelijk toe te knikken. Vooral verbaasde mij de keurige zindelijkheid hunner vaartuigen: alles was even helder geboend en geschuurd; al het vischtuig had zijne vaste plaats en zag er zoo goed onderhouden uit, dat men bevreesd zoude zijn, het te gebruiken; ook bemerkte ik niets van die onaangename lucht, die men op onze Europesche zeevischschuiten zoo kwistig kan inademen, dat men het hart uit het lijf denkt te braken. Ik at dan ook met zeer veel smaak, zonder te denken om er vies van te zijn, van een gezouten *boniete*, die mij als iets extra's, in een klein tobbetje, door mijne koperkleurige vrienden werd aangeboden. Intusschen begon de regen te minderen en het land weêr zigtbaar te worden; in een oogenblik waren al de visschers op een paar kabellengten verwijderd, en lagen zij zoo bedaard te visschen, alsof zij van het voorbijzeilende schip volstrekt geen kennis genomen hadden.

Met de afklarende lucht, die ook den zeewind aanbragt, stuurden wij naar binnen, en passeerden des namiddags ten 3 ure de Noorder Cavalhos, waar de Nederlandsche vlag, die tot verkenning op de noordpunt van dat eiland waait, met negen kanonschoten door ons begroet werd.

Digitized by Google

Is men die N. Cavalhos eene kabellengte afstands voorbij, dan stevent men de baai in, en ziet zich plotseling uit volle zee, als in een heerlijk, door hooge bergen omgeven meer getooverd. Tallooze kleine pleiziervaartuigen, vol mannen en vrouwen, omringen het schip, om nieuwsgierig de aankomende vreemdelingen te bekijken, en zoo eentoonig als in zee het altijddurende gezigt van lucht en water is, waarin zelfs een stipje aan den horizon, van een voorbijzeilend schip of een zeevogel, aller belangstelling gaande maakt, zoo rijk aan verscheidenheid was nu onze geheele omgeving, en ik aanschouwde met dankbaarheid en bewondering, de schoone natuur, die ons omringde. Ik kon mij echter niet te veel door mijne natuurbeschouwingen laten medeslepen, want de weinige ruimte voor een groot schip in de baai, die al naauwer werd, naarmate wij dieper naar binnen liepen, de schrale wind, die ons noodzaakte, scherp op te loeven, de branding op een rif, waar wij even boven heen konden zeilen, de vallende schemering, die ons weldra zonder ankergrond, tusschen het hooge gebergte, geheel in het duister zoude hullen, waren allen bezwaren, die mijne uiterste zorg vereischten. Van de menigte menschen, die ons met hunne booten volgden, mogt niemand aan boord komen; maar daar wij digt bij den wind zeilden, en daardoor weinig vaart liepen, konden zij met hunne snelroeijende vaartuigen, ons gemakkelijk bijhouden. Uit een derzelve, dat de Hollandsche vlag liet waaijen, reikte men op een langen rietstok een papier over, dat aan mij geadresseerd en een soort van praairapport was, en dat de uitnoodi-

Digitized by Google

ging behelsde, om er den naam van het schip, dien van mijzelven en der passagiers op in te vullen, en tevens om twee der laatsten, als gijzelaars, met deze boot naar Decima vooruit te zenden. Ik voldeed aan een en ander.

De baai is digt naar den Papenberg niet meer dan een kwart mijl breed, zoodat men met een groot schip niet zonder gevaar kan kruisen. De wind was zóó schraal, dat er maar even digt bij den wind naar den Papenberg, waar men eerst moet ankeren, kon opgezeild worden; voor men nog zoover is, staat er overal van 35 tot 40 vademen water, hetgeen het ankeren uiterst moeijelijk maakt.

Te midden der meer en meer invallende duisternis, aan weêrszijde niet meer dan een steenworp van de klippen verwijderd, waartegen de branding hevig bulderde, zeilden wij in alle stilte voort; want bij zulke gelegenheden heeft het scheepsdek inderdaad iets pleg-tigs: alles is zoo doodstil dat men eene naald op het dek zou hooren vallen; niemand waagt het een enkel woord te spreken, en men hoort niets dan tusschenbeiden een kortaf gegeven bevel aan den roerganger; ieder man aan boord begrijpt den gevaarlijken toestand, waarin men met schip en lading door de omstandigheden gebragt is, en in dergelijke oogenblikken is de verantwoording, die op den gezagvoerder rust, inderdaad groot, — immers eene verkeerde windvlaag of vergissing in de peiling der omliggende hoeken van het land, die in het duister naauwelijks zigtbaar waren, was hier genoeg geweest om met het schip op de eene of andere klip te stooten en met hetzelve de rijke lading naar den grond te doen zinken. Ik was dan ook op

Digitized by Google

alles voorbereid en mijne geheele bemanning stond zwijgend verdeeld bij de brassen en bij de ankers, gereed om het minste bevel met bliksemsnelheid ten uitvoer te brengen, toen eensklaps digt bij den Papenberg een plotselinge rukwind regt van voren uit de bergkloven viel en alle zeilen tegensloeg; er was over geen van beide zijden ruimte; het schip luisterde niet meer naar het roer en had ik niet onmiddellijk met staande zeilen het anker laten vallen, dat gelukkig hield, dan zou mijn Joän regt tegen eene steile rots zijn aangeslagen, waarvan hij, toen het anker vatte, geen tien vademen vrijzwaaide. Zoo stil als alles eenige oogenblikken te voren was, zoo verging thans hooren en zien van het leven en de bedrijvigheid die op het dek heerschten: in minder dan ééne minuut rinkelde tachtig vadem der ankerketting buiten boord, met een geweld dat de vlam uit het spil vloog, en de confusie van het oogenblik, de krachtige, telkens door verscheidene monden herhaalde bevelen (*): »Steekt uit van de ketting!" »neêr met de zeilen!" »bakboord het roer!" enz. zouden menigen profaan in de zeevaart hebben doen denken dat zijn laatste uur geslagen had. Alles liep echter goed af, dank zij de handigheid mijner bemanning, waaronder ik van die rappe gasten had, daar ik in tijd van nood op staat kon maken, die zes handen aan 't lijf hadden als het er op aankwam en onderwijl met de voeten nog middel wisten te vinden om de malengers (†) aan te drijven, zoodat in weinige oogenblik-

(*) Het is aan boord gebruikelijk, dat een gegeven bevel, door dengene dien het aangaat, herhaald wordt, ten bewijze, dat hij het verstaan heeft.

(†) Malengers, luijaards.

Digitized by Google

ken het schip met opgegeide zeilen achter zijn anker lag, alsof er niets gebeurd ware.

Inmiddels was het stikdonker geworden, zoodat ik weinig hoop had dat de Japanners ons nog dien avond van onze gevaarlijke ankerplaats zouden boegseren; te meer daar wij nog lang niet tot om den hoek van den Papenberg gevorderd waren, want van hier af, tot aan Decima, een afstand van ongeveer anderhalve mijl, mag men niet zeilen, zelfs bij dag en al is de wind gunstig, maar wordt door een tachtigtal kleine schuitjes opgesleept, eene dienst waartoe alle eigenaars van vaartuigen in de dorpen, die aan de baai liggen, geprest worden.

Nadat de zeilen waren vastgemaakt, deed ik een menigte kanonschoten, om maar zooveel leven te maken als mogelijk was, met dat gelukkig gevolg, dat ik weldra verscheidene groote en kleine vaartuigen, allen met lantarens verlicht, om den hoek van den Papenberg zag komen. Eenigen van dezen kwamen ons op zijde, om hunne ladingen banjoosten, dwarskijkers, tolken, schrijvers (*) en den Japanschen havenmeester aan boord te doen overstappen, zoodat in een oogenblik het geheele dek met Japanners overstroomd was. Zoodra zij aan boord zijn, doet men best hen stil hun gang te laten gaan en zoo min mogelijk een toon van gezag tegen hen aan te nemen; de opperbanjoosten gaan dan ook ongevraagd ongeweigerd met hunnen dwarskijker in de kajuit, en spreken de wijn- en likeurflesschen dapper aan. Banket, gember en likeuren zijn hunne geliefkoosde snoeperijen; men kan bijna

(*) Zie over al deze waardigheden later.

Digitized by Google

geen te grooten voorraad daarvan medenemen; trouwens in mijne instructie van het bestuur op Java stond wel uitdrukkelijk: »de gezagvoerder zal verpligt zijn de banjoosten op banket, likeuren enz. te onthalen;" iets, dat ik gaarne deed omdat het aan hen zoo ten volle besteed was. Zijn de flesschen leêg, dan zenden zij een tolk naar den hofmeester om meer te halen.

Terwijl men op het dek de sleeptrossen uitgaf, de stukken laadde, de ketting indraaide enz., ging ik naar beneden in de kajuit om de opperbanjoosten te begroeten; zij waren uiterst beleefd en voldaan, en herkenden mij nog van zes jaren vroeger, toen ik de eerste maal in Japan geweest was. Gedurende den tijd dat ik mij door tusschenkomst der tolken met deze heeren onderhield, kwamen twee Hollanders van Decima aan boord, in ruiling voor de beide heeren, die ik des namiddags als gijzelaars had opgezonden; daarmede waren nu alle formaliteiten afgeloopen en ik beval het anker te ligten. Weêr op het dek gekomen, verwonderde ik mij over de orde en stilte, die er heerschte, hoewel er meer dan honderd Japanners op het dek waren; wanneer men in eenig ander land in eens zooveel vreemd volk aan boord gekregen had, zou dit voorzeker een schrikkelijk leven en verwarring veroorzaakt hebben, maar hier ging alles geregeld en ieder gedroeg zich even beleefd en ordelijk. Het was een prachtig gezigt van voor over den boeg; tallooze kleine scheepjes, allen met lantarens behangen, hadden zich aan de trossen vastgehecht, en sleepten ons onder oorverdoovend maatgezang des avonds ten negen ure om den hoek van den Papenberg.

Schooner en stouter gezigt dan mij hier wachtte,

Digitized by Google

herinner ik mij niet ooit gehad te hebben. De hooge bergen aan weêrszijde der baai waren van onder tot boven verlicht; honderde met veelkleurige lantarens behangen pleiziervaartuigen, waarin jonge meisjes op de samsie of guitar speelden, volgden het schip; de vlammen mijner stukken, die ik bijna onophoudelijk deed losbranden, verlichtten voor een oogenblik als zoovele bliksemstralen het geheele tooneel, terwijl elk schot, door de hooge bergen teruggekaatst, als een felle donderslag eenigen tijd bleef voortrollen.

Drie uren waren wij op deze wijze onder weg; toch was ik van dezen zegevierenden intogt in het geheimzinnige Japansche rijk, niettegenstaande den stikdonkeren en vergevorderden nacht, bij onze aankomst voor Decima nog maar half verzadigd en zou er met groot genoegen mijne geheele nachtrust aan opgeofferd hebben. Hoewel er twee met zwaar geschut bezette forten tusschen den Papenberg en Decima liggen, worden toch de saluutschoten der schepen nimmer beantwoord; alleen komt de bezetting voor het voorbijgesleepte schip in 't geweer, zoo men bij dag hier langs komt.

Juist te middernacht van 7 op 8 Augustus, ankerden wij onder het lossen van dertien kanonschoten voor Decima, waarschijnlijk tot groote stoornis der Nagasackische burgerij, die niet gewoon is in den nacht door kanonschoten gewekt te worden. De Japansche ambtenaren, benevens de beide gijzelaars, die aan den Papenberg waren aan boord gekomen, verlieten nu het schip, nadat ik met veel moeite van de eersten vergunning gekregen had, tot den volgenden morgen aan boord te mogen blijven: hetgeen mij niet dan onder

Digitized by Google

voorwendsel van ziekte werd toegestaan; want daar het eenmaal gebruikelijk is, dat de scheepsgezagvoerder onmiddellijk na het ankeren aan den wal komt, konden zij er zoo gemakkelijk niet toe besluiten zulk eene gewoonte, die sedert 200 jaren bestaan had, te laten varen. Zoo gehecht zijn zij, zelfs in zulke nietigheden, aan alles wat eenmaal verouderde gewoonte, of zoo als zij zich in het Hollandsch uitdrukken, »kappittel" geworden is.

Digitized by Google

TWEEDE HOOFDSTUK.

OPPERBANJOOSTEN, DWARSKIJKERS, OTTONA'S EN ANDERE AMBTENAREN. — AAN WAL. — WACHTPOSTEN EN VOELDERLIEDEN. — MIJNE HUISVESTING. — LASTIGE COMMENSALEN. — EENE VERZEGELDE POORT. — FORMALITEITEN EN CONTRÔLE. — OORZAAK DAARVAN. — MONSELEN. — BERG-HOLLANDERS. — HET BIJBELTONNETJE. — ANGST DER JAPANNERS VOOR HET CHRISTENDOM.

Hoewel het den volgenden morgen stortregende, kwam er toch reeds vroegtijdig eene wacht om ons af te halen, en naar Decima te geleiden; (ik zeg om ons af te halen, want het is volstrekt verboden, om met eigen sloepen te varen; zelfs mag men die, zonder noodzakelijkheid, niet eens te water strijken). Behalve mij zelve, bestond ons gezelschap uit twee heeren, die beiden tot herstel van gezondheid de reis medemaakten; twee andere passagiers waren, zoo als ik gezegd heb, reeds den vorigen dag, bij het inkomen der baai, naar Decima opgezonden.

Vóór wij echter nu aan wal gaan, zal het noodig zijn, kennis te maken met de verschillende soorten van Japansche ambtenaren, waarmede de Nederlanders bijna dagelijks in aanraking komen. De voornaamste hunner zijn de Opperbanjoosten, welke

Digitized by Google

betrekking zoo wat half militair en half burgerlijk is; zij zijn aan het hoofd van alle werkzaamheden, die op Decima of aan boord plaats hebben; niets kan daarbij gebeuren, zonder hunne goedkeuring of toestemming; in rang staan zij ongeveer met onze Europesche kolonels gelijk. Als zij in functie uitgaan, wordt eene soort van hellebaard achter hen aangedragen; hun verder gevolg bestaat uit eenige dienaars en één sloffendrager. Op hen volgen de dwarskijkers, eigenlijk controleurs der hoofdambtenaren; spionnen, die alle mannen van rang in landsbediening, als hunne schaduw op zijde staan, waardoor dan ook de Nederlanders eigenlijk niets met hen te maken hebben. Na hen komen de Ottona's of wijkmeesters, die des nachts met hunne patrouille over Decima waken, en verder de tolken, die buiten hunne dienst als tolk voor onze taal, nog tot eene menigte andere baantjes gebruikt worden. Met deze laatste hebben wij verreweg het meeste te maken; dikwijls knoopen zij met ons groote vriendschap aan, die meestal banket en likeur tot grondslag heeft, daar klaplooperij, op enkele uitzonderingen na, velen hunner als 't ware is ingeschapen. Op dezen volgen nog de schrijvers, die tot rekenen, schrijven en boodschaploopen gebruikt worden, en de onderbanjoosten, die men als commissarissen van policie beschouwen kan; vervolgens de visiteur, door de Hollanders *voelderman* genaamd, die alle goederen naziet en visiteert, en ook de lijfvisitatie doet.

Druipnat kwamen wij aan wal; want men had de onbeleefdheid gehad, ons eene opene boot te zenden; wij landden niet aan de waterpoort van Decima, die

Digitized by Google

alleen geopend wordt bij het lossen of laden, maar aan de stad bij eene andere landingplaats, door de Nederlanders de »mosseltrap" genaamd. Vandaar gaat men omtrent vijf minuten door eene achterbuurt, en komt dan voor de landpoort van Decima. In deze poort gekomen, wachtte ons de eerste lijfvisitatie, een last, waarvan alleen het opperhoofd verschoond is. Uit mijne ondervinding van zes jaren vroeger, wist ik, dat men best deed, zich daarbij maar zoo lijdelijk mogelijk te houden en met eene beleefde buiging den wachthebbenden banjoost te winnen; ik kwam er dan ook vrij wel af, en toen ik zag, dat de koelie, die mijn beddegoed op het hoofd droeg, aanstalte maakte het in het slijk te werpen, om het aldus te laten nazien, verzocht ik beleefdelijk het te laten doorgaan, hetgeen mij werd toegestaan. Zoo stapten wij door de poort Decima binnen, waar wij, slechts tien passen verder, in eene tweede wachtpoort, op nieuw gevisiteerd moesten worden, geheel volgens het Japansche stelsel van dwarskijkerij, waarnaar de eene voelderman den andere controleert, en wee den voelderman No. 1, zoo zijn ambtgenoot No. 2 iets verdachts bij iemand vindt, dat No. 1 heeft laten passeren.

Een angstig gevoel greep mij aan, toen ik, uit de handen der voelderlieden ontsnapt, door de twee sombere poorten, met hunne als mummies zwijgende, op matten gezeten, wachten, Decima binnentrad. Rondom ons de hooge muren, die het eiland omringen, en bij den stortregen, geen sterveling die naar ons toekwam, om de nieuw aangekomen landslieden de hand te drukken; het was mij, als moesten wij als staats-

Digitized by Google

misdadigers, in eene of andere vesting opgesloten worden. Onze eerste gang was naar het opperhoofd, die een groot ruim huis, dat geheel op Europesche wijs is ingerigt, bewoont. Na een kort onderhoud, werd aan elk onzer, zijne woning voor 't vervolg aangewezen. Ik moest een ledig huis betrekken, dat onder voor pakhuis en boven tot woonhuis was ingerigt, en verder vrij bouwvallig was; het had echter de noodige ruimte, daar het vier goede, met wit gesatineerd papier behangen kamers bevatte. Ik deelde die kamers intusschen met een groot aantal vledermuizen en ratten, die bij de langdurige onbewoondheid van het gebouw, hunne nesten achter het behangsel hadden aangelegd; de ratten vooral waren zóó groot en vermetel, als ik ze ooit elders heb aangetroffen; niets werd door hen gespaard: alles, wat niet in kisten of kasten was weggesloten, werd hun buit; en hoewel het mij later gelukte, hen ten minste over dag naar het pakhuis, beneden te verbannen, des nachts bleven zij hunne lastige bezoeken, boven, voortzetten. In mijne keuken vond ik, wel is waar, lieftalliger, maar weinig minder lastige bewoners; hier had men namelijk, gedurende den stillen tijd — de negen maanden, dat er geen schip voor Decima ligt — een duiventil getimmerd, vanwaar nu eenige dozijnen duiven- in en uitvlogen, en de zindelijkheid weinig bevorderden. Daar ik niet het minste huisraad had medegebragt, en zelfs geen licht kon ontsteken, was mijn eerste nacht in mijne woning doorgebragt, alles behalve rustig, want naauwelijks had ik mij eenige oogenblikken op mijne matras, die ik op den houten vloer had geworpen, nedergelegd, of ik bemerkte,

Digitized by Google

dat de ratten niet voornemens waren, zonder slag of stoot hun terrein af te staan. Geheele zwermen hoorde ik, in de stilte van den nacht, de kamers van mijn huis binnentrekken, en daar zij nog niet gewoon waren een hinderpaal te vinden op de plaats, waar ik mij had nedergelegd, namen zij niet eens de moeite, rondom mijne matras heen te loopen, maar klauterden er onbezorgd over heen, zoodat ik verscheidene malen woedend opvloog en met mijnen natten regenmantel, dien ik naast mij gelegd had, hen, terwijl zij van angst piepten, de deur uitranselde. Hartelijk blijde was ik, na dezen onrustig doorgebragten nacht, den morgen te zien aanbreken; vooral, toen daarop de waterpoort van Decima geopend werd, om de passagiersgoederen te lossen. Ik haastte mij nu naar het hoofd te komen en haalde alles, wat tot opluistering mijner woning kon dienen, en waarvan ik mij, door vroegere ondervinding geleerd, ruim voorzien had, van boord, zoodat ik, met behulp van mijnen timmerman en hofmeester, mijne woning des avonds, betrekkelijk zeer comfortable had ingerigt.

Het lossen dier goederen, in 't Japansch-Nederlandsch »kombuisgoederen" genaamd, gaat overigens niet zoo gemakkelijk, als de lezer uit de weinige woorden, die ik er over verspilde, mogelijk zou kunnen wanen. Zie hier, wat er al van vóór het openen der poort, bij in acht genomen wordt. Des morgens ten acht ure, of ook vroeger nog, komen twee opperbanjoosten, de noodige tolken, schrijvers, enz., met het vereischte getal koelies, op het eiland. Een der opperbanjoosten beziet dan het zegel, waarmede, behalve een ontzaggelijk groot slot, de waterpoort van Decima

Digitized by Google

gesloten is, en dat onbeschadigd vindende, laat hij de poort openen. Daarop worden dezelfde soort en getal van Japansche ambtenaren aan boord gezonden, de vlag wordt daar en op Decima geheschen, en dan is de gemeenschap tusschen het schip en den wal te weeg gebragt. Dit is het sein voor de bestelde praauwvoerders, die dan voor de waterpoort komen liggen. Al wat er gelost wordt, wordt aan wal opengemaakt, voor den opperbanjoost gebragt en onderzocht. Zoo lang de waterpoort open is, (en dit is alleen bij het lossen en laden van het schip het geval) kan de gezagvoerder van het ter reede liggend schip, zoo dikwijls heen en weêr varen, als hij wil, mits hij telken reize zich viermalen late visiteren. Zoo hij b. v. aan boord wil, zegt hij dit aan een der wachthebbende tolken aan de waterpoort, die daartoe dan in eene gebogene houding aan den opperbanjoost verlof verzoekt; dit wordt altijd toegestaan en hij daarop voor dien hoofdambtenaar gebragt, voor wien hij eene buiging maakt en dan door den voelderman gevisiteerd wordt. Deze geeft aan, wat hij bij zich heeft, hetgeen onmiddellijk door een schrijver wordt opgeteekend, en aan een onderschrijver medegedeeld, die mede naar boord gaat. Zoodra hij aan boord komt, wordt hij weder gevisiteerd, en de onderschrijver geeft zijn briefje aan den opperbanjoost over, die doordoor precies weet, wat men in den zak heeft. Gaat men weder van boord terug, dan wordt men aan boord op nieuw gevisiteerd en krijgt weder een onderschrijver met een briefje mede, dat aan de waterpoort wordt afgegeven, waarbij dan de vierde en laatste visitatie plaats heeft. Hoe onaangenaam men deze her-

Digitized by Google

haalde visitatiën vinden moge, zoo blijkt, alles nagegaan, dat de Nederlanders ze niemand dan zich zelven te wijten hebben. De winzucht, ons volk zoo eigen, deed het alle meer kiesche maatregelen, vroeger door de Japanners tegen den smokkelhandel genomen, braveren, zoodat zij zich allengs tot meerdere gestrengheid genoodzaakt vonden. In den tijd der O. I. Compagnie, waren de tractementen der Nederlandsche ambtenaren op Decima zeer klein, maar zij smokkelden zich daarentegen binnen korten tijd rijk, en bekreunden er zich voorts weinig om, of er door hunne schuld eenige onachtzame Japanners het hoofd werd afgeslagen. Vroeger waren de scheepskapiteins, gelijk thans nog het opperhoofd, vrij van alle onderzoeking, maar het schandelijk misbruik, door hen van dit voorregt gemaakt, deed het hen verliezen. Menigeen kwam er zeer dik aan wal, doch werd daar, als hij maar eenige minuten in zijn huis geweest was, zoo mager als een hout. In het jaar 1770 of daaromtrent, verloor een Hollandsch schip, dat naar Japan bestemd was, zijne masten, en werd door het volk verlaten; weinige dagen daarna, werd het wrak door eenige Japansche visschers, bij de Gotto eilanden, drijvende gevonden, die het op sleeptouw namen, en in de baai van Nagasacki boegseerden, waar het nu bleek, dat er eene menigte smokkelgoederen onder de lading verborgen waren. Van een scheeps-kapitein, herinner ik mij, dat hij 's morgens wel naar boord gegaan zijnde, twee uren later doodziek terugkwam; hij was, om geen koude te vatten, in een grooten schanslooper gewikkeld en werd door twee matrozen ondersteund. Toen de voelderman aan

Digitized by Google

de waterpoort hem wilden visiteeren, verzochten de beide matrozen, den zieke niet te willen hinderen, en de opperbanjoosten door menschlievendheid gedreven, bevalen den voelderman, den armen man niet lastig te vallen, opdat hij zoo spoedig mogelijk onder dak gebragt wierd; vóór zijne deur lieten de beide matrozen hem los, en hij, den trap opijlende, was vijf minuten later volkomen hersteld. Anderen laten, om zelven niet te smokkelen, het door hunne matrozen doen; daar er namelijk, als er gelost of geladen wordt, zes of acht matrozen aan wal moeten komen, om op het stelen der koelies te letten, laat men zich deze aan boord zoo smerig mogelijk toetakelen, en belast hen tevens met de noodige smokkelwaren. De voelderman aan de waterpoort, die, als alle Japanners, hoogst zindelijk is, is te vies om hem aan te raken, en strijkt hen, als bloote formaliteit, slechts even met den vinger langs het lijf, zoodat zij met geheel hun buit uit zijne handen raken.

De beschaafde Japanners beseffen overigens zelf al het onaangename, dat het visiteren voor den gevisiteerde heeft, en meermalen is het mij gebeurd, dat ik mij min of meer gemelijk toonende, over dit onophoudelijke betasten, de opperbanjoost mij door een zijner tolken, zijne verontschuldiging liet brengen, zeggende, dat hij dit niet helpen kon, dat het zijn pligt was, de wetten te handhaven, dat de voelderman een lompert was, en ik toch vooral die visitatie als geene onbeleefdheid van zijne zijde mogt willen aanmerken, daar hij niet bij magte was, den voelderman het naauwlettend betrachten van zijn pligt te verbieden. Men denke echter niet, dat alleen de Eu-

Digitized by Google

ropeanen gevisiteerd worden, maar ook alle Japanners; hoofdambtenaren uitgezonderd, die met ons in aanraking komen, worden bij hun terugkeer van boord, of bij het in- en uitgaan van Decima, vaak nog strenger dan wij, onderzocht.

Is het noodige Japansche personeel voor de ontlading aan boord gekomen, dan zegt de wachthebbende tolk tot den eersten stuurman, »stuurman: asjeblieft monselen" (monsteren).

De geheele bemanning gaat dan van bakboord naar stuurboord, achter den grooten mast langs, naar voren, en wordt door den koeliemeester geteld. Die monstering gebeurt elken morgen, als men begint te werken, en wordt, als de Japanners van boord gegaan zijn, herhaald, en telkenmale wordt dan een briefje met het getal manschappen, tegen den bezaansmast geplaatst. Toen ik in 1845 hier was, besloot ik met dit onophoudelijk monsteren eens een grap te hebben, om te zien, in hoeverre dit gedurig tellen hun ernst was. Er waren een paar matrozen aan boord, die zich in één oogenblik door een valschen baard en een vertrokken gezigt, zoo wisten te vermommen, dat zij volstrekt onkenbaar waren. Toen zich nu allen voor de monstering vertoond hadden en de koeliemeester zijn getal van 28 volteld had, kwam er nog een negen-en-twintigste van bakboord aanloopen, hetgeen geene geringe verwarring gaf. De tolk verzocht eene tweede monstering; om echter hun wantrouwen nog meer gaande te maken, hield ik mij, of ik daar weinig lust in had; zij moest echter doorgaan, en de koeliemeester telde geleidelijk tot vijftien; toen ik hem zeide, dat hij vijftien in plaats van veertien geteld had; nu was hun wan-

Digitized by Google

trouwen ten top gestegen; meer dan tien personen hadden mede geteld en allen hadden vijftien; ik gaf dus schoorvoetend toe en de monstering ging voort; maar de arme koeliemeester had nu, ten slotte, in plaats van 28, dertig man. Nu begon de zaak al te gewigtig te worden; er ontstond eenig gemompel, en de opperbanjoosten, die beneden aan hun morgendrank zaten, werden gewaarschuwd. Toen deze nu hoogst gebelgd, op het dek kwamen, om zelf bij de derde telling tegenwoordig te zijn, begreep ik aan de grap een einde te moeten maken, en gebood mijnen beiden »Doppelgänger" weder als enkelingen op te treden, hetgeen terstond de gewenschte uitkomst gaf, en den koeliemeester eene duchtige schrobbering op den hals haalde.

De hier beschreven monstering is echter slechts de gewone, terwijl er daarentegen in de eerste dagen, dat men voor Decima ligt, in tegenwoordigheid van het opperhoofd en den pakhuismeester, eene groote monstering plaats heeft, die niet slechts strekt om het bepaalde getal te weten, maar vooral om te zien, of er geene vreemdelingen, en met name Portugezen, onder de bemanning zijn. Bij deze monstering staat de geheele equipage aan bakboord op het halfdek geschaard; de opperbanjoosten zitten aan stuurboord, en in het midden staan het opperhoofd en de pakhuismeester, welke laatste, naar rangorde, al de namen afroept. Ieder, die zijn naam hoort afroepen, gaat achter het gangspil om naar stuurboord, waar hij, zoo goed en zoo kwaad als dat bij een matroos gaat, eene buiging voor de opperbanjoosten maakt. Vervolgens wordt er een soort van reglement afgelezen,

Digitized by Google

waarin onder anderen verboden wordt, eenig dier te mishandelen, en een copij daarvan aan den grooten mast geplakt. Daar de bemanning op onze koopvaardijschepen uit een mengelmoes van allerlei natiën bestaat, en de mijne zeker voor twee derde uit vreemdelingen was zamengesteld, had ik den stuurman vooraf eene monsterrol doen gereed maken, om voor te lezen, waarbij hij van alle niet-Hollanders, Amsterdammers, Rotterdammers, en Schiedammers had gemaakt, en liep er al eens eene enkele Finlander of Italiaan onder, die het Hollandsch zóó deerlijk radbraakte, dat zelfs een Japansche tolk het opmerkte, dan heette het maar, dat hij een Berg-Hollander was, die bij ons uit het gebergte in het binnenland van daan kwam. Het is doorgaans bij de zelfde gelegenheid, dat het bekende Bijbeltonnetje wordt afgeleverd. In den regel namelijk, zouden alle Bijbels, die aan boord zijn, in een vaatje moeten gekuipt, en aan de autoriteiten overgegeven worden, daar men, zoo lang men in Japan is, geen Bijbel bij zich hebben mag. Het Bijbeltonnetje zelf is echter een bloote formaliteit, daar het geen enkelen Bijbel, maar slechts hooi en eenige steenen bevat; ik voor mij, had er reeds dagen te voren, een ledig botervaatje voor doen gereed maken, waarop ik met groote witte letters, »Bijbels" had doen schilderen. Bij de aflevering werdt het onmiddellijk door de Japanners vergezeld. (*) Het volgende

(*) De Japanners weten zelve zeer goed, dat er geen enkele Bijbel in het vaatje zit, maar aan de wet en het oud gebruik moet voldaan worden. Even zoo is het ontnemen der wapens eene bloote formaliteit, en wij waren minstens vier weken in

Digitized by Google

voorbeeld strekke echter tot een bewijs, hoe bang zij zijn, dat men werken over het Christendom bij hen zal invoeren: Onder de boeken, die ik aan boord had, was ook *Clavels, geschiedenis der Vrijmetselarij*, op welks titelblad een Christushoofd prijkt. Toen ik mijne boeken aan wal deed brengen, werd dit werk aangehouden, en aan de Ottona's of wijkmeesters op Decima, in bewaring gegeven. Op mijne vraag, waarom ik dit boek niet behouden mogt, werd mij op zeer geheimzinnigen toon toegevoegd: »UEd moet niet kwalijk nemen, maar daarin is zekere beeld." Bij mijne afreis werd het mij echter, netjes ingepakt, en met het Bijbeltonnetje aan boord terug bezorgd. Grappig was ook vooral het volgende voorval, dat geheel den overdreven angst der Japanners, voor Christelijke proselytisme doet uitkomen. Eenige mijner matrozen hadden, wegens de overgroote hitte, hunne hoofdharen zóó kort afgesneden, dat zij, in den volsten zin van het woord, kaalkoppen geworden waren. Daar nu de Japansche priesters hunne hoofden kaalgeschoren hebben, maakten de banjoosten aan boord de opmerking, dat ik misschien vermomde Christen-geestelijken in Japan wilde binnensmokkelen, en het schijnt, dat zij noodig oordeelden, van deze hunne bevinding aan

---

de baai, eer de geweren en sabels werden afgehaald, terwijl men mij de kanonnen met kogels, schrootbussen en vierhonderd pond kruid liet behouden. Mijn eigen jagtgeweer, een koppel pistolen en een sabel, hield ik bij mij, en een en ander hing in mijne kamer aan den wand, zonder dat er immer eenige aanmerking over gemaakt werd. Van al de verzinsels, als: dat het roer wordt afgehangen, het schip op den modder gehaald, enz., is niets waar.

Digitized by Google

het hooge bestuur gewag te maken. Ik werd ter verantwoording bij het opperhoofd ontboden, waar ik eene deftige Japansche commissie vergaderd vond, en men mij afvroeg, wat al die kaalkoppen aan boord te beduiden hadden; en of het ook vermomde priesters zijn konden, die de Japansche godsdienst zouden zoeken omver te werpen. Ik verklaarde plegtig, dat het eenvoudige matrozen, en in 't geheel geen godgeleerden waren, hun tevens de reden ontvouwende, waarom zij zich zoo kaal geknipt hadden. Niettegenstaande de deftige houding der vergaderde heeren, kon ik mij echter van lagchen niet onthouden, waarop de commissie zelf, het overdrevene harer bezorgdheid inziende, de wijsste partij koos, en hartelijk medelachte, zich tevens verontschuldigende, dat het hunne schuld niet was, daar zij, gezonden zijnde om rapport in te winnen, maar al te goed beseften, welke zotte boodschap men hun had opgedragen.

Digitized by Google

DERDE HOOFDSTUK.

BESCHRIJVING VAN DECIMA. — VOORZORG TEGEN DIEFSTAL BINNEN DE MUREN. — HET TOLKEN-COLLEGIE. — DE KAMBANG-KAS. — DE VOGEL-COMMISSARIS. — JAPANSCHE NAAUWGEZETHEID. — EEN GEZOUTEN MATROOS. — DE BOEKEN-COMMISSARIS. — PROEVEN VAN JAPANSCH-NEDERDUITSCHEN BRIEFSTIJL. — HET BANJOOSTENHUIS. — LEVENSWIJS DER NEDERLANDERS OP DECIMA. — DE COMPRADOOR. — HET COMPLIMENTTOUWTJE. — DE TAJOS OF HUISHOUDSTER. — THEEHUIZEN.

Het eiland Decima ligt op ongeveer 32° 44′ N. Breedte, en 129° 52′ O. Lengte. Het zal omtrent zoo groot zijn, als den Dam te Amsterdam, en is in den vorm van een waaijer gebouwd; de uitwendige gedaante is overigens bijna elken Nederlander, uit de nog steeds getrouwe afbeelding in het Mauritshuis te 's Gravenhage bekend. Rondom loopt een dikke rotssteenen muur, van boven met scherp gepunte kruislings gelegde latten bedekt, om het overklimmen te beletten. Van de beide in dien muur gemaakte poorten, (de water- en de stadspoort), blijft alleen de laatste altijd geopend; de eerste wordt slechts geopend; bij het lossen en laden der goederen, gelijk wij reeds vroeger gemeld hebben. De stadspoort is altijd met eene wacht bezet, en geen Europeaan mag zonder

Digitized by Google

verlof van het bestuur van Nagasacki, dat altijd daags te voren door het opperhoofd moet aangevraagd worden, die poort door gaan. Vlak buiten de stadspoort ligt eene stevige steenen brug, die het eiland met de stad verbindt. Dergelijke bruggen, van maar éénen boog, en zóó gebouwd, dat zij den kundigsten Europeschen bouwmeester eer zouden aandoen, zijn er velen in Nagasacki, over de diepe rotskloven, die de stad doorsnijden.

De meeste gebouwen op Decima zijn pakhuizen, waarvan sommigen als het mijne, van boven tot woonhuizen zijn ingerigt; alle, behalve het huis des opperhoofds, zijn uiterst bouwvallig, en het zou hoog tijd zijn, een en ander eens te vernieuwen. Ik betwijfel echter, of dit zoo spoedig gebeuren zal, tenzij, gelijk in 1794, alles eens afbrandde. Het uitwendige, namelijk de huizen, (de muren en daken) behoort den Japanner toe. (*) Slechts het binnenwerk, de beschotten, vloeringen, enz., is het eigendom der Nederlanders. Van onze zijde nu, wordt alles wel genoeg onderhouden; want ieder jaar, in den stillen tijd, wordt één der assistenten door het opperhoofd met de herstelling belast, waarop dan van binnen alles, voor zooveel noodig, in orde gemaakt wordt; om de buitenzijde bekreunen zich de Japanners minder, en laten niet, dan op herhaalde aanvraag, eenige kleine verbeteringen aanbrengen. Voor die herstelling van binnen, betaalt ieder bewoner zijne huishuur,

(*) De Japansche huiseigenaars heeten kassero's; zij zijn in den drukken tijd altoos op Decima en doen dienst als dwarskijkers der tolken.

Digitized by Google

zoo als b. v. mij, voor mijne woning, tachtig gulden voor de drie maanden werd in rekening gebragt.

Behalve pak- en woonhuizen, zijn er op Decima nog eenige wachthuisjes, het tolken-collegie, een huis voor de Banjoosten bij de waterpoort, en eene bewaarplaats voor brandblusch-gereedschappen, onder een afdak bij de stadspoort; het overig terrein wordt door de straten en den planten- en groententuin ingenomen. De wachthuisjes worden door de Ottona's of wijkmeesters des avonds met hunne wachten bezet; er wordt vervolgens daaruit om 't uur eene patrouille met lantaarns het eiland rondgezonden, zoodat er geen nood is voor diefstal of inbraak, en dan ook niemand er aan denkt, om zijne deur te sluiten. Hoewel de gemeene Japansche koelies van de lading stelen als raven, zoo lang zij bezig zijn, die te vervoeren, zullen zij echter nimmer iets, van 't geen binnen de muren is, wegnemen; al den tijd, dien ik op Decima verbleef, had ik twee Japanners in huiselijke dienst, en ik heb nimmer iets het minste vermist. Eens slechts werd mijn kok des avonds, bij het verlaten van Decima, (waar geen Japanner vernachten mag) door den voelderman, met een stukje boter onder zijn kleed, betrapt. De arme kerel werd dadelijk bij mij teruggebragt en bekende zijn misdrijf; maar bragt tot zijne verschooning bij, dat hij de boter als medicijn voor zijne vrouw, die ongesteld was, had meêgenomen. Ik weet niet tegen welke kwaal hij een dergelijk middel aanwendde; dat hij de waarheid sprak, was echter wel zeker; want welke vreemdsoortige medicijnen zij somtijds aanwenden, wist ik daaruit, dat, een paar dagen te voren, een der be-

Digitized by Google

schaafdste tolken mij om een stuk pekelvleesch, tot geneeskundig gebruik voor zijnen kranken, vijf en zeventigjarigen vader verzocht had. De Compradoor, die mij den kok bezorgd had, was over zijne misdaad ten hoogste verontwaardigd, en wilde hem voor altijd van het eiland verjagen; maar ik had medelijden met den man, en door mijne voorspraak kwam hij er af met drie dagen verbanning van Decima, benevens eene afkorting op zijne verdiensten, die de Compradoor wel in zijn eigen zak zal gestoken hebben. Al zijn er, zoo als bijna dagelijks plaats heeft, honderd koelies op het eiland aan het werk, ieder gaat toch gerust de deur uit en laat alles onbeschroomd open staan. De wetten tegen den diefstal zijn uiterst gestreng, zoodat dan ook het opperhoofd, indien de een of andere handgaauwe koelie een stukje sapanhout of een klomp suiker wegneemt, zich daarover zelden of nooit bij de Banjoosten beklaagt om voor zulk eene kleinigheid den armen hals niet ongelukkig te maken.

Het tolken-collegie is een houten gebouw, waarin de tolken iederen morgen bij elkander komen, en elk hunner zijne bezigheden heeft. Zij zijn verdeeld in opper- en ondertolken, vice-ondertolken en leerling-tolken, en te zamen zijn er ruim vijftig. Onder deze zijn vier oppertolken, reeds allen menschen op jaren, daar de opklimming in hunne betrekking uiterst langzaam gaat; de oudste hunner was tachtig jaren en wist mij veel uit de vorige eeuw te vertellen. Hunne bezigheden bestaan meest in 't vertalen van boeken voor hunne regering, het bespieden hunner minderen, en het begeleiden van hooge personaadjes

Digitized by Google

naar en bij het opperhoofd. Een uit hun midden wordt voor den tijd van één jaar tot opper-berigtgever benoemd, wiens taak is dat hij alle voorstellen tusschen de beide Regeringen overbrengt, zoodat, indien het Nederlandsch opperhoofd iets te verzoeken heeft, hij het slechts den opper-berigtgever heeft te zeggen, die de boodschap aan zijne regering over- en het antwoord terugbrengt. De ondertolken hebben allen hunne bijzondere commissiën als: kambang-commissaris, boeken-commissaris en tolken-rapporteurs. De kambang-commissaris heeft de lastigste betrekking, daar hij de kas voor al de Nederlanders beheert: deze toch mogen nimmer geld in handen hebben, maar hebben een crediet bij de kambang-kas. Verteeren zij meer dan hun crediet strekt, dan wordt het opperhoofd door den kambang-commissaris gewaarschuwd, die daarop de overtreders tegen de kambang-kas bij zich ontbiedt, en hen onder het oog zoekt te brengen, dat Japan het land niet is om schulden te maken. Verkoopt de pachter of scheepskapitein iets, dan betalen de koopers het bedrag aan de kambang-kas, waarvoor de verkooper *bons* op die kas kan afgeven; daar nu de pachter jaarlijks een paar tonnen gouds omzet, geeft dit den kambang-commissaris een vrij drok beheer en heeft hij ruim zooveel te doen als de vogel- en boeken-commissaris. De eerste is belast met de afhaling, verzorging en prijsmaking der vreemde dieren die men medebrengt, want evenmin als Christelijke boekwerken, mag men vogels, apen, enz. aan boord houden, tenzij men die niet verkoopen wil. Dit is aldus door het Japansche bestuur ingesteld, opdat de Keizer en grooten des rijks de eerste keus

Digitized by Google

zouden hebben, als er iets nieuws bij is. Deze ambtenaar is niet weinig trotsch op zijn titel, en hij zal nooit nalaten als hij een briefje schrijft »Vogel-commissaris" onder zijne naamteekening te zetten. Heeft hij nu zijne menagerie aan wal gebragt, dan komt hij aan boord bij de eigenaars om prijs te maken, dat is: dat elk hem opgeeft hoeveel hij voor zijne vogels of apen hebben wil; is hij het nu na lang dingen eens geworden, dan worden de meeste dieren goed verkocht, en blijft er eens wat over, dan koopt hij het op eigen speculatie: zoo kocht hij den eenen dag van een mijner matrozen een papegaai voor 35 theil (*), die ongelukkig den volgenden dag stierf, een verlies daar hij niet wel tegen kon; want een vogel-commissaris is doorgaans iemand die geld noodig heeft. Overigens worden de vogels of andere dieren aan wal uiterst goed verzorgd, en zoo er ongelukkig een sterft, wordt het arme dier netjes, in een doosje gepakt, aan den eigenaar teruggezonden. Hoe naauwgezet de Japanners in het algemeen zijn omtrent iets, waarop zij geen regt van eigendom hebben, zoo 't een of ander onder hunne handen vermist werd, kan uit het volgende blijken. In den winter van 1850 strandde een Engelsche walvischvaarder op het eiland Jesso, aan de Noordkust van Japan. De bemanning redde zich in de booten en werd door de Japanners in bewaring genomen, en daarop in vaartuigen langs de kust van de eene provincie naar de andere gezonden; onder weg viel een der schipbreukelingen over boord en verdronk, zonder dat men zijn lijk terstond terug

(*) Een theil is ongeveer ƒ 1.60 Nederl.

Digitized by Google

kon vinden. De Gouverneur der provincie, waar men vervolgens het eerste aankwam, ontving dus één man te weinig, en eischte dien nu op van zijnen ambtgenoot, die hem had afgescheept. Deze, die zijn hoofd zou verloren hebben, als er in zijn landschap een Europeaan was vermist geraakt, had gelukkig het corpus delicti doen opvisschen, en het wel ingezouten in een vat laten kuipen. Dit vat werd nu den vaartuigen onmiddellijk nagezonden, zoodat het getal der schipbreukelingen weder in zijn geheel en de Gouverneur volkomen verantwoord was. Toen later de Engelsche gezagvoerder met zijn volk aan het Nederlandsch opperhoofd werd overgegeven, om met het schip *Delft* naar Batavia te vertrekken, rolde men ook het vat met den ingezouten matroos Decima binnen en ontving hiervoor quitantie. Later werd het lijk op het Nederlandsche kerkhof ter aarde besteld.

De boeken-commissaris is met het opmaken eener lijst van al de boeken, die aangebragt worden, belast. Men mag namelijk de boeken, die men bij zich aan wal wil hebben, niet in huis nemen, zonder dat alvorens door den boeken-commissaris eene lijst der titels is opgemaakt, die, door hem in het Japansch vertaald, onmiddellijk naar Jeddo aan den Keizer wordt opgezonden. In ongeveer zes weken tijds is het antwoord terug, berigtende welke boeken voor Z. M. moeten aangekocht worden. Men behoudt daaromtrent echter zijn volstrekten vrijen wil, en is in geen geval tot den verkoop gedwongen; maar vermits de Keizer in het betalen der prijzen zeer mild is, zijn de meesten der onzen hartelijk blijde, wanneer de Keizerlijke keus op een hunner boeken ge-

Digitized by Google

vallen is. Tijdens mijn verblijf op Decima, verlangde Z. M. alle werken, die over Japan handelden. Zoo had ik onder mijne boeken *Golownin, mijne lotgevallen bij de Japanners*, en bedong daarvoor een prijs die alle boekverkoopers zou doen watertanden. De boeken-commissaris, met den inkoop belast, verzocht mij echter dien prijs nog 10 theil hooger te stellen; hij zou die dan Z. M. meer in rekening brengen, en ze als een geschenk van mij in zijnen zak steken, zonder dat ik er eenige schade bij leed. Het doel van dezen inkoop *à tout prix* van alle boeken over Japan, was waarschijnlijk om ze te vertalen, en te zien wat men in andere landen over hen schreef en dacht.

Hoewel de knapste tolken zeer goed uit onze taal in de hunne kunnen vertalen, zijn zij echter in hun spreken en brievenschrijven kluchtig genoeg. Ten bewijze daarvan laat ik eenige briefjes volgen, zoo als ik er nog verscheidene bewaard heb, en er bijna dagelijks van de tolken ontving; b. v.: Een die om een fleschje Eau de Cologne vraagt:

»Asjeblief, ik verzoek u een fles odeklonje, ik zal zeer verblijd zijn."

Een ander heeft de wacht op het tolken-collegie, en zendt zijn jongen om een flesch rooden wijn, to afwisseling op zijne sackie (*):

»Asjeblief, ik verzoek u een flesch rooiwijn aan brenger te zenden, 'twelk mij zeer aangenaam is."

(*) Sackie is de Japansche sterke drank, die uit rijst gestookt wordt, en omtrent als verschaalde Maderawijn smaakt.

Digitized by Google

Eens aan boord zijnde, dat de werkzaamheden wat langer aanhielden dan gewoonlijk, verzochten de tolken, die honger begonnen te krijgen, mij schriftelijk om eenig eten en drinken op de volgende wijze:

»Aan den Heer Capitain.

»Wij verzoeken u neder (nederig) beschuiten met suiker voor ons aan te bieden; als het u believen zal, zullen wij onzen honger vermijden."

En andermaal schreven zij:

»De ondergeteekende tolken verzoeken aan Uw Ed. dat weinige rooiwijn met suiker vermengd en voor ons gegeven wordt, waarvan wij zeer verblijd zijn."

Bij al wat aan boord wordt gezonden, wordt een briefje gevoegd. Zoo hoorde ik nu, dat voor eenigen tijd de gezagvoerder van zeker schip door den Compradoor vier varkens liet aan boord zenden; de scheepsdokter, die aan wal was, voer met dezelfde praauw, die de varkens bragt, mede, en werd dus ook op het geleibillet aangeteekend.

De eerste stuurman ontving alzoo de volgende kennisgeving:

»Aan den Heer Opperman:

»Een pees (stuks) dokter . . . 1
»Vier pees varkens 4

Te zamen. . . 5 personen."

De vice-ondertolken worden aan boord, bij de wa-

Digitized by Google

terpoort, in de pakhuizen, en verder overal waar het noodig is, gebruikt om te vertolken, wat er tusschen de Nederlanders en Japanners gesproken wordt, waarin zij door de verstgevorderde leerlingen-tolken worden bijgestaan. De overigen van dezen hebben hunne school in het collegie; zij zijn alle zoons van tolken, die met hun vijfde jaar de sabel op zijde gestoken wordt, en hunne Nederlandsche leerkursus beginnen.

Het Banjoostenhuis is een soort van overdekte gaanderij, waaronder matten gespreid liggen, op welke de banjoosten en andere Japansche ambtenaren hunne zitplaats hebben, als er op het eiland gewerkt wordt.

Van alle huizen op Decima is dat van het Nederlandsche opperhoofd verreweg het grootste en fraaiste. De eigenlijke woning is boven; beneden is het, met uitzondering van eene kleine werkkamer voor de bedienden, geheel pakhuis. De kamers zijn allen groot en ruim en met smaak gemeubeld, hoewel nog al ouderwetsch, daar het nieuw aankomend opperhoofd altijd het geheele ameublement van zijn voorganger overneemt. Tot zijne bediening heeft hij zes bedienden, vier koks en koksknechts, waschlieden, enz., welke eerstgenoemden alle zeer fatsoenlijke Japanners zijn, die onze taal doorgaans beter spreken dan de tolken, en, daar in Japan altijd het ambt van den vader op den zoon overgaat, en zij dus van hunne jeugd af worden opgeleid om te dienen, zijn zij daarin onovertrefbaar. Zij zijn Japansche ambtenaren en dragen eene sabel, maar ontvangen hunne betaling van de Nederlandsche regering. De koks, die, even als de bedienden, hunne dienst van jongs af geleerd hebben op welke wijs het lekkerst voor een Europesche tong

Digitized by Google

te koken, zijn meesters in hun vak, en zouden, zoowel in de kookkunst als in de zindelijkheid, den meesten koks ter wereld een lesje kunnen geven; men eet dan ook bij het opperhoofd het best, en zelfs de eenvoudigste schotels zijn er met een zekeren zwier toebereid.

Vroeger werd er eene bepaalde som door het Indisch bestuur voor de gezamentlijke tafel der Nederlanders gesteld, en was het dus elken middag open tafel ten huize van het opperhoofd; thans echter is dit afgeschaft, en ieder kan voor zijn eigen pot zorgen, die bij de karig bezoldigde assistenten dikwerf vrij sober is. In mijnen tijd was er zondags diner en des woensdags ontvangst bij het opperhoofd, waarbij altijd het geheele personeel tegenwoordig was, en de avonden zeer genoegelijk werden doorgebragt. Overigens maakten wij onder elkander zooveel variatie mogelijk: men bezocht elkander dagelijks; dan gaf de een, dan weêr de ander dinér of partij des avonds; dan werd er pot gespeeld op de biljart, die in een gebouw in den tuin geplaatst is, en men trachtte het zich op allerlei wijzen zoo genoegelijk mogelijk te maken. Over 't geheel behoeft men zich in den drukken tijd op Decima niet te vervelen, daar wij met negen Europeanen, waarvan de meeste zeer hupsche lieden waren, bij elkander zijnde, altijd genoeg wisten uit te vinden om ons het leven te veraangenamen, terwijl alsdan ook een groot gedeelte van den dag door elk aan zijne ambtsbezigheden wordt doorgebragt.

In den stillen tijd, als het schip vertrokken is, is het echter heel anders; dan gebeurt het dikwijls, dat het opperhoofd met twee of drie assistenten alleen

Digitized by Google

achterblijft, en daar alsdan ook grootendeels de ambtswerkzaamheden hebben opgehouden, wordt het moeijelijk om de verveling van zich af te weren. Evenwel tracht elk zich dan zoo goed mogelijk bezig te houden, en velen vinden alsdan nog al eenige vergoeding in het gezelschap der tolken en onderwijzen hen in de eene of andere taal, maken teekeningen, werken in hunnen tuin, in 't kort ieder brengt de negen maanden, dat hij als 't ware van de geheele wereld is afgesloten, zoodanig door als met zijne eigene liefhebberij het best overeenkomt. Ik besteedde een groot deel van mijnen tijd aan het maken van teekeningen voor de Banjoosten en tolken: dikwijls had ik een half dozijn waaijers in huis om daarop eene spreuk te schrijven of iets op te teekenen, waardoor ik mij vele vrienden maakte; ook had ik een paar tolken, die ik les gaf in de Engelsche taal, waarvan er een reeds groote vorderingen gemaakt had. Vooral had ik altijd veel bekijk als ik bezig was met mijne sextant observatie te nemen om mijne chronometers te regelen; ik maakte hen dan geheel verbaasd door hen de zonneschijf in den voor mij staanden schotel met teer te laten aanschouwen, en ik rees daardoor niet weinig in hunne achting; want in het oog van den Japanner is wetenschappelijke kennis het toppunt der menschelijke volkomenheid, en als een tolk mij de deugden van een hunner grooten opsomde, vergat hij nooit daar de kroon op te zetten, door de betuiging: »Hij is ook zeer kunstig in vele geleerde zaken."

Wij hebben, bij onze vermelding van het Japansche personeel op Decima, tot dus ver nog twee soorten van menschen onvermeld gelaten, die echter geen ge-

Digitized by Google

ringen invloed op het leven aldaar hebben: de Compradoor en de Tajoz of Japansche huishoudster. Van de eersten zijn er te zamen, de zonen der oudere compradoors medegerekend, zeventien, die allen tamelijk bemiddeld zijn, alleen van hetgene zij aan ons weten te verdienen. Er bestaat een tarief van alles wat wij op Decima voor dagelijksche comsumptie behoeven, als een wijze en beschermende maatregel van het Japansch bestuur om ons voor alle te dure berekening van de Compradoors te vrijwaren, en zij zullen zich bij een onzer ambtenaren op Decima niet boven hun tarief wagen; want, indien deswege bij den Gouverneur van Nagasacki geklaagd werd, zou deze hen op eene onpleizierige manier beduiden dat de Nederlanders op Decima onder zijne bescherming staan; maar of zij nu jegens mij altijd met zulk een naauw geweten zijn te werk gegaan, zou ik haast betwijfelen; want ik wist tijdens mijn verblijf op Decima niet eens dat dit tarief bestond, en hoorde zulks eerst later op de terugreis van een mijner passagiers. In gewigt en getal hebben zij mij zeker dikwijls beet gehad; trouwens, ik moet ook zeggen, zij leveren puike waar, en zijn hoogst redelijk met iets terug te nemen als men eenige aanmerking heeft. Niets wat tot onze dagelijksche behoefte of huishoudelijk gebruik behoort, mag door iemand anders dan door hen geleverd worden; zelfs als wij eene wandeling in de stad deden, was er altijd een Compradoor in ons gezelschap, daar wij zelven, als wij iets in een winkel zagen, dat wij koopen wilden, dit door tusschenkomst van den Compradoor moesten doen, die het ons dan, als geen getarifieerd artikel zijnde, denkelijk met eene driedubbele

Digitized by Google

winst in rekening bragt. Toen ik de eerste maal in Japan was, had ik wel veel over de looze praktijken der compradoors gehoord, maar toen alleen het goede van hen genoten, zonder verpligt te zijn, hunne rekeningen te betalen. De tweede maal echter, toen ik naauwelijks in mijne woning gekomen, reeds een doosje met koek ontving, met een complimenttouwtje (*) omwonden, en met het opschrift: »Geschenk van Compradoors," begreep ik, dat zij plan hadden mij zonder genade te plunderen. Meermalen was ik later genoodzaakt een der compradoors bij mij te ontbieden, om hem op den eenen of anderen al te hoogen prijs opmerkzaam te maken; doorgaans deden zij het als eene vergissing voorkomen; de een wierp de schuld op den ander, en dan maakten allen duizend beleefde verontschuldigingen, sloegen zich voor het hoofd, en konden zich niet begrijpen hoe er zulk eene fout in de rekening had kunnen sluipen. Evenwel, niettegenstaande die kleine *tours de baton* der compradoors, mogen wij 't aan hunne zorgen danken, dat wij onze vaderlandsche kost in Japan terugvinden. Hun brood is zoo wit en smakelijk als ergens elders, en even zoo heeft men voor zijne middagpot de keuze tusschen verscheidene groenten, als: peen, postelein, stoofperen, knollen, enz. In het najaar weten zij altijd heerlijk wild, als hazen, lijsters, reebout, en dergelijke te bezorgen. Melk, visch en varkensvleesch krijgt men dagelijks, vooral de visch is in zóóvele soorten en zóó goedkoop en smakelijk, als ik die im-

(*) Het complimenttouwtje is een half rood, half goud papieren koordje, waarmede alles, wat als geschenk wordt aangeboden, omwonden wordt.

Digitized by Google

mer ergens elders heb aangetroffen; daarentegen krijgt men nimmer ossenvleesch, wijl er geene ossen mogen geslagt worden. Even voor mijn vertrek kocht ik een grooten os voor 35 theil (*f* 56.—), maar mogt dien aan boord niet slagten voor ik de baai verlaten had. Het dier kon zich aan het gezigt der Europeanen maar volstrekt niet gewennen, en was, hoewel goed vastgebonden, een gevaarlijke passagier; ik liet hem, toen wij onder zeil waren, maar dadelijk den genadeslag geven. Hoewel de meeste Japanners de Godsdienst van *Buddha* belijden, geloof ik toch dat het eten van ossenvleesch minder verboden is uit bijgeloof, dan wel om geene ossen aan den landbouw te onttrekken. De Japanners schijnen het desniettemin gaarne te eten, daar zij mij dikwijls om een stuk pekelvleesch lieten vragen. Men ziet daaruit genoeg, dat men op Decima een goeden Hollandschen pot kan koken; jammer maar, dat de aardappelen op den duur in Japan niet willen tieren; het eerste gewas levert goed op, maar voor de tweede maal geplant, verbasteren zij zoodanig dat zij oneetbaar worden. Ik gaf bij mijne aankomst in Augustus den compradoor honderd pond Java-aardappelen om te planten, en kreeg daarvan in het begin van November omstreeks vijfhonderd pond terug.

Een weinig minder belangrijke, hoewel eenigzins andere, rol dan de compradoor, speelt de Tajoz of Japansche huishoudster in het leven op Decima. Zoo als de lezer wel weet, worden er geene vrouwen van eenige andere natie in het Japansche rijk toegelaten. Voor een veertigtal jaren heeft een toenmalig opperhoofd zijne echtgenoote en eene vrouwelijke dienst-

Digitized by Google

bode eenigen tijd op Decima bij zich gehad, doch de Japanners verzochten al spoedig om in 't vervolg van damesbezoeken verschoond te blijven, en toen eenige jaren later een onzer ambtenaren zijne echtvriendin medebragt, hopende, dat zij zou worden toegelaten, werd haar niet veroorloofd aan wal te komen, en zij heeft al den tijd aan boord moeten blijven, en is met het schip, waarmede zij gekomen was, naar Java teruggekeerd. Wat nu de reden is van het weren onzer vrouwen, weet ik niet bepaald, maar houd het er voor, dat die maatregel alleen is ingesteld, om de Nederlanders slechts tijdelijk in Japan te doen verblijven, en hen zich niet te veel aan dat land te doen hechten; hetwelk voorzeker het geval zijn zou, als men met vrouw en kinderen op Decima kon wonen. Daardoor toch zou men als 't ware half Japanner worden; immers heeft dit schoone land zooveel voor: het gezonde klimaat, de beschaafde bevolking, de heerlijke natuur, alles werkt mede om er een hemel op aarde van te maken, en ik kan mij zeer goed begrijpen, dat iemand, wanneer hij op Decima zijne naaste betrekkingen rondom zich vereenigd had, nooit verlangen zou er van daan te komen. Om nu dit gemis voor de Nederlanders zooveel mogelijk te verzachten, is 't hun geoorloofd onder de meisjes uit de theehuizen (*), zich eene huishoudster te kiezen. Van

(*) De theehuizen, zoo als men er een groot aantal in Nagasacki vindt, zijn een middensoort tusschen de koffijhuizen en bordeelen. Vele Japanners bezoeken dagelijks de theehuizen, even als men in Europa de koffijhuizen bezoekt, zonder zich ooit met de zich daar bevindende vrouwen, waarvan er doorgaans 30 of 40 in elk huis gevonden worden, te bemoeijen. De theehuizen zijn er tweeërlei: enkel of dubbel; dat wil zeg-

Digitized by Google

dit verlof maken de meesten gebruik; en het is iemand, die dikwijls vier jaren achtereen op eene ruimte van 600 schreden in den omtrek zit opgesloten, ook niet kwalijk te nemen, te minder nog daar geen mannelijke Japansche bediende op het eiland mag vernachten, zoodat men van des avonds zeven tot den anderen morgen acht uur van alle bediening zou verstoken zijn. Ik heb Europeanen op Decima gekend, die zoo tevreden met hunne tajoz leefden, dat men hen bij ons onder de gelukkige echtelingen zou gerangschikt hebben, en ik herinner er mij een, die met zijne tajoz even als met ons altijd Hollandsch sprak, terwijl zij hem in een mengelmoes van Japansch, Maleisch en Hollandsch antwoordde, dat alleen voor hem verstaanbaar was; zij voerden te zamen lange gesprekken, hoewel geen van beiden in staat was drie woorden in de taal van den andere te spreken, maar zij verstonden elkander en dit was genoeg (*).

Bij allen waar eene tajoz in huis is, heerscht eene orde en netheid, die men bij ons niet beter zou kunnen verlangen, en menigeen heeft het aan de zuinigheid en het goed beleid zijner tajoz te danken, dat hij op het einde der maand met een kalm gemoed zijne *bons* op de kambang-kas kan afgeven, zonder

---

gen, minder of meer fatsoenlijk, waardoor er dan ook dubbele *Tajoz* zijn. Het onderscheid bestaat daarin, dat men al wat tot een dubbel huis behoort, dubbel betaalt.

(*) Daar het Japansch zeer moeijelijk is, vindt men het gemakkelijker met de tajoz Maleisch te spreken, en het is onbegrijpelijk hoe snel zij die taal leeren. Die nu geen Maleisch kent, moet zich maar met het Hollandsch, of anders maar zonder praten zoeken te redden.

Digitized by Google

gevaar te loopen, dat de kambang-commissaris deze als *non-valeurs* in een hoek werpt, of er zijn neus mede snuit (*). Hoewel de geheele huishouding op hen rust, en zij zich ook al ongemerkt den noodigen invloed weten te verschaffen op den man, waarmede zij 't meest te maken hebben, blijven zij echter zeer ondergeschikt, eene deugd, die misschien daarin haren oorsprong heeft, dat men hen wegjaagt, wanneer men verkiest. Elken dag moeten zij zich eens in Nagasacki vertoonen, ten bewijze dat zij nog aanwezig zijn; te dien einde is er een huis in de stad, vlak voor de landpoort van Decima, waar de monstering, bij hen *dikka warie* genaamd, plaats heeft, terwijl zij aldaar mede bezoek ontvangen der leden hunner familie, die somtijds de beleefdheid hebben een of ander gebak met een complimenttouwtje aan den onbekenden vriend mede te geven. Men denke echter niet, dat deze meisjes zóó diep gezonken en zedeloos zijn als die ongelukkige wezens, welke men in onze groote steden aantreft. Geen harer is door eigen schuld tot den staat geraakt, waarin zij zich bevindt, en zie hier op welke wijze de theehuizen bevolkt worden: Als arme ouders vele dochters hebben, en buiten staat zijn, die behoorlijk op te voeden, staan zij er eene of meer, van zes tot acht jaren oud, aan een theehuis af, alwaar zij dan de opleiding genieten, die tot eene burgerlijke Japansche opvoeding vereischt wordt. Op haar veertiende jaar begint de minder eerbare loopbaan, waartoe zij buiten hare schuld zich verwezen zien;

(*) De Japanners gebruiken geen zakdoek, maar dragen een boekje papier bij zich, waaruit zij telkens als 't noodig is, eene bladzijde scheuren om als neusdoek te gebruiken.

Digitized by Google

vóór dien tijd volgen zij de oudere *tajoz* als dienstboden of kameniers. Tot op vijf en twintigjarigen leeftijd moeten zij in het theehuis blijven, doch daarna zijn zij vrij en worden later meestal brave en wakkere huismoeders.

Digitized by Google

VIERDE HOOFDSTUK.

KOSTBARE WANDELINGEN. — NATUURSCHOON DOOR KUNST VERHOOGD. — SALAMANDERS. — DE TUINMAN DER NEDERLANDERS. — NAGASACKI. — TEMPELS, PRIESTERS EN EEREDIENST. — SUIKERBAKKERS. — PRENTVERKOOPERS. — HOLLANS MAN EN HOLLANS FROU. — EEN ALGEMEEN BADHUIS. — HET MATSJOERIEFEEST. — DRAAGBARE TOONEELEN. — VADER HAKWIJA. — EEN JAPANSCH MIDDAGMAAL. — DE OPTOGT VAN DEN GOUVERNEUR. — TOILETTEN DER JAPANSCHE SCHOONEN. — HET LAMPJESFEEST.

Men zal zich uit het voorgaande eenig denkbeeld hebben kunnen maken van de wijze van leven en bezigheden der Nederlanders op Decima. Men denke echter niet dat de Nederlander aldaar opgesloten zit, integendeel, hij kan buiten af gaan wandelen zooveel hij wil, mits het opperhoofd er door tusschenkomst van den tolk-opper-rapporteur verlof toe aanvrage. Dat van deze vrijheid betrekkelijk weinig gebruik gemaakt wordt, ligt geheel aan hem zelven. Ik moet er echter bijvoegen dat zulke wandelingen altijd op groote schaal worden aangelegd, en daardoor nog al kostbaar zijn. Daar men namelijk, met zijne karavaan des morgens reeds vroeg uittrekt, en niet voor den avond terugkomt moet er voor den

Digitized by Google

geheelen dag proviand meêgenomen worden; en vermits zulk een wandeldag voor het begeleidende personeel van Japansche ambtenaren tevens een feest- en smuldag is, brengt het oud gebruik mede, dat de fatsoenlijksten onder hen van de medegenomen spijs en drank hun behoorlijk deel krijgen. Die heeren doen bij zulke gelegenheden de tafel alle eer aan, daar zich de magen der onderbanjoosten en tolken vrij wat beter naar onze Hollandsche kost, dan de onzen zich naar de Japansche schikken.

Bij zulk een wandeltogt bestaat het Japansch geleide uit een koeliemeester voorop, drie of vier onderbanjoosten, even zooveel tolken, en een comprador met eenige knechts om de manden met proviand en tafelgereedschappen te dragen. Wie zich over den omslag van dien stoet en dat gevolg verwonderen mogt, zal ik met de verklaring antwoorden, mij door een der tolken daarvan gegeven. Volgens dezen gaat namelijk de koeliemeester vooruit om den weg te wijzen, dat voorzeker wel noodig is, daar men dien zonder hem moeijelijk zou vinden, door de kronkelpaden in het gebergte; de tolken vergezellen den wandelaar, om hem, als hij onderweg iets noodig mogt hebben, of iets vragen wil, te woord te kunnen staan, en voor hem te kunnen spreken, en de onderbanjoosten gaan mede tot zijne bescherming, indien het gemeen hem eenigen overlast mogt willen aandoen. Deze laatste voorzorg komt mij echter overbodig voor; want zelfs de gemeenste Japanner is te ordentlijk om den vreemdeling eenig leed aan te doen, en ik zou vrij wat liever in mijne Europesche kleeding alleen door de straten van Nagasacki gaan, dan in Ja-

Digitized by Google

pansche kleedij door eene mindere buurt van een der groote steden mijns vaderlands. De compradoor is hoogst noodig om op de proviand toe te zien; want de koelies, die ze dragen, zouden het wel eens in het hoofd kunnen krijgen, om hunnen last ten oorbaar van hunne eigene maag te verligten.

Wie in Japan gaat wandelen moet verzekerd zijn dat zijne beenen hem trouw zullen bijstaan, en zorgen dikke zolen onder zijne schoenen te hebben; vooreerst omdat het een aanhoudend berg op- en bergafklimmen is, en ten andere omdat de paden allen over rotsgrond loopen, zoodat de geheele weg met scherpe gebroken rotssteentjes bezaaid is; hetgeen bij eenigzins langen duur het loopen uiterst pijnlijk maakt. Eer men de stad Nagasacki uit is, die men altijd door moet om van Decima naar het binnenland te komen, heeft men reeds over de driehonderd trappen op- en afgeklommen. Buiten de stad houden de trappen op, maar de wegen of liever de voetpaden slingeren dan op- en nederwaarts langs de helling der bergen, zoodat de wandeling weldra een al te vermoeijende marsch zou worden, indien er niet herbergen of rustplaatsen onderweg te vinden waren, waarin men tusschenbeiden uitrusten en zich door een hartigen dronk, altijd trouwens uit eigen reisvoorraad, verfrisschen kon.

Ik heb in de binnenlanden van Java eene onbeschrijfelijk schoone natuur gezien, maar mij dunkt dat ze door die van Japan nog overtroffen wordt. Wat mij daar ook bijzonder trof, is de kunst waarmede men de natuur in den landbouw is te hulp gekomen; ik zag er de hoogste bergen bijna tot aan de

Digitized by Google

kruin bebouwd. Zoo had men b.v. onder aan den voet eens bergs een muur opgetrokken, van eenige voeten hoog, hooger op een tweeden, derden, vierden en zoo vervolgens; de ontstane ruimte tusschen den regtopstaanden muur en de helling van den berg nu, was met aarde opgevuld, en bebouwd, tevens waren de akkers door de muren van elkander gescheiden, zoodat de geheele berg naar een reusachtigen trap in de lucht geleek. In de vlakten tusschen het gebergte zijn rondom de rijstvelden lage kaden aangelegd, om het water daarin staande te houden, terwijl er slechts een smal voetpad is overgelaten, waar twee menschen naauwelijks naast elkander kunnen gaan; als vreesde men een enkelen voet gronds aan den landbouw te onttrekken. Overal waar ik rondzag, waren dan ook de landlieden ijverig aan het werk, en in een paar dorpen, die wij doorkwamen, zag ik geen twintig menschen, vermits zoo als een tolk mij zeide, allen op het veld aan den arbeid waren.

Het stilstaande water op de rijstvelden krielde van een soort van kleine Salamanders, zoo groot als hagedissen. Op Decima teruggekomen, zond ik een koelie uit, met een paar ledige flesschen, om mij een vijftig stuks van deze diertjes levend te bezorgen. Tot bij mijne terugkomst op Java, zoo lang ik Japansch water had om hen te ververschen, hield ik hen allen in 't leven, maar toen mijn voorraad daarvan uitgeput was en ik hen in ander water doen moest, stierven zij bijna onmiddellijk. In de hoogere streken wemelde het van zwartgraauwe slangen; ik had er elders nooit zooveel gezien, en geloof op onze wandeling er meer dan een dozijn met mijn stok te hebben

Digitized by Google

doodgeslagen. Zij waren echter onschadelijk en de Japanners er volstrekt niet bang voor. Over het geheel schijnen de dieren in Japan even zoo vreedzaam en onschadelijk te zijn als de menschelijke bewoners: men vindt er wel is waar kleine wolven en beeren, maar ook deze moeten er zeldzaam zijn, want ik heb alle moeite gedaan, en zelfs aan den compradoor een goeden prijs beloofd, als hij mij een beer kon leveren, maar het was hem niet mogelijk; de tijd was te kort; ik had hem dat, zeide hij, twee maanden te voren moeten bestellen.

Men is op zulk eene wandeling volstrekt niet gehouden altijd bij zijne geleiders te blijven; ieder loopt zoo hard of zacht als hij verkiest, zoodat de voorste en de achterste van 't reisgezelschap dikwijls een kwartier ver van elkander zijn. Ik kon den lust niet onderdrukken om mij voor eenige oogenblikken van mijne geleiders en reisgenooten af te zonderen, en zette mij op een rotsklomp neder, om de voldoening te hebben mij geheel alleen in het Japansch gebergte te bevinden. Mijne stille vreugde duurde echter niet lang, want een der tolken had mij spoedig gemist, en kwam mij vragen »of ik reeds zeer vermoeid was" waarop ik ik maar »ja" antwoordde; hij zou mij anders misschien als gevaarlijk voor de rust zijns lands hebben aangezien.

De wegen, waarlangs wij trokken, waren allen smal en niet veel meer dan voetpaden, en de tolken zeiden mij, dat dit overal elders in Japan hetzelfde geval was; daar men echter geene rijtuigen gebruikt komt dit er minder op aan. Het éénige fatsoenlijke middel van vervoer op reis is de *norimon* of palankijn, die

Digitized by Google

echter zóó klein is dat ik mij niet begrijp hoe iemand er in zitten kan. Aan het uiteinde der stokken, waaraan die *norimons* gedragen worden, kan men weten van welken rang de personaadje is, die er in zit, zoodat elke voorbijganger zijne buiging daarnaar kan regelen. Tot vervoer van goederen over land gebruikt men pakpaarden en pak-ossen: wij kwamen er geheele troepen van tegen die zwaar beladen waren. Om hen bij het klimmen en dalen in het gebergte vaster te doen staan, had men hun een schoeisel van stroo om de pooten gebonden.

Na eene vermoeijende wandeling van drie uren kwamen wij aan de plaats der bestemming, alwaar wij bij eenen Japannees het middagmaal zouden gebruiken, dat wij zelve medebragten. Deze man, *Magwitz* genaamd, de tuinman der Nederlanders, verstaat de kunst om Europesche groenten te teelen, en is daarom ook met de zorg voor den groententuin op Decima belast. In zijne woning, halverwege aan de helling eens hoogen bergs gelegen, had hij een knap vertrek, met zindelijke matten belegd, voor ons gereed gemaakt, waaruit wij een heerlijk gezigt op het gebergte hadden. Ik zette mij op den drempel van het van voren geheel open vertrek neder, en aanschouwde met bewondering de schoone natuur, die ons omringde. Voor ons, eenige honderd voeten diep, lag een uitgestrekt dal, geheel bebouwd met rijstvelden, wier teeder groen heerlijk afstak tegen de donkerder kleur der mast- en kamferbosschen aan den zoom der ruw daarheen geworpen bergketen, die het omgaf. In het verschiet langs de helling van het tegenover liggende gebergte bewoog zich eene lange

Digitized by Google

karavaan van zwaar beladen lastdieren in de rigting van Nagasacki, en hier en daar lagen tusschen het geboomte schilderachtig verspreide zindelijke dorpjes, wier welvaart zich liet opmaken uit de vruchtbaarheid van het landschap in den omtrek. Overal waar het gebergte slechts een vruchtbaren akker kon opleveren, was alles bezaaid en beplant; vele rotsgronden bleven echter over, waarvan reusachtige blokken, met lianen en klimop bewassen, zoodanig over het dal helden, dat zij bij den minsten ademtogt dreigden daarin neder te storten, terwijl uit hunne kloven, waarin zich door het nederspoelen van aarde met den regen een vruchtbaar leem gevormd had, reusachtige boomen te voorschijn kwamen. Slechts hier en daar op de kruin van het gebergte was de natuur als 't ware uitgestorven, en verscholen zich de kale rotspunten in de wolken, als schaamden zij zich te midden van dit heerlijk oord, maar lager naar beneden waren de steengronden zelfs zorgvuldig met klimop en andere kruipgewassen begroeid, alsof geen enkele plek van dit schoone land onversierd mogt gelaten worden.

Ik had mij uren lang in het gezigt der schoone natuur kunnen verlustigen, ware ik niet daarin gestoord geworden door het geroep van een onzer togtgenooten. »Wie heeft den kurkentrekker? Wij kunnen toch niet beginnen zonder den kurkentrekker!" waaruit ik begreep dat onze maaltijd gereed was. »Kapitein! hebt gij niet het laatst den kurkentrekker in uw zak gestoken?" — »Hier is hij;" riep ik eenigzins gemelijk door deze stoornis in mijne natuurbeschouwingen, den kurkentrekker uit mijnen zak halende, zonder daarom onredelijk genoeg te zijn het nut van

Digitized by Google

een dergelijk kleinood te willen betwisten. Het gezigt onzer maaltijd, die door den compradoor netjes op de zindelijke matten was uitgestald, liet echter niet na zijnen verblijdenden invloed op mij uit te oefenen, en wij vlijden ons allen regt gemakkelijk rondom de schotels met brood en koud gebraad neder, waarvan wij smulden met eenen eetlust, die de Keizer van Japan ons zou benijd hebben, terwijl wij met het brood en carbonade in de eene en het wijnglas in de andere hand in de stille woning van den tuinbaas Magwitz een genoegen smaakten, zoo als wij allen moesten bekennen zelden genoten te hebben, en tevens eene woordenrijkheid ontwikkelden, die ons welligt aan menigen stijven disch zou ontbroken hebben. Wij zorgden echter niet alléén voor ons zelven, maar gaven eenige flesschen wijn aan de tolken en onderbanjoosten ten beste, onder voorwaarde dat de ledige flesschen aan den tuinbaas zouden vervallen; zelfs de koelies werden niet vergeten, maar kregen een vaderlandschen kaaiman (*) om zich te verfrisschen. Onder het eten werden wij door een bedelaar, den éénigen, dien ik in Japan gezien heb, om een aalmoes aangesproken; zijn oogenblik was bijzonder goed gekozen, want als men zelf opgeruimd en van alles voorzien is, kan men niet wel dulden, dat een arme drommel in zijne onmiddellijke nabijheid gebrek lijdt; wij lieten hem dus door den compradoor een theil geven, en renvoijeerden hem verder naar de koelies, die digtbij in het gras zaten te smul-

(*) Kaaiman noemt men aan boord en in Indië eene vierkante flesch Jenever, zoo als die in roode kisten naar de koloniën wordt uitgevoerd.

len, opdat hij ook zijn deel van den kaaiman zou krijgen; gelukkig was er geen dorp in de buurt, anders hadden wij misschien meerdere zijner landgenooten tot den bedelstaf verleid.

Na ons goed ververscht en de muren van het vertrek met onze namen beklad te hebben, namen wij langs een anderen weg dan dien wij gekomen waren den terugtogt naar Decima aan. Deze weg was zoo mogelijk nog vermoeijender en met nog scherper steenen bezaaid, dan de vorige; aan schoone en schilderachtige gezigten ontbrak het echter niet. Een mijner reisgenooten, een artillerie-kapitein van Java, die de reis mede deed tot herstel zijner gezondheid, riep in zijne vermoeidheid gedurig uit: »de hemel beware elk die ooit in dit land oorlog moet voeren!" Ik gaf hem volkomen gelijk en was hartelijk blijde, toen wij met den donker Decima weder binnenstapten; ja, niet minder gelukkig dan de compradoor, toen wij hem zeiden, dat hij de overgeblevene spijs en drank voor zich zelven kon houden.

Meermalen heb ik wandelingen in de stad Nagasacki gedaan, die niet minder belangwekkend zijn voor den vreemdeling, dan eene wandeling in het binnenland. Men gaat er onder hetzelfde geleide, maar kan overal rondzien, zoo veel men wil. Wij hielden dan gewoonlijk onze rustplaats in een der tempels, waarmede de priesters, die ons hoogstvriendelijk bejegenden, zeer vereerd waren, en gaarne hielpen zij onzen medegebragten voorraad verbruiken. Wij konden in die tempels overal vrij rondgaan; sommigen er van waren nog al prachtig, en meestal van binnen met zwaar vergulde afgodsbeelden versierd. Eens woon-

Digitized by Google

den wij er eene dienst bij, die door zes priesters werd uitgevoerd; zij stonden met hun drieën tegenover elkander op eene rij, terwijl een opperpriester, bij het einde van elk gebed, met zijn staf op een hollen koperen bal eenige slagen gaf, en dan weder op nieuw begon te bidden. Elk hunner had een rond matje voor zich liggen, om op te knielen, want bij elk gebed wordt er eenige malen geknield en weder opgestaan. Het prachtig gebouw, het deftig uiterlijk, de geschoren kruinen, de eerbiedige gezigten des priesters, de zware slagen op den koperen trom, alles was zóó indrukwekkend, dat wij onwillekeurig onze hoeden afnamen. Onze Japansche geleiders echter stonden er heel onverschillig bij; niemand wierp zelfs eenige koperen munt op de bedelmat, die in het midden tusschen de priesters lag, en waarop zij zelven, vóór zij de dienst begonnen, reeds eenige duiten als lokvinken hadden neêrgelegd. Toen het gedaan was, zeide ik tot een der tolken, dat ik het nog al plegtig had gevonden, waarop hij mij zeer onverschillig antwoordde: »Ja, het is een zeer fraaije zaak." Wanneer een Japanner naar den tempel gaat is het enkel om een schietgebed te doen, dat in een oogenblik is afgeloopen; hij begint met zijn geldstuk op de mat te werpen, trekt aan eene schelkoord die daartoe gereed hangt, klapt driemaal in de handen, en gaat na een kort gebed weêr bedaard zijnen weg. Somtijds gaan zij ook bidden bij een soort van gedachtenisteeken aan hunne afgestorvene betrekkingen, zijnde kleine zwarte paaltjes op een voetstuk, waarop met gouden letters de naam van den overledene geschreven staat, zoo als er eenige honderden in el-

Digitized by Google

ken tempel gevonden worden. Over 't geheel meen ik opgemerkt te hebben, dat de Japanners in het godsdienstige zeer onverschillig zijn; zij laten de zorg voor hunne zielen meest aan de priesters over, die allen arm en weinig in aanzien zijn; en voor het weinige dat aan hen betaald wordt zes keeren in het etmaal, zelfs in het holst van den nacht moeten bidden. Ik houd het er dan ook voor, dat hunne vrees voor het Christendom minder ontstaat uit onverdraagzaamheid, dan wel omdat zij steeds met het invoeren daarvan de verovering van hun land in verband brengen.

De straten der stad zijn meestal heel zindelijk, daar zij in de mindere buurten geplaveid zijn; in de buurten, waar rijke lieden wonen, is dat het geval niet »opdat" — zoo als een tolk mij zeide, — »de rijke gedwongen zij den arme eenig geld te laten verdienen, om zijne straat schoon te houden." Vele straten zijn vol winkels, waaronder vooral die der koekbakkers en der boek- en prent-verkoopers mijne aandacht trokken. Het is den Japanschen koek- of suikerbakker niet genoeg, verschillende figuren in allerlei kleuren voor den dag te brengen; hij wil die ook smaakvol in dozen geschikt zien, om ze voor zijnen winkel te pronk te zetten, en daardoor zijne klanten tot koopen aantemoedigen. Hij weet dan ook zijne snoeperij met zulk eene gratie te schikken, dat zijne dozen met gebak spoedig verdwijnen, want de Japanners geven die onder elkander veel ten geschenke; ik zelf heb er verscheidene malen van gehad. De prentverkoopers hebben allerlei platen voor hunnen winkel hangen, maar vooral troffen mij de afbeeldingen van Hol-

Digitized by Google

landsche zaken; zoo zag ik eene prent waarop een man was afgebeeld met een kleinen driekanten hoed (steek) een énorme *jabot*, ligtblaauwen puntrok, en goudgeele broek; onder die prent stond de verklaring in 't Japansch en in 't Hollandsch: »Hollans man." Tot pendant er van diende een vrouwelijk wezen, dat nergens naar geleek, met een vermiljoen rood gezigt en het onderschrift: »Hollans frou." Als de Japanners in de binnenlanden ons naar dergelijke teekeningen moeten beoordeelen, dan zullen zij wel heel verkeerde denkbeelden van ons opvatten. Trouwens, ik hoorde dan ook op Decima een staaltje van een Japansch reiziger, dat het bewijs kan dienen hoe vreemd een oordeel de bewoners uit het binnenland over ons kunnen vellen. Deze geleerde reiziger had Nagasacki bezocht tijdens er een Hollandsch schip in de baai lag; hij zag daar op de matrozen in den mast klimmen, en had nu in de beschrijving van zijne reis aangemerkt, dat het hem voorkwam, dat er in Holland een soort van menschen bestond, in de taal van het land »matrozen" genaamd, die, even als de apen, bij voorkeur op de takken der boomen rondsprongen.

Bij het doorwandelen van een der achterstraten hoorde ik in een huis een vreemd gejoel en geplas; ik keek door een openstaand venster naar binnen, en zag tien of twaalf personen in eene groote waterkuip zitten. Ik vroeg den begeleidenden tolk wat dit voor een huis was, waarop hij mij antwoordde: »dat is het algemeene badhuis." Telkens stapte er een uit, die spoedig zijne kleederen aantrok en weder de straat opging, maar weldra kwam er ook een ander voorbijganger binnen, die voor eenige oogenblikken van de ledige

Digitized by Google

plaats gebruik ging maken. Wanneer er eenige dozijnen in zijn afgespoeld, en het water dus zijne frischheid verloren heeft, trekt men een prop onder uit de kuip om haar te ledigen, waardoor dus de badgasten even als visschen in een drooggemaakt meer, zoolang in het drooge rondspartelen, tot de kuip op nieuw gevuld is. Hoewel de thermometer destijds over de 90° teekende, vond ik niets aanlokkelijks in eene dergelijke badkuur.

De grootste drukte heerscht in de stad bij gelegenheid van het Matsjoeriefeest, dat in de maand October invalt; het gejoel en feestvieren is dan, in Nagasacki vooral, niet minder dan op de kermis in een onzer groote steden. Wij hadden bij die gelegenheid eene soort van tribune voor ons doen opslaan op de steenen brug, die Decima met Nagasacki vereenigt. Ongeveer twintig kleine tooneelspelen zagen wij daar door kinderen vertoonen; telkens wanneer een van die stukjes uit was, nam een stevige kerel het tooneel, soms met de spelers en speelsters er bij, op zijnen rug, en droeg het eenige straten verder om op nieuw te beginnen; enkele prinsen en prinsessen, die bijzonder mooi opgeschikt waren, genoten de eer van bezijden het tooneel alleen op het hoofd van een koelie te zitten om beter door het volk gezien te kunnen worden. Naauwelijks was een troep vertrokken of een andere nam de ingeruimde plaats weder in. Daar wij echter niets van de woorden, die dikwijls door het publiek werden toegejuicht, verstaan konden, gingen zeker vele der treffendste passages voor ons verloren. Voor zoo veel ik uit de gebaren der kleine tooneellisten kon opmaken, lag de knoop van de intrigue der drama's meestal in de ontrouw van eene schoone prin-

Digitized by Google

ses, wier opgesierde prins, omdat hij de hulde niet ontving, waarop zijn mooi pak hem aanspraak gaf, uit baloorigheid over deze miskenning, zichzelven of de schoone prinses overhoop stak. Naar de toejuichingen der omstanders te oordeelen, moet de uitvoering der stukken zeer naar hunnen smaak geweest zijn, ik voor mij vond de prinsessen te preutsch en de prinsen te pedant; de laatsten lieten niet na om, als zij op de schouders van hunne koelies verder gedragen werden, ons met een verwaand gezigt aan te kijken, alsof zij zeggen wilden: »Hebt gij wel ooit zoo iets moois gezien?"

Wij Europeanen waren hartelijk blijde toen de tooneelspelers aftrokken, en een paar kunstenmakers, die nog al sterke toeren deden, in hunne plaats kwamen; twintig stukken vol moord en doodslag achter elkander te zien uitvoeren kwam ons wel wat benaauwend voor. Na den afloop dezer vertooningen gingen wij de stad in, om bij Hakwija-sang den stofman (*) te dineren, zoo als dat sedert jaren bij de Nederlanders op dien dag 't gebruik is. Vader Hakwija ontving ons zeer vriendelijk, en na onze laarzen voor de deur

(*) De Europeanen in Japan voegen altijd het woord man achter het beroep, dat iemand uitoefent; zoo is stofman, de leverancier der zijden stoffen, die wij noodig hebben; verder heeft men: lakman, porseleinman, strooman, vischman, spekman, waterman, enz. Het woordje „sang" achter iemands naam is zooveel als bij ons Mijnheer of Mejufvrouw, want het wordt in beide geslachten gebruikt; zoo beduidt: Hakwija-sang, Mijnheer Hakwija, Wakamoerasakki-sang: Mejufvrouw Wakamoerasakki, enz. Men kan evenzoo het woord *moos* voor den naam zeggen, en noemt nooit een fatsoenlijk Japanner bij den naam zonder er *moos* vóór, of *sang* achter te voegen.

Digitized by Google

te hebben nedergezet, traden wij bij hem binnen (*). Wij zetten ons naar Japansche wijze, met de beenen kruiselings onder het lijf, op den grond neder, zorgende, daar wij aan deze wijze van zitten niet gewoon waren, den muur zoo digt mogelijk achter ons te houden. Ik zag nieuwsgierig het ruime vertrek rond, waar alles kraak zindelijk was, en mijn oog viel het eerst op eene groote goudvischkom midden in de kamer; verder hingen aan den met fraai gesatineerd papier behangen wand, eenige zeker honderd jaren oude prenten, voorstellende gezigten te Versailles uit den tijd van Lodewijk XIV, regte prullen, maar die Hakwija zeker als zeer zeldzame curiositeiten in zijne feestzaal bewaarde. Na het wisselen van eene menigte complimenten, werden de spijzen in kleine kommetjes, naar 's lands wijs, rondgediend, dat is, dat alles ons geknield door de jonge jufvrouw Hakwija, een beeldschoon meisje van achttien jaren, werd aangeboden. Hakwija zelf had zich eene taak opgelegd die meer in zijnen smaak viel; hij ging namelijk na elk geregt

(*) Alle vertrekken in de huizen zijn met fraai gevlochten dik gevulde matten belegd; daarom is het steeds gebruikelijk, dat men, alvorens binnen te gaan, zich van zijn schoeisel ontdoet, dewijl men den met matten bevloerden grond tot zitplaats gebruikt. Wie het vooruitzigt heeft eene Japansche woning te moeten binnen treden, zorge dus geene *sous-pieds* onder zijne pantalon te hebben.

Op deze matten, die ongeveer vijf voet lang bij drie à vier voet breed zijn, worden alle vertrekken gebouwd, zoodat er geene kamer gevonden wordt, die niet zoodanig met matten kan belegd worden, dat het altijd pas uitkomt; men zegt dan ook nooit: die kamer is zoo lang of zoo breed, maar altoos het is eene kamer van zoo- of zooveel matten.

Digitized by Google

met een trekpot met sackie (*) en een klein drinkschaaltje tot elk zijner gasten om hen tot drinken aan te moedigen. Wij bevochtigden slechts even onze lippen met dezen onsmakelijken drank, maar onze gastheer deed ons telkenmale met eene volle teug bescheid. Daar wij nu, behalve de ons vergezellende tolken, met ons negenen waren, en ten minsten veertien of vijftien verschillende soorten van geregten hadden, zal men, bedenkende dat Hakwija bij elk geregt negen teugen sackie slikte, zich eenig denkbeeld van zijn drinkvermogen kunnen vormen. De spijzen werden niet allen te gelijk opgezet, maar beurt om beurt met twee schoone stokjes er bij, op de bovengenoemde wijze, rondgediend. Meest alles was vochtig en sappig, te weten: een soort van maccaronisoep, die wel iets van erwtensoep had; vetachtige soepen met meelballen toebereid; gehakte komkommers met soija, gezouten knollensoep, enz., terwijl in alles stukjes visch ronddreven, en ééne soep zelfs letterlijk niets anders was dan vischwatersoep. Hoewel alles uiterst zindelijk was, en overal rondom ons eene reinheid heerschte, zoo als men in het netste Hollandsche huishouden niet beter verlangen zou, deed echter de wansmaak

(*) Sackie is, zoo als ik reeds vroeger gemeld heb, de Japansche sterke drank, die van rijst gestookt wordt en als verschaalde madera smaakt; in bedwelmende kracht staat hij ook nagenoeg met dien wijn gelijk. Elk Japanner, zelfs de vrouwen gebruiken hem; ook worden de meeste spijzen met eene meerdere of mindere mate er van toebereid. Vele Japanners zijn aan de sackie verslaafd, en mogen gerust als bepaalde drinkebroêrs beschouwd worden. De Europeanen op Decima noemen deze lieden: „sackineurs."

Digitized by Google

van al die geregten, maar vooral de vrees om, in de eene of andere soep, een stuk walvischspek of andere Japansche lekkernij te ontmoeten, mij uiterst omzigtig te werk gaan met iets in den mond te steken, dat ik niet kende. Het moet voorzeker een vreemd gezigt zijn geweest, ons naar de Japansche wijs te zien eten, en wij zullen in het oog der Japanners wel een minder of meer zot figuur hebben gemaakt. Vooreerst toch hadden wij reeds moeite genoeg om overeind te blijven zitten; in de linkerhand hielden wij het kommetje met spijs, en in de regter de beide etensstokjes. Met deze laatsten is het zeer moeijelijk teregt te komen; vooral met soepen waar groote voorwerpen in zijn: zoo als de meelballen-soep. Dikwijls hadden wij, uiterst voorzigtig, één dezer ballen, op de beide stokjes liggende, tot digt bij den mond gebragt, en gaapten zoo wijd mogelijk om de kans waar te nemen, maar ook even dikwijls deed de minste trilling der vingeren hem naar zijne vorige ligplaats terugrollen. De Japanner echter, die niet zoo als wij bevreesd is voor de slijmachtige zelfstandigheden, die men in vele zijner soepen aantreft, zet het etenskommetje aan zijnen mond, en duwt en plast met zijne stokjes, ongelooflijk snel en onder een walgelijk geslurp, alles naar binnen. Zoo al het maal van Hakwija-sang voor ons niet zeer smakelijk was, hoewel het als een staaltje van een keurig Japansch diner kon aangemerkt worden, deden toch de ons geleidende tolken de soepen en den sackiepot zoo veel te meer eer aan; trouwens, voor vele klaploopers onder hen was de gelegenheid, om voor niet te kunnen eten en drinken, te schoon, om daar niet een bijna onmatig gebruik

Digitized by Google

met een trekpot met sackie (*) en een klein drinkschaaltje tot elk zijner gasten om hen tot drinken aan te moedigen. Wij bevochtigden slechts even onze lippen met dezen onsmakelijken drank, maar onze gastheer deed ons telkenmale met eene volle teug bescheid. Daar wij nu, behalve de ons vergezellende tolken, met ons negenen waren, en ten minsten veertien of vijftien verschillende soorten van geregten hadden, zal men, bedenkende dat Hakwija bij elk geregt negen teugen sackie slikte, zich eenig denkbeeld van zijn drinkvermogen kunnen vormen. De spijzen werden niet allen te gelijk opgezet, maar beurt om beurt met twee schoone stokjes er bij, op de bovengenoemde wijze, rondgediend. Meest alles was vochtig en sappig, te weten: een soort van maccaronisoep, die wel iets van erwtensoep had; vetachtige soepen met meelballen toebereid; gehakte komkommers met soija, gezouten knollensoep, enz., terwijl in alles stukjes visch ronddreven, en ééne soep zelfs letterlijk niets anders was dan vischwatersoep. Hoewel alles uiterst zindelijk was, en overal rondom ons eene reinheid heerschte, zoo als men in het netste Hollandsche huishouden niet beter verlangen zou, deed echter de wansmaak

(*) Sackie is, zoo als ik reeds vroeger gemeld heb, de Japansche sterke drank, die van rijst gestookt wordt en als verschaalde madera smaakt; in bedwelmende kracht staat hij ook nagenoeg met dien wijn gelijk. Elk Japanner, zelfs de vrouwen gebruiken hem; ook worden de meeste spijzen met eene meerdere of mindere mate er van toebereid. Vele Japanners zijn aan de sackie verslaafd, en mogen gerust als bepaalde drinkebroêrs beschouwd worden. De Europeanen op Decima noemen deze lieden: „sackineurs."

Digitized by Google

van al die geregten, maar vooral de vrees om, in de eene of andere soep, een stuk walvischspek of andere Japansche lekkernij te ontmoeten, mij uiterst omzigtig te werk gaan met iets in den mond te steken, dat ik niet kende. Het moet voorzeker een vreemd gezigt zijn geweest, ons naar de Japansche wijs te zien eten, en wij zullen in het oog der Japanners wel een minder of meer zot figuur hebben gemaakt. Vooreerst toch hadden wij reeds moeite genoeg om overeind te blijven zitten; in de linkerhand hielden wij het kommetje met spijs, en in de regter de beide etensstokjes. Met deze laatsten is het zeer moeijelijk teregt te komen; vooral met soepen waar groote voorwerpen in zijn: zoo als de meelballen-soep. Dikwijls hadden wij, uiterst voorzigtig, één dezer ballen, op de beide stokjes liggende, tot digt bij den mond gebragt, en gaapten zoo wijd mogelijk om de kans waar te nemen, maar ook even dikwijls deed de minste trilling der vingeren hem naar zijne vorige ligplaats terugrollen. De Japanner echter, die niet zoo als wij bevreesd is voor de slijmachtige zelfstandigheden, die men in vele zijner soepen aantreft, zet het etenskommetje aan zijnen mond, en duwt en plast met zijne stokjes, ongelooflijk snel en onder een walgelijk geslurp, alles naar binnen. Zoo al het maal van Hakwija-sang voor ons niet zeer smakelijk was, hoewel het als een staaltje van een keurig Japansch diner kan aangemerkt worden, deden toch de ons geleidende tolken de soepen en den sackiepot zoo veel te meer eer aan; trouwens, voor vele klaploopers onder hen was de gelegenheid, om voor niet te kunnen eten en drinken, te schoon, om daar niet een bijna onmatig gebruik

van te maken. Het Opperhoofd echter had de beleefdheid gehad, een zijner dienaars mede te nemen met eene mand met brood, ham, wijn, bier, enz., die ons na den afloop der Japansche tafel zeer te stade kwam; daar wij, die meer als eene merkwaardigheid beschouwende, van alles slechts even geproefd hadden. De tolken lieten ook ons, noch met het brood, noch met de ham, veel minder met den wijn en het bier in den steek; het eetvermogen dier menschen kwam mij schier bovennatuurlijk voor. Ik moet hier ook nog bijvoegen, dat het in Japan 't gebruik is, om, bij den gast die ergens gegeten heeft, al het eten dat hij heeft overgelaten, netjes ingepakt te huis te doen bezorgen. Zoo vonden wij bij onze tehuiskomst nog al het een en ander; of de tolken ten hunnent wel iets gevonden zullen hebben, betwijfel ik zeer.

Terwijl wij na den eten nog eenigen tijd in het huis van Hakwija-sang bleven, kwam de Gouverneur van Nagasacki, die op dezen dag altijd een der tempels bezoekt, in statigen optogt voorbij. De verschillende korpsen ambtenaren, die in gesloten gelederen, soort bij soort, achter elkander gerangschikt waren, droegen allen hunne complimentmantels of staatsiekleeding, terwijl, buiten dezen, de trein verder bestond uit compagniën fluitblazers, dienaars en eenige fraai opgesierde paarden die bij den teugel geleid werden, De Gouverneur werd gedragen door fraai gekleede dienaren, in eenen rijk versierden *norimon*, die echter rondom digt was, zoodat ik niets van Zijne Excellentie kon zien. Gelukkig voor mij, dat ik hem weldra, zoo als ik later meê zal deelen, aan mijn boord ontvangen zou. Hoewel de menschen, eenige

Digitized by Google

minuten vóór dat de trein passeerde, elkander op de straat bijna dood drongen, was er in een oogenblik ruimte gemaakt, en allen gingen hoogst eerbiedig terzijde der straat op de hurken zitten; want niemand mag, terwijl de Gouverneur passeert, regtop blijven staan. Wij zagen in Hakwija's huis, achter de nedergelaten matten gordijnen staande, waardoor men wel naar buiten maar niet naar binnen kan zien, den geheelen stoet langzaam voorbijtrekken. De eerbied der Japanners voor deze hooge overheidspersoon is zóó groot, dat allen, die bij ons in het vertrek waren, naauwelijks adem durfden halen, veel minder nog een enkel woord spreken, zoo lang zij den Gouverneur in de nabijheid wisten. Wij werden onwillekeurig mede met dien geest van eerbied voor den Gouverneur besmet, en spraken elkander slechts fluisterende toe, als of wij vreesden, dat Zijne Excellentie ons hooren zou; hoewel hij zoo goed in de *norimon* gepakt zat dat daar geen bezwaar voor was. In weerwil van den schroom, dien ik voor dezen magtigen Japanner door zooveel eerbetoon had opgevat, heb ik hem toch later als een hoogst beschaafd en vriendelijk man leeren kennen, die evenveel van likeur en banket houdt als de rest zijner landslieden.

Het is ook bij gelegenheid van het Matsjoerie-feest, dat de Japansche schoonen hare beste toiletten voor den dag halen, en met zijden kabaaijen en lange schildpadden haarspelden getooid, de aandacht van elken niet ongevoeligen Japanner tot zich zoeken te trekken. In plaats van zich, als hare zusters in Europa, in een hatelijk keurslijf te rijgen, volgen zij eene geheel andere, hoewel in hare soort weinig betere methode. Al had-

Digitized by Google

den zij vijf en twintig zijden kabaaijen, zij zouden ze, geloof ik, op dien dag allen over elkander aantrekken. Meestal echter bepalen zij zich tot vijf stuks, de eene al bonter en kostbaarder en nog dikker gewatteerd dan de andere, waardoor zij eenen voor den Europeaan afzigtigen omtrek krijgen, en zich naauwelijks onder al die kleedervracht kunnen verroeren. De haarspelden vervangen bij haar de juweelen, en hebben ten deele eene bijna ongeloofelijke waarde, die daarin bestaat, dat de haarspeld van het fijnste schildpad is, effen geel zonder het minste zwarte stipje. Ik voor mij, zeg ronduit, dat, in spijt van de vijf kabaaijen en onschatbare haarspelden, het Japansche damestoilet mij niet beviel, vooral niet in verband met het schoeisel: een paar kleine holsblokken met hooge hakken, waarop zij, al rammelende met moeite voortstrompelen. Men begrijpt dus van zelf dat de Japansche schoonen, in bevalligheid van houding en gratie van bewegingen, verre voor de Europesche moeten wijken. Men denke echter niet, dat de vrouwen er in het gelaat uitzien, zoo als men ze dikwijls op Japansche prentjes ziet afgebeeld. Integendeel, men vindt er even zoovele lieve gezigten als in eenig ander land der wereld: vele vrouwen zijn uiterst blank en hebben fijne, regelmatige trekken, en — zoo als een mijner matrozen na eene voorafgaande betuiging van verwondering zich uitdrukte: — »roode koonen, zoo goed als de meisjes te Rotterdam." De reden, waarom zij op plaatjes allen hetzelfde gezigt hebben, ligt daarin, dat de teekenaar voor alle vrouwengezigten éène enkele vaste type heeft. De Japansche dames zouden den neus optrekken voor hare portretten, zoo als die

Digitized by Google

bij ons gevonden worden, even hoog als de Europesche dames 't zouden doen voor de afbeelding van de »Hollans frou" die ik in Nagasacki zag.

Behalve het Matsjoerie-feest, dat in October invalt, viert men in Augustus het lampjesfeest, dat echter van veel ernstiger aard is dan het eerstgenoemde, daar het eene hulde der nageblevene betrekkingen aan hunne afgestorvenen voorstelt. Alsdan worden op duizende graven, in het gebergte rondom Nagasacki, lantaarnen geplaatst, hetgeen des nachts een prachtig gezigt oplevert, terwijl des avonds kleine strooijen schuitjes met een lichtje voorzien, in de baai worden te water gelaten, die, bij honderden te gelijk, met den nachtelijken landwind, de baai uitdrijven. Hoewel het ons verboden was de schuitjes op te visschen, en ik altijd eerbied heb voor de gebruiken van het land, waar ik mij bevind, dreef mij echter de nieuwsgierigheid aan, om een paar daarvan, die aan de ankerketting bleven hangen, binnen boord te halen. Ik vond er enkel wat rijst en een kopje met sackie in; sommigen echter zullen wel wat meer bevatten, daar de inhoud der schuitjes zich waarschijnlijk regelt naar de meerdere of mindere welvaart van den afzender. Elk schuitje was omstreeks twee voet lang en zeer net van stroo gevlochten; ik liet ze weêr drijven, toen ik ze goed bezien had; misschien zullen de visschers buiten de baai ze later wel voor goeden prijs verklaard hebben.

Digitized by Google

VIJFDE HOOFDSTUK.

HET FEESTMAAL DER TOLKEN. — „AMSTERDAMSCH BITTERLIKEUR". — EEN BELANGELOOS VRIEND. — BEZOEKERS. — „BUITENKANT EN BINNENKANT". — TWEE GOUVERNEURS AAN BOORD. — HET JAPANSCHE COMPLIMENT. — EENE CURIEUSE CONVERSATIE. — KLEEDING EN EIGENAARDIGHEDEN DER JAPANNERS. — GELEERDEN EN DOCTORS. — DE NAALDENSTEEK........ TOEGEPAST OP EEN DIKKEN EUROPEAAN. — RAMMENASSERS. — NIJVERHEID EN KUNST. — JANMAAT EN DE JAPANSCHE KOOPLUÎ.

Op Decima wordt door de tolken, in de maand October, wanneer de gouvernementslading is afgescheept, aan de Europeanen een feestmaal aangeboden. Zij hebben daarbij echter een middel uitgevonden om *diners* te geven, zelve lekker te smullen en de gasten te laten betalen. Daags vóór den maaltijd namelijk, wordt bij de meeste Europeanen de rondte gedaan, met aanvrage bij den één om wijn, bij een ander om ham, bij een derde om boter, confituren, banket, enz., te zenden, zoodat, wanneer de maaltijd is aangerigt, en weinig smakelijks door de tolken zelve is bijgedragen, er het opperhoofd vooral wel zeggen mag, dat drie vierde van den disch uit zijne provisiekast afkomstig is, terwijl zijn kok nog bovendien de spij-

Digitized by Google

zen heeft toebereid. De tolken leggen onder elkander omstreeks 30 theil bij, waardoor er dus overvloed is van Japansche soepen en pappen, maar waaraan men slechts even de lippen zet, zoowel als aan de sackie, die voor dezen keer, nu zij van onzen wijn konden drinken, door de hoogere tolken werd versmaad en aan de minderen werd overgelaten. Deze gebruikten er dan ook eene driedubbele portie van, waardoor zij weldra zoo vrolijk werden, dat zij het spelletje begonnen, bij ons bekend onder den naam »Toen Jonas in den walvisch zat." Men wordt daarbij, namelijk, regt uit op de armen van eenige tegenover elkander geplaatste tolken gelegd, in de hoogte geworpen en weder opgevangen: eene aardigheid, die mij onmiddellijk na het eten nog al vermoeijend voorkwam. Wanneer er aan 't een of ander gebrek kwam, vroegen onze gastheeren ons even naar huis te zenden om méér te halen; gelukkig hadden wij er op gerekend, dat wij wel om eene tweede contributie zouden aangesproken worden; elk onzer was dus bij zijne eerste bijdrage zóó matig geweest, dat hij eene kleine reserve kon doen aanrukken, zonder dat het hem aangeboden *diner* hem al te veel van zijne proviand kostte.

Onder de opper- en hoogere tolken vindt men zeer achtenswaardige lieden, die in wellevendheid en beschaafde manieren voor geen welopgevoed Europeaan behoeven onder te doen; en ik spreek niet van hen, wanneer ik ze in 't algemeen van klaplooperij beschuldig; mannen, zoo als Josisero, Kéjemon, Tatsnosky, Kitsabé, en nog eenigen waren veel te kiesch en eergevoelig om zelfs de minste kleinigheid te vragen; maar de mindere soort zijn dikwijls in hun vragen

Digitized by Google

zeer onbescheiden. Zoo zond mij eens des avonds een tolk, die de wacht op 't collegie had, zijnen jongen om mij een boterham met ham te vragen. Ik had geen ham, en gaf hem dus gerookt vleesch in de plaats, waarop hij mij terstond zijn bediende, met de boterham terugzond en de boodschap dat er een abuis plaats had, daar ik hem gerookt vleesch in plaats van ham had gegeven, waarom hij gevraagd had. Dergelijke onbescheidenheid zal men overigens nimmer bij den welopgevoeden fatsoenlijken Japanner aantreffen. Om te bewijzen hoe bescheiden en beleefd deze is, voer ik het volgende aan, dat aan boord in de baai voorviel. Zoo als ik vroeger gezegd heb, worden de opperbanjoosten, die bij het lossen en laden aan boord zijn, op banket en likeur onthaald. Daar men nu gewoonlijk drie maanden in de baai ligt, en een groot gedeelte van dien tijd telken morgen een paar banjoosten met hunnen dwarskijker aan boord heeft, gebeurt het al ligt, dat de voorraad likeur begint te verminderen en men op het een of ander surrogaat bedacht moet zijn. Daartoe nu, had mijn hofmeester in eene karaf wat jenever met stroop gereed gemaakt, en daar toen een papier opgeplakt waarop met sierlijke letters »Amsterdamsch bitterlikeur" geschreven stond. De banjoosten begonnen, zoodra zij in de kajuit kwamen, den nieuwen drank te proeven, maar bemerkten weldra het onraad en vroegen den hofmeester welke likeur het was, waarop deze hen den naam noemde, dien hij er opgeplakt had. »Zoo!" antwoordde de banjoost, »Amsterdamsch bitterlikeur is van zeer aangenamen smaak, maar verzoeken u asjeblieft niet meer in te schenken."

Digitized by Google

De onbescheidenste onder de tolken was zekere Enoskij; zulk een indringer heb ik, buiten hem, nimmer ontmoet. Overigens was hij een der knapste tolken, daar hij vrij goed Hollandsch sprak, een weinig Engelsch verstond, en nog andere kundigheden in zulke mate bezat, dat zijne ambtsbroeders zijne meerderheid erkenden. Hij was de eerste met wien ik kennis maakte, daar hij als tolk fungeerde bij de ambtenaren, die bij 't inzeilen der baai bij ons aan boord kwamen. Hij begon onmiddellijk zijne operatiën, met mij te verzekeren, dat hij altijd de beste vriend der Hollandsche kapiteins geweest was; dat ik mij aan de overige tolken niet had te storen, en dat ik vooral aan geen anderen, dan de opperbanjoesten en hem zelven eenigen drank of gebak moest doen geven. Ik liet mij werkelijk een tijd lang door hem om den tuin leiden, en toen hij des avonds met de overigen het schip verliet en mij de hand drukte met de woorden: »ik zal altijd uw vriend zijn," wenschte ik mij zelven geluk reeds den eersten dag in Japan zulk een belangeloozen vriend aangetroffen te hebben. Helaas! onze vriendschap duurde maar weinige dagen: hij bleef plotseling weg, omdat ik de laatste maal dat hij bij mij was, verzuimd had hem half dronken te maken. — Meermalen ontving ik, gedurende mijn verblijf in de baai, bezoeken van voorname Japanners, die dan uren lang aan boord bleven en alles met nieuwsgierigheid opnamen; want al wat slechts nieuw of kunstig is, maakt hunne belangstelling gaande. Zoo had ik dagen lang een lands teekenaar aan boord, om verschillende voorwerpen af te teekenen; vooral scheen hem eene ijzeren sloep, die ik bij mij had, eene

Digitized by Google

groote bijzonderheid toe, en de kunstenaar had dan ook last, die op allerlei wijzen af te teekenen; als: in haar geheel, regtop, omgekeerd, langs en dwars, in doorsnede enz. Sommigen dier voorname personaadjen, die bijzonder over hun bezoek aan boord voldaan waren, zonden mij later een of ander geschenk, dat men als eene pure beleefdheid moet aanmerken; de waarde toch is doorgaans zeer gering, daar het meestal bestaat in een porceleinen bordje met een paar inktvischjes, een doosje koek, een trekpotje of iets dergelijks. Eens echter werd ik vereerd met een bezoek der commandanten van de beide Keizerswachten, die, naar hun geschenk te oordeelen, al bijzonder wel over hunne ontvangst ten mijnent tevreden geweest moeten zijn; want eenige dagen later zonden zij mij, op een net houten presenteerblad, twee stukken fijne krip, die niet alleen met sierlijke complimenttouwtjes waren omwonden, maar bij ieder van welke, als buitengewoon compliment, een reepje gedroogd zeegras, in een papier gewikkeld, gevoegd was (*). Een ander voornaam heer, die alsmede het schip bezocht had, scheen mij een honderdjarig leven onder de keerkringen toe te wenschen, daar hij mij een pak met vijftien *pajongs* of zonneschermen ten geschenke zond.

Van alle bezoeken echter, die ik aan boord ontving, was dat der beide Gouverneurs, den aftredenden en den nieuw aangestelden, wel het merkwaardigste. Vooraf moet ik evenwel eenige inlichtingen geven, hoe

(*) Het is eene bijzondere beleefdheid een stukje gedroogd zeegras, in een langwerpig papier gevouwen, bij eenig geschenk te voegen.

Digitized by Google

men ten zelfden tijd twee Gouverneurs te Nagasacki vindt. Elk jaar wordt er, namelijk, een nieuwe Gouverneur benoemd, die omstreeks het begin van October te Nagasacki aankomt. Zijn voorganger, die eerst veertien dagen later naar Jeddo terugkeert, gebruikt dien tijd om zijn nieuw benoemden ambtgenoot in alles op de hoogte te stellen, en schouwt met hem de verschillende sterkten en lands werken in den omtrek. Bij gelegenheid nu, dat zij in prachtige tentbarken de Keizerswachten gaan schouwen, die aan de helling van het gebergte, ongeveer halfweg tusschen den Papenberg en Nagasacki tegenover elkander gelegen zijn, bezoeken zij op hunnen terugtogt het Nederlandsche schip, deels uit nieuwsgierigheid, deels ook uit dienstpligt, daar de aftredende Gouverneur het aan zijn opvolger in goede orde als 't ware overlevert, met al zijne manschappen aan boord, zonder gevaar voor de rust van den Staat; zoodat dan ook zijn opvolger voortaan voor alles verantwoordelijk is. Van het schip gaan zij naar Decima, waar alles wordt geïnspecteerd, een bezoek bij het opperhoofd wordt afgelegd, en ook bestuur en verantwoordelijkheid aldaar, op de plaats zelve, door den nieuwen Gouverneur overgenomen worden. De 18de October van elk jaar is de bepaalde dag voor het vertrek van den afgetreden Gouverneur naar Jeddo, maar ook op denzelfden dag moet het Hollandsche schip van voor Nagasacki naar den Papenberg vertrekken, want de Gouverneur brengt het berigt naar den Keizer, dat het schip vertrokken is. Dit noemt men in Japansch-Hollandsch, dat het schip *buitenkant* vertrokken is, d. i.: officiëel voor het Gouvernement heet het, dat het schip weg is: alle ce-

Digitized by Google

remoniën en formaliteiten hebben dan opgehouden; het kruid, de wapenen, het bijbelvat, enz. worden dan weêr aan boord gezonden, en men geniet aan den Papenberg met het schip veel meer vrijheid dan voor Nagasacki (*). Gewoonlijk blijft het schip nog drie weken na dien dag ten anker liggen, daar bij het vertrek van Nagasacki meestal naauwelijks de helft der lading aan boord genomen is.

Ik begaf mij op den dag, dat de Gouverneurs het schip zouden bezoeken, vroegtijdig aan boord, om de hooge gasten zoo beleefd mogelijk te ontvangen, en om mij door een paar oppertolken, die reeds waren vooralgegaan, eenigzins te doen onderrigten over het ceremoniëel, dat in acht diende genomen te worden. Ik had mijne geheele bemanning zich netjes doen kleeden en alle vlaggen doen ophijschen, met de noodige zorg evenwel, dat er geene vlaggen met kruisen geheschen werden, hetgeen namelijk streng verboden is, om den Japanners geen aanstoot te ge-

(*) *Buitenkant* en *Binnenkant* zijn woorden, die in Japan nog al van veel beteekenis zijn; zij duiden, namelijk, aan, of aan iets een officiëel of niet officiëel karakter wordt gegeven. B. v. als iemand iets heeft misdaan en men is geneigd hem voor de wet te verschoonen, dan houdt men de zaak *binnenkant*, en de schuldige komt vrij met eene ligte straf voor een delict, dat hem misschien het hoofd zou gekost hebben, als de zaak *buitenkant* geworden ware. — Zoo ook wanneer er tusschen de Nederlanders en Japanners iets voorvalt, wordt dat meest *binnenkant* gehouden, waardoor alles zonder veel ophef te maken onder 's hands geschikt wordt, terwijl men dezelfde zaak *buitenkant* makende, volgens de uiterst strenge wetten zou moeten handelen, en zich daardoor een sleep van onaangenaamheden op den hals halen.

Digitized by Google

ven. Ten 11 ure in den voormiddag zag ik de prachtige tentbarken met zijden schanskleeden, waarin zich de beide Excellentiën met hun gevolg bevonden, de Keizerswachten verlaten, en regtstreeks op mijn boord aankomen. Het vaartuig des Gouverneurs was bijzonder groot, bijna als het derde van mijn schip, en had, behalve eene menigte roeijers, die om het hardst schreeuwden om de maat in het roeijen te houden, een trommelslager aan boord, die uit al zijne magt op eene groote trom bonsde. Van binnen was 't geheel met dikke matten belegd, waarop de voorname personaadjes, de beenen kruiselings onder het ligchaam, gezeten waren. De vaartuigen van het gevolg waren weinig kleiner dan dat der Gouverneurs, en letterlijk volgepropt met voorname ambtenaren, secretarissen, dwarskijkers, rekenmeesters, reparatiemeesters, lijfartsen, officieren, banjoosten, burgemeesters, enz., welligt in alles tweehonderd personen. Daar de bark der Gouverneurs te groot was om langs het schip aan te leggen, — want een fiksche stoot zou mijn schip welligt beschadigd hebben, — bleef zij op ongeveer twintig voet daarvan verwijderd, en zoodra zij goed stil lag, werd eene soort van brug naar het schip opgeslagen. Onder deze bedrijven had ik mij zelven met mijne stuurlieden aan de valreep geplaatst; verder stonden tot aan den ingang der kajuit, de tolken, schrijvers, onderbanjoosten, enz., in eene dubbele rij geschaard. Zoodra de brug gereed was, werden door een paar onderbanjoosten (commissarissen van policie), twintig koelies opgeroepen, en eenige malen over de brug heen en weder gejaagd, om hare sterkte te beproeven; deze proef werd gelukkig door-

Digitized by Google

gestaan; trouwens, men had zoo goed voor de veiligheid der Gouverneurs gezorgd, dat de banjoosten er gerust veertig man over heen hadden kunnen jagen. — Op het oogenblik, dat de Gouverneurs uit de tentbark op de brug traden, was het of alles plotseling rondom ons verstomd was; geen sterveling, die zich meer verroerde; van de menigte Japanners die op het dek stonden, hoorde men letterlijk niets; niemand zelfs, die het waagde een voet op het dek te verschuiven, van de honderd booten met duizende menschen, die het schip omringden, hoorde men niets, zelfs geen enkelen riemslag. Onwillekeurig werd ik door hetzelfde gevoel van eerbied aangegrepen, dat zoo velen rondom mij betoonden, en stokstijf en regtop stond ook ik daar om de magtige mannen te huldigen, welker tegenwoordigheid alleen genoeg was om duizenden te doen verstommen. Naauwelijks waagde ik het over de verschansing te gluren, om den Gouverneurs aan te zien, die over de brug regt op mij aan kwamen stappen, en ik had haast toegegeven aan den oppertolk, die naast mij stond en mijne hand, die hij had vastgegrepen, uit al zijne magt naar beneden drukte, om mij onwillekeurig voor hunne Excellentiën een Japansch compliment (*) te doen maken, en daar-

(*) Het Japansch compliment is aldus: men knielt en gaat op zijne eigene hielen zitten, en buigt zich meer of minder voorover, naarmate van den rang des persoons, voor wien men het compliment maakt. Men heeft mij, ook bij mijne binnenkomst bij de Gouverneurs in de kajuit, volstrekt niet aangezocht eenig bijzonder compliment te maken, en ik groette eenvoudig mijne hooge gasten met eene beleefde buiging. Men hechte toch niet, zonder kennis van zaken, aan het knielen, dat vreemdelingen ons zoo gaarne ten laste leggen, dat wij in

Digitized by Google

door een plasdankje te verdienen. De aanblik der groote Hollandsche vlag, die van de gaffel woei, hield mij echter van deze al te groote hoffelijkheid terug; trouwens, de Gouverneurs zijn er ook van onze zijde volstrekt niet op gesteld en hebben geen deel aan de noodeloze complimenten, waartoe ondergeschikten ons dikwerf weten te bepraten. Zoodra de Gouverneurs op het dek traden, plaatsten al de Japanners zich op de knieën, en bogen het hoofd tot op het dek neder; mijne stuurlieden en ik namen beleefd onze hoeden af en maakten eene diepe buiging, terwijl de naast mij geknield liggende tolk mompelde: »Sendoh Hollanda" (Hollandsch Schipper) om mij aan de Gouverneurs bekend te maken, waarop mij de Excellentiën regt vriendelijk toeknikten.

Tusschen de rijen geknielde Japanners stapten de

Japan zouden moeten doen; indien zulks al ooit plaats gehad heeft, dan is het nog niets anders dan de groet naar 's lands wijs, en de Japanners zouden volstrekt niet begrijpen, dat er voor ons iets vernederends in ligt, omdat zij het beschouwen als het middel om de voeten te verbergen, daar zij het voor zeer onbeleefd houden, die te laten zien. Wat beduidt dus het knielen? niets anders dan dat men zijne voeten achter zich tracht weg te stoppen, men kan ze toch kwalijk achter zich uitsteken, zonder eenig steunpunt op den grond te hebben. Ik heb meermalen een of ander voornaam koopman uit de stad bij mij doen komen, om zijne waren te zien, maar altijd maakte hij binnenkomende het bovenstaande compliment, en pakte ook in die houding zijne goederen uit; had ik hem verzocht om op te staan, dan zou hij mij zeker voor een grooten lompert gehouden hebben. Geen welopgevoed Japanner, ten minste die niet met onze gewoonten bekend is, zal ons zijne voeten laten zien; zij zijn dus wel zoo beleefd jegens ons als wij jegens hen.

Digitized by Google

beide Gouverneurs, geleid door een ambtenaar-ceremoniemeester, regelregt naar de kajuit, waar reeds des morgens bij tijds alles was in gereedheid gebragt, om hen ten minste van honger of dorst geen overlast te doen hebben. De voornaamste personen uit hun gevolg vergezelden hen naar beneden, hoewel ik zelf niet in de kajuit mogt komen voor dat de Gouverneurs mij lieten roepen. Dit duurde intusschen niet lang, want naauwelijks waren zij vijf minuten beneden, of een oppertolk kwam tot mij met de boodschap: »Gouverneur is zeer verlangend u te zien en te spreken." Zij waren uiterst beleefd in hunne verwelkoming, en ik zag reeds dadelijk bij mijn binnentreden aan de eerwaardige en vriendelijke gezigten van deze bijna vorstelijke personen, dat mij vrij wat beleefder ontvangst wachtte, dan mij dikwijls bij menigen niets beduidenden ondergeschikten commies in beschaafde landen was te beurt gevallen. Nieuwsgierig waren zij echter in den hoogsten graad, en zelden is welligt door een dierenliefhebber eenig wild dier in een zoölogischen tuin met meer aandacht gadegeslagen, dan ik gedaan werd in het eerste kwartier uurs van ons zamen zijn. Nadat ik binnengekomen was, en eene deftige buiging voor het gezelschap gemaakt had, begon de Oppertolk mij, namens de Gouverneurs, welkom te heeten, en eene menigte beleefdheden te zeggen, die hem misschien waren opgedragen; doch denkelijk zal hij ze wel zelf verzonnen hebben, want de spreker, zekere *Liota*, was een hoveling van de eerste soort, die bijzonder veel deed om wat likeur of snoeperij te verdienen. Ik begreep dan ook, dat het eene groote dwaasheid van mijne zijde zou zijn, de deftige

Digitized by Google

aanspraak te beantwoorden, daar hij toch reeds van te voren zijn antwoord uit mijnen naam van buiten geleerd en zoodanig ingerigt had, als hij begreep dat het den Gouverneurs het meest gevallig zou zijn. Hij dacht er zelf ook zoo over; want, toen hij gedaan had, en nog eenige oogenblikken had geknikt en weder geknikt en gebogen onder een aanhoudend gesis met de tong, dat de Japanners meestal laten hooren als zij hun compliment maken, zeide hij zeer beleefd: »UEdele gelief slechts tot vijftig te tellen, zoo zal ik uw antwoord aan Gouverneur vertalen." Ik telde dus met veel gebaren, terwijl ik nu eens *Liota*, dan weder de Gouverneurs aanzag, zeer langzaam tot vijftig. *Liota* keek mij intusschen, terwijl hij aanhoudend boog en op de tong zoog, met de meeste aandacht en belangstelling aan, als of hij iets wonder moois hoorde, en vergat niet telkens: »hi, hi!" te zeggen, ten bewijze dat hij mij goed begreep. Toen ik tot vijftig gekomen was, schraapte hij de keel, en begon eene rede, die, naar den glimlach en de herhaalde verwonderings betuiging der Gouverneurs te oordeelen, hun bijzonder goed scheen te bevallen. Onwillekeurig lachte ik bij de gedachte, hoe deze kruipende hoveling eigenlijk bezig was met in zijne gebogene houding zijne meesters voor den gek te houden, en hoe hij, indien deze dat gissen konden, met vrij wat minder ceremoniëel naar den wal terug zou raken dan hij gekomen was.

Nadat de fraaije aanspraak geëindigd was, boog ik mij nogmaals, om te bewijzen, dat al het moois, dat de heeren zoo even gehoord hadden, wel degelijk uit mijn koker gekomen was. De naastbijzittende Gouverneur klopte toen met de hand op een naast

Digitized by Google

hem staanden ledigen stoel, om mij uit te noodigen plaats te nemen, en nu begonnen beiden om strijd door den tolk allerlei vragen te doen; b. v. of ik gehuwd was; hoe oud ik was; hoeveel mijlen men zeilen moest om van Holland naar Japan te komen; hoe mij hun land beviel, enz. Ondertusschen proefden alle aanwezigen dapper van de likeuren en dranken; een der Gouverneurs wilde zelfs eene Manilla sigaar rooken, maar moest die half opgerookt laten liggen, hij zou het anders te benaauwd hebben gekregen. Na van alle snoeperijen een vlijtig gebruik gemaakt te hebben, vroeg mij een der Gouverneurs of er nog meer soorten van likeuren of wijnen bestonden; zoo ja, dat hij dan gaarne nog iets anders proeven zoude. Ik liet toen mijnen gasten Champagne geven, die hun bijzonder goed scheen te smaken; ten minste de tolk zeide mij, namens de Gouverneurs, dat de Champagne »van zeer zoeten en aangenamen smaak was;" ook moest hij voor hen den naam opschrijven, opdat zij niet vergaten, wat zij het laatst gedronken hadden.

Na ruim een uur gezeten te hebben, verlangden de Heeren het schip te bezien; ik leidde hen overal rond, en bijna niets ontging hunner aandacht: over alles deden zij mij door den tolk ondervragen en waren niet ligt met een kort antwoord tevreden. Op het dek gekomen, verzochten zij mij eenige matrozen in den mast te laten klimmen, waarop in een oogenblik mijne geheele bemanning links en regts in het tuig verspreid was; velen maakten zelfs, om de Japanners nog meer te verbazen, zulke gevaarlijke kunsten op de raas en stengen, dat ik bevreesd begon te worden

Digitized by Google

dat er nog eenigen den hals zouden breken. De Japanners waren intusschen ten hoogste verwonderd en voldaan, en de Gouverneurs zonden eenige dagen later een geheele balie *Sackie* aan de mastklimmers ten geschenke; een kost dien de matrozen óók wel lusten, echter lang niet zoo gaarne als de Japansche koelies onzen jenever.

Nadat alles naauwkeurig bezigtigd was, namen de Gouverneurs met hun gevolg een vriendelijk afscheid, en deden de eersten mij door den tolk hunne bijzondere tevredenheid te kennen geven. Zoodra zij vertrokken waren, haastte ik mij om al hetgeen er van 't gebak, de confituren, enz. was overgebleven, volgens Japansch gebruik, naar de woning der gasten te zenden. Deze gewoonte is, dunkt mij, nog al aan te prijzen; men kan toch op die wijze van een lekker diner tweemaal pleizier hebben; hoewel het de gasten niet opwekt om veel te eten, daar zij toch weten, dat zij later te huis het lekkers op hun gemak kunnen opsmullen.

Ik moet bekennen, dat de Gouverneurs, zoowel als de voorname lieden uit hun gevolg, allen hoogst beleefd en vriendelijk waren; ook was hun toon jegens hunne ondergeschikten uiterst minzaam, en ik geloof daarom, dat de eerbied die hun betoond wordt, minder uit vrees dan wel uit wezenlijk ontzag voor de overheid ontstaat. Ook droegen zij wel degelijk zorg, dat de geringe lieden uit hun gevolg eenige versnaperingen kregen. Het is vreemd, dat men in Japan volstrekt geen onderscheid in kleeding ziet: van den hoogsten tot den laagsten ambtenaar zijn allen eveneens gekleed; alleen is de stof; waaruit de kleederen gemaakt zijn, bij voor

Digitized by Google

name personen fijner en duurder; overigens hebben zij niets waaraan men hen kan onderscheiden; want een wapen hier en daar op de kleederen gestempeld, heeft iedereen, die maar niet bepaald tot het gemeen behoort. Nimmer draagt een deftig Japanner eenig hoofddeksel, dat anders bij den fellen zonneschijn in den zomer wel noodig zou zijn; want dan brandt de zon, bij eene hitte soms van 96°, op de kaalgeschoren hoofden, en hebben zij niets dan een waaijer om tusschen beiden het halfgebraden hoofd te bekoelen. De koelies hebben gewoonlijk een doek luchtig om het hoofd geknoopt, dien zij losmaken als zij iemand beleefd willen aanspreken. — In de tijden der haarzakken en nekstaarten kunnen voorzeker onze voorvaderen niet meer moeite met hun kapsel gehad hebben, dan de Japanners thans nog; want minstens om den anderen dag moet het hoofd half geschoren worden, en worden dan tevens de haren van het achterhoofd behoorlijk met eene vetstof, *binski* genaamd, ingesmeerd en in een bos opgebonden, en de einden, als een klein zwart stokjen opgerold, op de kaal geschoren kruin vastgeplakt. Alleen de priesters en de doktoren hebben het geheele hoofd kaal geschoren. Het spreekt van zelf, dat deze gewoonte het uiterlijk dier heeren weinig flatteert; intusschen schijnt bij de Japanners een hoofd zonder haar onafscheidelijk van de geleerdheid te zijn. Wanneer echter soms eenige dezer geleerde heeren als biechtvaders of lijfartsen, in het gevolg van eenig groot Heer, aan boord kwamen, droegen zy gewoonlijk valsche paruiken; om consequent te blijven, en wederkeerig den schijn niet te hebben, proselieten onder mijne manschappen te willen maken.

Digitized by Google

Onder de doktoren vindt men ook de naaldstekers, die met hunne naald zeer kunstig kunnen werken. Eens liet ik mij uit nieuwsgierigheid door zulk een naaldsteker in de hand prikken: hij had bij zijne naald een buisje, dat hij mij boven op de hand plaatste, waarop hij, na de naald door het buisje gestoken te hebben, daaraan begon te draaijen; en niet weinig was ik verwonderd, toen ik haar binnen in mijne hand zag uitkomen, zonder er bijna iets van gevoeld te hebben, daar hij de naald zóó kunstig wist te sturen, dat het geene pijn veroorzaakte. De naaldsteek wordt veel gebruikt bij plaatselijke pijnen, zij ziet er uit als een goud paardenhaar en de geheele bewerking doet niet meer zeer, dan een muskietensteek. Somtijds maken de Europeanen op Decima ook gebruik van den naaldsteek. Zoo herinner ik mij, dat zich voor eenige jaren een onzer ambtenaren op Decima bevond die zeer corpulent was, en veel met buikpijnen te kampen had. Eens in den stillen tijd, terwijl er geen dokter op Decima was, allerhevigst door deze kwaal gekweld wordende, ontbood hij eenen Japanschen geneeskundige, die hem ten dringenste aanried, den naaldsteek op zijne kwaal toe te passen. De naaldsteker werd gehaald, en begon zijne kunst op het omvangrijke ligchaam van den patiënt; maar, hoe hij ook prikte, het mogt hem maar niet gelukken dezen eenige verligting te verschaffen. Hij beproefde beurtelings alle naalden die hij bij zich had, waaronder er waren, lang genoeg om menigeen door en door te prikken, maar het baatte niets, en nu gaf de naaldsteker bedaard te kennen, dat, hoewel hij al zijne naalden tot aan hun einde in des

Digitized by Google

lijders ligchaam gestoken had, deze hem bleken voor zulk een dikken patiënt allen te kort te zijn, om de pijnlijke plaats te bereiken, die hij volgens zijne theorie hebben moest. Hij verzocht dus eenig uitstel, spoedde zich naar Nagasacki en keerde weldra met langere naalden terug, en men heeft mij verzekerd dat met deze de kuur beter gelukte en de lijder er veel baat bij gevonden heeft. — Het is vooral in het vak der geneeskunde dat de Japanners onze meerderheid erkennen; hunne geneeskundigen bestormden voortdurend den Nederlandschen dokter op Decima met allerlei vragen en waren ten hoogste leergierig. Onze medicijnen worden dan ook veel aangewend, ten minste bij patiënten die ze betalen kunnen, want ze zijn duur. Hoe goed onze apothekers de kunst verstaan hunne poeders en kruiden met voordeel aan den man te brengen, zij zouden voorzeker verbaasd opkijken, als zij de prijzen vernamen, voor hunne pulvers, radixen, en hoe die dingen meer heeten mogen, door de Japanners besteed.

Behalve de eigenlijke geneeskundigen, zijn er in Japan nog andere lieden, die, zonder doktoren te te zijn, toch de kunst verstaan om iemand die zich niet prettig gevoelt, of, zoo als men in Indië zoude zeggen: » onlekker is," geheel op te frisschen en weder op zijn gemak te brengen. Deze lieden heeten in 't Japansch: *amassan*, én de Nederlanders noemen hen *rammenassers*. Hunne kunst bestaat daarin, dat zij iemand die rekkerig en geeuwerig is, of een mat gevoel door al zijne leden heeft, op eene rustbank uitstrekken en hem van het hoofd tot de voeten overal knijpen en wrijven, alle ledematen flink

Digitized by Google

uitrekken, en alle gewrichten, zelfs elken vinger en teen, doen knappen; eene kuur, die zelden nalaat den patiënt geheel te verkwikken en hem in de opgeruimdste stemming te brengen. Ook in Indië kent men deze knijp- en wrijfkuur, en noemt het daar: *pitjitten;* het wordt meestal door oude vrouwen gedaan; die *pitjitsters* kunnen echter niet in de schaduw der rammenassers gesteld worden.

De Japanners munten in verschillende takken van kunst en nijverheid uit; de blijken daarvan ziet men in Europa in hunne lak- en stroo-werken, porselein, zijde, enz. Al de fraaije voorwerpen echter, die uit Japan in Europa worden aangevoerd, worden uitsluitend voor de Europesche markt gemaakt; zoo worden, b. v., de fraaije paarlemoer-verlakte meubelen, kisten en kasten nooit in Japan zelf gebruikt; zoo wel omdat onze meubelen voor de Japanners onbruikbaar zijn, als omdat zij zich met eene eenvoudig effen kleur van lak vergenoegen. De lak-lieden krijgen meest elk jaar door den Nederlandschen pachter nieuwe sierlijke meubel-modellen, die zij alsdan namaken en op hunne kunstige wijze verlakken. Zoo ziet men, b. v., uit Japan prachtig verlakte tafels aanbrengen, terwijl een Japanner, die nooit op Decima bij een Europeaan in huis geweest is, niet weten zou, waar een dergelijk ding voor dienen moet; zij-zelven toch gebruiken nooit eene tafel, daar zij altijd met de beenen kruislings onder het lijf op den met matten belegden grond zitten, terwijl de meer gegoeden alleen eene soort van schenkbord in hun midden hebben, waarop hunne thee, *sackie*, of spijs geplaatst is; voor het eten echter heeft elk persoon in het huisgezin

Digitized by Google

zijn eigen tafeltje of schenkblad, dat eenige duimen boven den grond komt, zoodat, waar voor tien personen gedekt wordt, ook tien schenkblaadjes worden nedergezet. Evenzoo is het met de Japansch porseleinen thee- en eetserviezen; van welke laatste de meeste Japanners niet eens het gebruik zouden kennen, daar zij altijd uit holle houten bakjens eten, die hetzij rood, hetzij zwart verlakt zijn, en waar het schoteltje bovenop in plaats van er onder geplaatst wordt, terwijl hunne theekopjes een geheel ander fatsoen hebben dan die voor ons worden vervaardigd, en zoo klein zijn dat men gevaar loopt om, zoo men er onverdacht en gulzig uit drinkt, het geheele ding mede naar binnen te slikken. Slechts enkele soorten van porseleinen vazen, die soms als ware 't bij ongeluk eens mede naar Europa verdwalen, zouden de Japanners zelven ook kunnen gebruiken; b. v. die, welke een duivel, draak, of dikbuikigen afgod voorstellen. De zijde, die uit Japan naar Europa wordt uitgevoerd, moge in ons oog prachtig mooi zijn, als wij er een lief meisje mede zien opgetooid, den Japanner zouden al die ruitjes en streepjes niet bevallen; hij verlangt dikke stevige stof en bepaalt zich tot een paar kleuren. Het schijnt echter, dat mijn oude vriend Hakwya, de stofman, tusschenbeide nuchtere en heldere oogenblikken heeft, waarin hij, zonder dien ooit gezien te hebben, den smaak kan gissen onzer Europesche schoonen; ten minste de patronen zijner stukjes zijde bevallen algemeen, en de geest van dezen goedhartigen drinkebroêr is zóó rijk in vinding, dat men dikwerf drie- á vier-honderd patronen van hem niet, waarvan naauwelijks twee gelijk zijn. Hakwija

is dan ook zeer bemiddeld, en voegt het spreekwoord bij de daad: »hij spint er zijde bij"; waarbij hij dan nog de voldoening smaakt, dat, op honderde mijlen van zijn vaderland, door zijne stukjes zijde menige glimlach op een maagdelijk gelaat getooverd, en menige huiselijke twist met eene hartelijke omhelzing geëindigd is.

Het is niet zoo gemakkelijk, als men denken zou, om zich in Japan bij de lak-lieden en anderen eenige kleinigheden aan te schaffen; daar men moet wachten tot zij hunne winkels op Decima hebben geopend, en als men wat van belang wil koopen, daartoe de toestemming van den pachter behoeft, die den handel in lakwerk, porselein, zijde, enz. van de Nederlandsch Indische Regering gepacht heeft, waarvoor hij jaarlijks eenige duizenden guldens betaalt. Het is gewoonlijk in October, wanneer de van Java ingevoerde lading uit de pakhuizen op Decima is opgeruimd, dat de kooplieden deze met hunne waren betrekken. De meesten hunner komen van Miako, (*) en in 't geheel komen er misschien zes of acht. In het lakwerk zijn de voornaamsten de kooplieden Sasaya, Sirota, Johé, Kanoja, en in het porselein Sojemon, Mietznosky en Iwatero; allen zeer fatsoenlijke lieden, die er echter geen bezwaar in zien hunnen koopers zoo veel geld af te nemen als maar mogelijk is. Op de houten doosjes, waarin altijd de verlakte snuisterijen gepakt zijn, vindt men gewoonlijk den stempel dier Heeren geplakt; b. v.: lakman Johé van Miako;

(*) Sedert 1850 wordt echter ook veel lakwerk in Nagasacki gemaakt.

Digitized by Google

lakman Kanoja, enz. — Men denke niet dat men het Japansche moois in het land zelf voor een spotprijs koopt; integendeel, meestal kan men op de veiling, die jaarlijks te Amsterdam gehouden wordt, veel goedkooper te regt, en ik heb zelf de treurige ondervinding opgedaan, dat men blij mag zijn als men bij ons voor vele artikelen denzelfden prijs bedingt, dien men er in Japan voor betaald heeft. In mijnen ledigen tijd vermaakte ik er mij dikwijls meê, de pakhuizen op Decima rond te gaan om al de fraaijigheden te zien, maar liep ook dikwijls verschrikt de deur uit, als ik naar den prijs van het een of ander gevraagd had.

Tijdens mijn verblijf in Japan, liet ik eens de helft mijner matrozen om beurt aan wal komen, om zich eenige kleinigheden voor hunne betrekkingen in 't vaderland aan te schaffen. Daar aan elk man eene maand traktement verstrekt werd, en men geen contant geld hebben mag, opende ik ieder een crediet van eenige *Theils*; maar er was een goed administrateur bij noodig, om alles uit elkander te houden, want de arme kerels hadden weinig te besteden en zouden wel alle pakhuizen ledig hebben willen koopen. Zij hadden niet gerekend op de duurte, en sommigen hadden in een oogenblik vijfmaal zoo veel besteed, als hun geheele crediet bedroeg; zoodat ik den koop weder te niet moest doen, en den lakman met mooije woorden tevreden stellen. Anderen hadden bij den een alles besteed; kort daarop echter bij een ander iets vindende, daar zij meer zin in hadden, dwongen zij den eersten verkooper het een of ander weder terug te nemen; zoodat ik hartelijk blijde was

Digitized by Google

toen elk er zijne bepaalde som, om zoo te zeggen, door had, en ik tot hen zeggen kon: »Ziezoo, mannen! nu kunt gij nog wel kijken, maar 't koopen is gedaan." Slechts weinigen hadden, bij slot van rekening, iets bij de lak-lieden gekocht. De compradoor had beter hunnen smaak weten te vatten, daar hij handel dreef in bezems, gemeene tabaksdoozen, strooknipdoosjes, enz., die betrekkelijk weinig geld kosten; waarom dan ook de meesten zwoegden onder een groot pak bezems, die voor hunne vriendinnen in Holland bestemd waren: want vrienden houdt er een matroos aan wal niet op na. Intusschen had ik er toch pleizier in gehad, om mijn volk met de Japanners te zien dingen: zoo stond er, b. v., een bij een lakman om iets te koopen, en trachtte hem door teekenen iets te beduiden; de Japanner, die nog niets begrepen had, antwoordde in zijne taal en werkte met zijne vingers, en beiden bleven even wijs. Gewoonlijk stonden er drie of vier anderen van de mijnen rondom, die elk den kooper wilden helpen en den armen lakman nog meer in de war bragten, tot dat de eerste op 't laatst driftig uitriep: » Och houd toch uw mond, allemaal; ik versta den kerel bl...... goed!" Maar als ik toevallig in de nabijheid was, zag ik wel dat hij den Japanner zoo goed verstaan had, dat deze hem eenvoudig voor eenige *theils* bij den neus had. — Het verwonderde mij dat de compradoor, die mij reeds dikwijls had gevraagd: » Mijnheer Kaptein! wanneer zal matlozen op Decima komen?" zoo bedaard kon aanzien, dat mijne lieden bij de laklui 't een en ander kochten, en met een medelijdenden glimlach hun dingen en rondsnuffelen

Digitized by Google

bleef gadeslaan; maar de looze vos wist zeer goed, welk vleesch hij in den kuip had, en dacht waarschijnlijk: gaat uw gang maar, jongens! kijkt, koopt, ruilt en kwanselt hier net zoo lang, tot gij eigenlijk op 't laatst nog niets gekocht hebt, als gij in mijne handen vervalt. En hij had juist gerekend; want toen allen, met nog drie vierde gedeelten van hun te goed, ten laatste bij den compradoor binnentraden, was de teerling geworpen, en niemand stapte zijn pakhuis uit, zonder dat het restant zijner credietlijst in de zakken van den compradoor was overgegaan. — Nadat mijn volk zijne inkoopen gedaan had, duurde het naauwelijks een half uur, of de meesten liepen zich vreeselijk te vervelen; want Decima levert niets op om den armen matroos eenige afleiding te verschaffen; ook had ik daags te voren aan de overige Europeanen verzocht aan niemand mijner manschappen eenigen sterken drank te doen uitreiken, om alle ongeregeldheid te voorkomen, en den Japanners geen aanstoot te geven. Uit tijdverdrijf bekladden zij alle muren en deuren met hunne namen, maar krabden er tevens onder: »hoop hier nooit weêr te komen." Om hun toch eenig genoegen van hun »passagieren gaan," zoo als zij dat noemen, te geven, had ik in een ledig pakhuis een lekker maal doen gereed maken, met het noodige er bij om hunne zorgen van het hart te spoelen; want bij den zeeman ook zijn »*Wein, Weib und Gesang*" de hoofdvereischten om zich tevreden en opgeruimd te gevoelen, en het deed mij genoegen mijne brave jongens ten minste het eerste dezer hoofdzaken te kunnen verschaffen, waaruit het derde dan al spoedig voortkomt, tot groote verbazing

Digitized by Google

der Japanners, die niet gewoon zijn veel Europeesch gezang op Decima te hooren. Kort na het eten kwam mij de bootsman, ook namens de overigen, verzoeken, om maar weder naar boord gebragt te worden; »want, Kapitein!" — zoo drukte hij zich uit — »wij hebben nu alles gekocht en goed gegeten en gedronken, en om nu den geheelen middag met onze ziel onder den arm hier op het eiland rond te loopen, daar is toch geen pleizier aan." Ik voldeed aan hun verzoek, en liet allen met hunne bezems en stroo-doozen naar boord brengen, zeer tevreden over hun ordelijk en bescheiden gedrag; daar ik er bijzonder op gesteld was, om den Japanners een goeden dunk in te boezemen van de minder beschaafde Europeanen, en van de goede orde en ondergeschiktheid aan boord.

Digitized by Google

ZESDE HOOFDSTUK.

DE VLAGGEMAST. — HET KOPER- EN KAMFERWEGEN. — CHINESCHE SMOKKELAARS. — EEN BAGATEL, ALS KOOPPRIJS. — HET IJZEREN STAAFJE DER POLICIE. — HET STELSEL VAN DWARSKIJKERIJ. — BEZOLDIGINGEN. — DE JAPANSCHE SCHATKIST. — VOORZORG TEGEN OORLOG. — EEN VREEMDE EEND IN DE BIJT. — DE BIJ-VROUW. — HUWELIJKEN EN HUWELIJKS-MAKELARESSEN. — SPELEVAREN. — WETTEN TEGEN DE WEELDE. — ERFELIJKHEID DER AMBTEN. — ONDERWIJS. — REGTSBEDEELING.

Er staat op Decima een vlaggemast in den grond, die even als een scheepsmast getuigd is, en waaraan de Hollandsche vlag wordt opgeheschen. Telken jare wordt door het Opperhoofd aan den gezagvoerder van het in de baai liggende schip eenige manschap aangevraagd, om het tuig van dien mast na te zien, te teeren, aan te zetten, enz., voor welke bezigheid de équipage 40 *theils* trekt, die alsmede bij den compradoor aan bezems en doozen besteed werden. Dit werk duurt eenige dagen, en alsdan eten de matrozen die daartoe aangewezen zijn, in de keuken van het Opperhoofd, waar zij 't zeer goed hebben, en soms nog wel een extra dronk toekrijgen, al naar mate 't Opperhoofd een zeemansvriend is; zoodat het optuigen van den vlaggemast voor de meesten een

Digitized by Google

buitenkansje is. Ook bij het koper wegen en afleveren moeten altijd minstens vijf of zes man aan wal zijn, om tegen het koper stelen der koelies te waken, terwijl er met elke praauw een mede naar boord varen moet. Intusschen zijn de koelies zóó handig om, in spijt van alle voorzorg, staafjes koper weg te kapen, dat het mij meermalen gebeurd is, dat een koelie aan mijn huis een staafje koper bragt, dat ik overtuigd was, dat hij mij eerst ontstolen had, om 't mij later voor een glaasje arak terug te geven.

Met het koper wegen gaan de Japanners uiterst zeker te werk, en met hun weten zal men geen enkel pond méér aan boord krijgen, dan het juist verschuldigde gewigt. Het koper is, namelijk, het hoofd-artikel dat de Nederlandsch Indische Regering uit Japan voor de ingevoerde suiker, sapanhout, enz. trekt; maar volgens oude overeenkomst, wordt dit koper den Nederlanders tegen zeer lagen prijs in rekening gebragt; nu is die prijs ver, zeer ver beneden de waarde, en daarom zijn de Japanners met hun wegen zoo schraal mogelijk. Als gezagvoerder was ik verantwoordelijk voor mijn te kort of onderwigt op de lading bij de uitlevering te Batavia, en daarom moest mij, in een der pakhuizen op Decima, de geheele lading worden voorgewogen. De gewigten, waarmede daar gewogen wordt, gaan in een verzegeld kistje mede naar Batavia terug, om ze ook bij de afweging aldaar te gebruiken. Als men dus goed oplet, moest men niets te kort komen; maar koper is iets dat overal waarde heeft, en de lading gaat door vele handen eer zij in 't pakhuis te Batavia komt. Men dient dus in Japan wel wat overwigt te

krijgen, wil men op Java uitkomen; daarom besloot ik mij den weger tot vriend te maken, en ik had het aan hem dan ook te danken, dat er later te Batavia nog al eenig overwigt was. Intusschen is het zoo gemakkelijk niet voor den weger, om bij elke schaal eene kleine toegift te geven, omdat eenige beambten van het bestuur de weging contrôleren, en hem met Argus-oogen op de vingers kijken; en zóó naauwkeurig moest ik voor het wegen zorg dragen, dat het stof van de schaal telkens moest afgeveegd worden, om geen enkel grein van het gewigt te verliezen. Onophoudelijk verbaasde mij, bij het koper wegen, de buitengewone sterkte van den Japanner, die het koper in de schaal wierp: deze had, namelijk, het koper, dat gewogen moest worden, in kistjes van 125 ℔, achter zich staan; om elke schaal te vullen, moest hij er vijf malen een kistjen in leêgschudden, dat hij achter zich moest opnemen en met vlak uitgestrekte armen boven de schaal leêg storten. Daar wij nu gewoonlijk in drie uren tijds tachtig schalen afwogen, had deze werkman in dat tijdsverloop vier honderd malen 125 ℔ gewigt eenige seconden regt voor zich uitgestrekt gehouden, zonder daarom na gedaan werk nog blijkbaar vermoeid te zijn; en hij zette bovendien, zoo lang hij bezig was, een zoo opgeruimd gezigt, als of hij 't enkel voor zijn pleizier deed. Ik had eene soort van achting voor den man, die zulk een hard werk zoo vrolijk en tevreden verrigtte, en gaf hem na den afloop altijd twee ledige fesschen present; want daar wij nimmer munt in handen mogen hebben, dienen deze als fooijen aan lieden van de mindere klassen, die er zeer fel op zijn, en ze

Digitized by Google

in de stad Nagasacki verkoopen, waar zij er omstreeks 32 cents Holl. voor krijgen.

Behalve het koper, dat jaarlijks 6000 pikols bedraagt, trekt de Nederlandsch Indische Regeering uit Japan eene groote hoeveelheid kamfer, die in tobben, met stroomat omwonden, gepakt is. De kamfer werd mij niet op Decima, maar in een afgelegen gedeelte der stad voorgewogen; daarmede waren de Japanners intusschen veel guller dan met het koper en zagen niet op een dozijn ponden. Ik zal omstreeks 300 dezer tobben hebben geladen, die eene zóó ondragelijke lucht in het schip veroorzaakten, dat zij eenige duizenden kakkerlakken het laadruim deden verlaten, om zich in onze hutten te vestigen.

De weegplaats van de kamfer is digt in de nabijheid van het eiland der Chinezen; want deze hebben, even als wij, eene ommuurde plaats, waar buiten zij niet mogen komen, zonder bijzondere vergunning. Evenwel gaat het met de zeevaart en handel dier lieden geheel anders dan bij ons, daar van de vier of vijf groote jonken, die jaarlijks te Nagasacki mogen komen, de geheele bemanning uit koopliede bestaat, die gedurende den korten overtogt, zoo goed en zoo kwaad het gaan wil, als matrozen werkzaam zijn, maar overigens elk eene hoeveelheid goederen hebben geladen, die zij-zelven aan den man brengen. Onmiddellijk na hunne aankomst beginnen zij hunne jonk te ontladen, die, leêg zijnde, op de modderbank wordt gehaald en zonder volk blijft liggen, tot men de ingeruilde goederen weder begint in te nemen. Daar nu op elke jonk welligt honderd koppen zijn, is het Chinesche eiland in den

Digitized by Google

handelstijd zwaar bevolkt, en de Japanners verzekerden mij, dat het moeijelijk was zich een denkbeeld te maken van de verregaande vuilheid en morsigheid, die aldaar heerschten. Deze Chinezen zijn van een geheel ander ras dan die in het zuidelijk gedeelte van China, en komen van Ningpo, Sapho, en andere noordelijke plaatsen, die als 't ware tegenover het Zuiderdeel van Japan gelegen zijn. Ik zag deze Chinezen meermalen, en leerde hen als regte lomperts kennen; eens ontmoette ons in Nagasacki, bij gelegenheid van een feest, een geheele troep dier lieden, die ons als wilde dieren aangaapten, zonder den minsten schijn van begroeting. Bij de Japanners staan zij ook in volstrekt geene achting; te meer, omdat onreinheid en zedeloosheid ondeugden zijn, die in Japan even gehaat zijn als in ons beschaafd Europa. De Chinezen zijn dan ook in Japan tot niets nut; of 't moest zijn om met gekwansel den Japanner te bedriegen, en om de gemeene theehuizen, die in de nabijheid van hun eiland liggen, door hunne liederlijkheid te doen bloeijen. Zij zijn allen bedreven smokkelaars, en ik heb wel gehoord, dat men somtijds bij hunne aankomst te Nagasacki, aan den zoogenaamden *moet* boven water hunner jonken, zien kan, dat zij wel een voet geligt zijn, door de smokkelarij die zij reeds met de Provincie Satzuma gedreven hebben.

Onder de gemeene Japanners vindt men ook nog enkele liefhebbers, die de stoutheid hebben zich des nachts aan boord van het Hollandsche schip te wagen, om eenige smokkelarij te drijven; een waagstuk daar vrij wat vermetelheid toe behoort, wijl het bij

Digitized by Google

ontdekking den daders 't hoofd zou kunnen kosten. Toen ik, in 1845, als eerste stuurman op een ander schip dienende, mij in Japan bevond, was er een tweede stuurman aan boord, die reeds te voren in Nagasacki geweest was, en mij op de reize derwaarts veel had verteld van 't geen wij zoo al zouden kunnen ruilen, als de smokkelaars aan boord kwamen. Strikt genomen was het ons niet geoorloofd, iets met de smokkelaars te doen; maar als men geene belangrijke artikelen, b. v.: eenhoorn, saffraan, of dergelijken, aan boord heeft, benadeelt men daar niemand mede, en als men zich alleen bij kleinigheden bepaalt, kan men al ligt een nietswaardig prul tegen de eene of andere Japansche aardigheid verruilen. Reeds hadden wij verscheiden dagen in de baai gelegen, en elken avond, als ten acht ure de wacht werd opgezet, had ik de wachthebbenden last gegeven mij te wekken; maar onze contrabandisten kwamen niet opdagen. Eindelijk echter, te midden van een pikdonkeren nacht, werd ik op eens door een man van de wacht gewekt. »Stuurman! Stuurman! daar zijn de smokkelaars!" Al was er in zee eene plotselinge donderbui opgekomen, had ik niet sneller op het dek kunnen zijn; in het pikdonker rondtastende, sloop ik naar de plaats die mij door mijnen wekker was aangewezen, en waar ik nu en dan een zwarte gedaante over de verschansing zag kruipen. De boot waarin zij gekomen waren, was reeds met een hunner op eenigen afstand van het schip verwijderd, die zich in de baai liet ronddrijven tot het sein werd gegeven om zijne vrienden af te halen. Toen er vier binnen boord waren en er geene

Digitized by Google

meer volgden, vatte ik een hunner bij den arm en leidde hem, gevolgd door de drie overigen, naar de kajuit, waar wij, als eene bende saâmgezworenen, door het pikdonker heênstrompelden, zonder dat iemand onzer het minste geluid gaf. Zoodra het licht was aangestoken en de kajuitspoorten goed gesloten waren, opdat men van buiten niets van het licht zou kunnen bemerken, begonnen mijne medestuurlieden, de scheepsdokter en ik, al onze prullen uit te pakken, die wij dachten in den smaak der smokkelaars te zullen vallen; maar wij bemerkten spoedig dat zij heel wat anders verwacht hadden; telkens toch staken zij den wijsvinger regtuit voor hun voorhoofd, om ons daardoor te beduiden of wij ook eenhoorn (*) hadden. Dit was echter een artikel, waar niemand onzer hen aan kon helpen, en dat wij, hoewel we zeer goed de Japansche waarde daarvan kenden, niet hadden willen meênemen, aangezien het geheel tot den verboden handel behoort. Zij moesten zich nu met eenige kleinigheden vergenoegen, en wij kregen niet veel beters in de plaats; waarop zij spoedig aftrokken en in hunne boot zakten, die zij, door even een dievenlantaarntje te laten schemeren, hadden geseind. Aan middelen om van ons te koopen, als wij wat goeds gehad hadden, ontbrak het hun niet, daar zij eene menigte gouden *kobangs* (†) hadden medegebragt. Vooral was de ruilhandel den scheepsdokter zwaar tegen gevallen, daar hij gedacht had voor elk bagatel een paar gouden *kobangs* te krijgen,

(*) De piek van den *narwal.*

(†) De *kobang* is eene ovaal gouden munt, waarop eenige Japansche letters gestempeld staan.

Digitized by Google

zoodat hij dan ook, reeds vóór wij aankwamen, een scheikundig watertje gereed had gemaakt, waarmede hij zou onderzoeken of het goud wel echt was: hij heeft er echter geene enkele *kobang* meê kunnen toetsen.

Thans zelf als gezagvoerder in Japan zijnde, was het mijn pligt te zorgen, dat mijne onderhoorigen niets van aanbelang aan boord hadden om met de smokkelaars te verhandelen, hoewel dat natuurlijk moeijelijk is na te gaan; waarom ik het dan ook maar met eene vaderlijke vermaning liet afloopen. Het bleek mij ook al spoedig, dat de smokkelaars, na eenmaal aan boord geweest te zijn, hun afscheid genomen hadden, omdat er niets van hunne gading te vinden was; intusschen wist ik bij ondervinding, dat, wanneer het schip aan den Papenberg ligt, zij gewoonlijk nog eens terugkomen, omdat het gevaar daar minder voor hen is, en zij voor 't laatst gaarne nog eens onderzoeken of er toch misschien niet nog eenige goede zaak voor hen te doen valt. Daar ik op Decima geene kans zag, om mij een paar Japansche sabels aan te schaffen — want dit is de grootste contrabande van uitvoer die men in Japan bedenken kan — gaf ik, toen het schip aan den Papenberg lag, mijnen hofmeester last, om voor eenige snuisterijen, die ik had uitgelegd, eene of nog liever twee sabels van de smokkelaars in te ruilen. Eenige dagen later des morgens aan boord komende, verhaalde mij de hofmeester, met een zeer voldaan gezigt, dat het hem dien nacht gelukt was twee sabels voor mij te krijgen. Daar ik intusschen de kleinigheden nog vond liggen, die ik in ruil daarvoor bestemd had, begreep ik niet

Digitized by Google

hoe hij daaraan gekomen was, en vraagde hem verwonderd: wat hij er dan voor gegeven had? Of nu zijn geweten hem reeds beschuldigde, of hoe het zij, hij wilde er maar niet regt voor uitkomen, en antwoordde mij niet anders dan: »O, een bagatel, Kapitein!" Maar toen ik hem op min gematigden toon beval mij te zeggen, wat hij betaald had, kwam het hooge woord er uit: »Niets anders, dan een goed pak slaag." Het bleek mij nu dat hij, om een plasdankje te verdienen, of, zoo als men dat aan boord noemt, om »een knoop bij mij te draaijen," den smokkelaar naar beneden had gebragt, en toen deze zijne sabels had neêrgelegd, plotseling het licht had uitgeblazen, en den man een paar stompen had gegeven, die, uit vrees voor rumoer en ontdekking, zijne negotie in den steek gelaten, en hals over kop de vlugt genomen had. Ik voelde grooten lust om hem den inkoopsprijs zonder eenige korting terug te geven en haalde hem duchtig door. Het deed mij genoegen te zien, dat de beide sabels, hoe gaarne ik anders een paar mooije had gehad, van de allergemeenste soort waren, zoodat de bedrogen smokkelaar er ten minste maar weinig schade bij leed, en nagenoeg met den schrik was vrijgekomen.

De policie is bij de Japanners uitmuntend ingerigt, en de vrees van het gemeen voor den commissaris van policie of onderbanjoost is verbazend groot. Elke onderbanjoost draagt een ijzeren staafje onder zijne kleederen, en wee dengene, die bij de eerste aanraking met dat heiligdom zich niet dadelijk overgeeft; bij de derde aanraking toch heeft hij geheel uitgepraat, daar alsdan de onderbanjoost het regt heeft

Digitized by Google

hem met de stukken te betalen. Eens — en dit was ook de éénige maal dat ik twee Japanners zag vechten — geraakten twee koelies op Decima met elkander handgemeen; het waren een paar reuzen, die ik, kort te voren, met hun beiden eene volle krangjang suiker op een draf had zien wegdragen. Ik stond op korten afstand den strijd gade te slaan, en rilde bij elken vuistslag, dien deze beide gespierde kerels elkander toedienden; een Engelschman zou er zijn geheele vermogen bij verwed hebben. Terwijl ik mij stond te verwonderen, hoe het mogelijk was, dat zij nog zoo lang op de been bleven, kwam een onderbanjoost en tikte even met zijn ijzeren staafje de strijders op het hoofd, die schuimbekkend van woede, den gevreesden policieman niet hadden zien naderen; als door een tooverslag stonden nu de beide mannen als aan den grond genageld. Na eene korte onvriendelijke toespraak van den onderbanjoost, maakten beiden eene diepe buiging, en gingen weder bedaard aan hun werk. Ook heb ik opgemerkt, dat op onze wandelingen over dag en bij avond in Nagasacki, bij het werk aan boord en op Decima, overal onderbanjoosten te vinden waren, en er nooit ergens eenige stoornis plaats had.

In Nagasacki is elke straat aan de beide einden voorzien van eene poort, die des nachts altijd bewaakt wordt, en waarbij de inwoners beurtelings de wacht doen. Zoodra er eenig onraad is, gaan de poorten digt, en men weet dus juist wie er in en uit is gegaan. Zoo wordt ook, wanneer er brand of ander onraad in eene straat is, door de policiewacht slechts zooveel volk binnengelaten als men tot bijstand noo-

Digitized by Google

dig heeft; zoodat de werkzaamheden niet door gedrang belemmerd kunnen worden. Overigens oefent de eene buurman ook min of meer de policie uit over den anderen, zoodat, wanneer, b. v.: een Japanner, door dronkenschap of door het toedienen van een pak slaag aan zijne vrouw, wat veel leven in zijn huis maakt, zijne buren, volgens regt van wet, heel eenvoudig binnenkomen, en de rust herstellen, of bij weêrspannigheid hunnen buurman aan de policie overleveren.

Het stelsel van dwarskijkerij en bespieding bestaat onder alle ambtenaren, en dus ook onder de tolken, zoodat wij onder hen ook den tolk-opper- en tolk-onderdwarskijker aantreffen; zij hebben echter het voorregt hunne eigene dwarskijkers te mogen kiezen, waarbij zij wel zorgen de domste en onnoozelste aan te wijzen, daar zij er dus het minst van te vreezen hebben. Geen der tolken mag bij een Europeaan aan huis komen, zonder van een *ottona* of *kasseros* vergezeld te zijn, die als waarnemend dwarskijker bij hem werkzaam is, om toe te zien, dat hij niet met hem handele, of hem eenig geheim van zijn land openbare; dit laatste beduidt natuurlijk niets, want de hulpdwarskijker verstaat geen enkel woord van het verdraaide Hollandsch dat de tolk uitbraakt. Wee den tolk, die bij een Europeaan aan huis komt, zonder van een effectieven of waarnemenden dwarskijker vergezeld te zijn. Wordt hij gesnapt, hij kan er op rekenen, dat hij voor eenigen tijd geschorst of hem een deel van zijn tractement ingehouden wordt. Wanneer ik voor het raam mijner woning zat en een mijner Japansche vrienden zag voorbijgaan, plagt ik hem

Digitized by Google

doorgaans binnen te roepen; maar dan kreeg ik altijd ten antwoord: »Wacht een beetje, zal dadelijk komen, eerst dwarskijker halen;" eene formaliteit, die mij natuurlijk lastig was, omdat ik dan twee gasten voor één te onthalen had. Eens waagde het zekere tolk, Snenosky, bij de Nederlanders Sneetje genaamd, mij zonder dwarskijker te bezoeken. Deze Snenosky was bij ons algemeen bemind, en hoewel een sackineur van de eerste soort, en weinig met tijdelijke middelen gezegend, was hij daarentegen een doorgoede vent, die altijd even bereidwillig en gedienstig was. Naauwelijks had hij eenige minuten gezeten, en eenige pijpen gerookt, of ik zag den onderdwarskijker Josaimon op mijne woning aanstappen. Ik wist wat mijnen vriend te wachten stond, en hoe weinig het hem lijken zou, om eenigen tijd in zijne betrekking geschorst te worden, en daardoor een gedeelte van zijne schrale bezoldiging te missen. »Snenosky! daar komt de dwarskijker, maak dat gij uit de voeten komt!" riep ik hem toe; maar om het huis uit te komen, daaraan was niet te denken, want reeds hoorde ik Josaimon op den trap. Al ware er een bom door het dak gevallen, de schrik van mijn armen vriend had niet grooter kunnen zijn; hij draafde door de kamer en liep tegen den muur, even als een vogel, die, in eene kooi opgesloten, daarin rondfladdert om eene opening te vinden waardoor hij ontvlugten kan. »Kruip maar onder mijn ledekant in de achterkamer —" zeide ik, en duwde hem daar binnen, waar hij zich dadelijk lang uitgestrekt voor het ledekant wierp, dat intusschen te laag bij den grond was, om er zoo gemakkelijk onder te komen. Reeds hoorde ik Josai-

Digitized by Google

mon zijne sloffen voor de kamerdeur uittrekken; er was geen tijd te verliezen, en ik vond mij in den toestand gebragt van een heelmeester, die liever in eens ferm het mes in de wonde zet, dan zijnen patiënt dagen lang pijn te doen verduren; zonder mij dus te bekreunen of ik hem al dan niet bezeerde, gaf ik den beangsten Snenosky een krachtigen stoot, waardoor hij zóó ver onder het ledekant geraakte, dat ik zelf hem naauwelijks terug had kunnen vinden. De dwarskijker, die inmiddels in de andere kamer was binnengekomen, maar een onnoozele hals was, begreep niet dat hij bedrogen werd, en trok een zeer verlegen gezigt; daar ik hem intusschen spoedig kwijt wilde wezen, zeide ik hem, dat ik juist »zeer bezig" moest wezen, en gaf hem, om hem in eene goede luim te brengen, uit aanmerking zijner mij wel bekende klaplooperij, een potlood en een ledig eau de Cologne-fleschje ten geschenke, waarop hij vergenoegd heenging. Snenosky kwam nu weder te voorschijn, en pakte zich schielijk de deur uit. Den volgenden dag zond hij mij een vetten eendvogel, uit erkentenis; een geschenk, dat ik, uit hoofde van den slechten staat zijner geldmiddelen, zwarigheid zou hebben gemaakt aan te nemen, ware ik niet overtuigd geweest, dat hij mij weldra om een tegengeschenk zou lastig vallen, waarvoor hij, op zijne beurt, voor mijne rekening wel zes vette eendvogels zou kunnen eten.

Ik heb te vergeefs getracht eenigzins op de hoogte te komen van de bezoldiging der onderscheidene Staatsambtenaren. Hun getal in Japan is *legio*; zoodat zij, al zijn hunne inkomsten niet groot, op den duur,

Digitized by Google

maar mij dunkt, veel moeten kosten. Alleen voor het betrekkelijk weinige, dat er met de Hollanders op Decima te doen valt, zijn er veertig tolken van verschillende klassen, waarvan mij bekend is dat de vier hoogsten elk ruim *f* 2000 Holl. 's jaars genieten; eene bezoldiging daar zij, ten minste voor het uiterlijk, vrij goed van leven. Even als bij ons, hebben zij later, wanneer ouderdom of gebreken hun daarop aanspraak geven, een evenredig pensioen. Er bestaat in Japan een gebruik, *vassak* genaamd, dat eigenlijk de hoofdbron uitmaakt der inkomsten van hoog geplaatste ambtenaren: de *vassak* is, namelijk, eene soort van gedwongen geschenk, dat aan superieuren wordt aangeboden; zoo ontvangt, b. v.: de burgemeester *vassak* van vele ondergeschikten, maar op zijne beurt moet hij weder aan zijne meerderen *vassak* aanbieden, tot eindelijk de gouverneurs en landsheeren van provinciën ook hunne *vassak* aan de Keizerlijke schatkist bijdragen, die daardoor, aangezien deze magtige heeren met geene kleinigheden durven aankomen, aanmerkelijk gestijfd wordt; mij is dan ook verzekerd, dat de Keizerlijke schatkist in zulk een goeden staat is, dat de daarin verzamelde schatten onberekenbaar groot zijn. De *vassak* bestaat niet altijd in geld, maar veel in voortbrengselen van den grond, meestal in rijst, en bepaalt zich ook alleen tot de ambtenaren, die daardoor ten deele elkander betalen; intusschen moeten de overige inwoners zekere belastingen opbrengen. Ook de Nederlanders geven jaarlijks hunne *vassak* aan de voorname autoriteiten van Nagasacki, als: den gouverneur, den burgemeester, enz., die elk zekere hoeveelheid suiker,

Digitized by Google

manufacturen, of iets dergelijks ontvangen, 't geen voor die heeren een aardig buitenkansje is, daar zij deze *vassak* naar onzen inkoopsprijs berekend krijgen, zoodat, b. v., een die 200 *theils* suiker als *vassak* krijgt, er bij verkoop misschien wel 600 *theils* van maakt. Na de aflevering van de *vassak* aan de belanghebbenden, gaan het Opperhoofd en de pakhuisknecht, in een kostbare *norimon* gezeten, bij de Japansche notabelen een complimentbezoek afleggen, om hun de *vassak* aan te bieden. Zij worden dan overal hoogst beleefd ontvangen, en bij allen worden hun de fijnste Japansche snoeperijen aangeboden, waaronder vooral uitmunt de gemalen thee, dat een *non plus ultra* is van Japansche weelde en lekkernij. Of het inderdaad thee is weet ik niet, maar het is een donker poeder, dat in een kopje met kokend water wordt aangelengd en daarin zich geheel oplost, waardoor eene soort van gelei ontstaat, die velen zeer lekker vinden, waarschijnlijk omdat zij peperduur is.

Wanneer ik boven zeide, dat de Japansche schatkist in een zeer goeden toestand is, ga ik alleen af op het verhaal van een der tolken, die daar misschien niet volkomen meê bekend was; intusschen voegde hij er bij, dat men, wat geld aanbetreft, zich altijd op oorlog hield voorbereid, om dan een magtig leger zonder bezwaar te onderhouden. Zoodra er dan ook maar het minste onraad is, b. v.: als er een vreemd schip in de baai komt, hebben onmiddellijk alle soldaten dubbel tractement, en hoewel er geen eigenlijk staand leger bestaat, dan alleen zoogenaamde kaders, is alles zóó goed ingerigt, dat men in den tijd van een paar dagen een leger van eenige duizenden op de

Digitized by Google

been heeft. Ook wordt er veel met het geschut geëxerceerd, en dikwijls hoorde ik kanongebulder in de verte, als de Japansche artilleristen gedrild werden. — Het is vooral met die artillerie, dat zij veel op hebben, en een kapitein van dat wapen, die als passagier bij mij aan boord was, werd met duizende vragen door hen lastig gevallen. Toen deze pas op Decima aankwam, en de tolken hem naar zijne betrekking vraagden, konden zij maar niet begrijpen wat een artillerie-officier was; gelukkig kwam het Opperhoofd, die wist dat zij onze nieuwerwetsche termen niet verstonden, op het denkbeeld hun te zeggen dat het een »busschietermeester" was, en dat begrepen zij dadelijk. Eens vraagde mij een Japanner, die waarschijnlijk dacht dat alle Hollanders bazen in 't exerceren zijn, hem de handgrepen met het geweer voor te doen. Hoewel ik een vrij goed jager en schutter ben, wil ik wel bekennen, dat ik mij, op de wilde zwijnenjagten in Indië, minder op de juiste handgrepen heb toegelegd, zoodat ik het daarin niet ver heb gebragt; ik dacht intusschen, dat mijn nieuwsgierige vriend er toch niets van wist, en maakte daarom, terwijl ik hem heel wijs aanzag, enkele bewegingen, die ik hier en daar op een drilveld had afgeloerd. Ik had mij echter deerlijk bedrogen, want toen hij mij zeide, dat het niet deugde, en ik hem 't geweer overgaf om het beter te doen, deed hij alles zóó handig en in den regel, dat, ware ik niet in Japan geweest, ik hem voor een ouden gediende kon gehouden hebben.

Het is belagchelijk, zoo bang als de Japanners zijn, dat men hunne oorlogsbehoeften zal uitvoeren; waarom weet ik niet. Het zal toch wel niet zijn om ons niet

Digitized by Google

de middelen in handen te geven om hun land te veroveren; want zij kennen veel te goed onze meerderheid in al wat tot de krijgskunst behoort. Ik houd het er echter voor, dat hunne wet, die den uitvoer van oorlogsbehoeften verbiedt, en waarschijnlijk eeuwen geleden gemaakt is, te veel op zijn Japansch, dat is: in de uiterste puntjes, geëerbiedigd wordt. Zoo is, b. v., de uitvoer van paarden strengelijk verboden, en dat wel vermits zij tot de oorlogsbehoeften gerekend worden. Mij is zelfs verhaald, dat een onzer Opperhoofden, in der tijd een paard gekocht hebbende, niettegenstaande zijn aanhoudend verzoek, om het naar Java te zenden, op eene zeer beleefde wijze vernemen moest, dat men dit onmogelijk kon toestaan. Nog sterker: een mijner vrienden, die de pacht had van den Japanschen handel, besloot om eene soort van bamboezen touw, als artikel van uitvoer, naar Java in den handel te brengen; zoodra de Japansche autoriteiten hiervan de lucht gekregen hadden, werd hem echter de uitvoer daarvan verboden, omdat de Japanners dit soort van touw als lont gebruiken om hunne stukken af te vuren. Zietdaar dan een paar staaltjes, hoe naauwgezet zij hunne wetten eerbiedigen: zij weten zeer goed, dat wij met hunne paarden geene ruiterbenden zullen organiseren, om hen daarmede te overvallen, en ook zonder hunne lonten wel een middel hebben, om een stuk geschut af te schieten; maar de wet spreekt, en deze wordt onder geen voorwendsel hoegenaamd overtreden.

Het spreekt van zelf dat, zoo de uitvoer van een brandbaar touwtje verboden is, de sabels aan nog veel strenger verbod onderworpen zijn; wij mogen die zelfs

Digitized by Google

niet eens ontbloot zien. Ook mijne beste en liberaalste vrienden moesten al heel goed gemutst zijn, om te mijnen gevalle hunne sabels maar een handbreed uit de schede te halen. Eens had een tolk mij voor een banjoost om een of ander geschenk gevraagd, dat ik niet gaarne miste, maar toch om goede vrienden te blijven, aan hem ter hand stelde, die het weder op eene sluwe manier den banjoost wist over te maken. De banjoost, eenige dagen daarna, bij het laden, de wacht aan boord hebbende, wist zijn gevolg uit de kajuit te verwijderen, en deed mij door den tolk verzoeken bij hem te komen. Zoodra ik binnentrad, beduidde hij mij met een zeer geheimzinnig gezigt, dat ik de deur moest sluiten, en nu deed hij mij door zijne gebaren en in gebroken Hollandsch begrijpen, dat hij, door mijne mildheid getroffen, mij ook wederkeerig eenig genoegen wilde verschaffen; meteen haalde hij zijne sabel uit de schede, en zag mij aan als of hij zeggen wilde: »welnu, wat zegt gij daar nu van?" Ware ik een zwaardveger of scharenslijper geweest, ik zou er misschien iets bijzonders aan gezien hebben, maar nu zag ik niets anders dan eene mooije blank gepolijste sabel; een genoegen, dat iedereen kan hebben, zonder in Japan te zijn, door maar den een of anderen korporaal een goed woord te geven. Beleefdheidshalve echter, hield ik mij zeer verbaasd en bewonderde het in zijne soort zeker zeer goede en deugdelijke wapen.

De Japanners houden zich, zoo ver ik ten minste kon bemerken, steeds op oorlog voorbereid, en hunne batterijen en forten in de baai zijn altijd in de beste orde, en met een klein garnizoen bezet. De versterkingen

Digitized by Google

zijn steeds behangen met schanskleeden, in de kleuren van den landsheer in wiens landschap zij gelegen zijn. Daar nu de kleur van den Gouverneur van Nagasacki wit is, met breede donkerblaauwe, bijna zwarte strepen, schijnt het van verre als waren de batterijen wit met zwart geverwde geschutpoorten; en van daar de dwaze bewering, die ik dikwijls in vreemde tijdschriften las, als of de Japanners, bij wijze van bangmakers, geverwde versterkingen hadden: dit is intusschen eene grove dwaling, daar ik met eigen oogen de stukken gezien heb, die achter de met gekleurde schanskleeden behangen muren geplaatst zijn; stukken van zwaar kaliber zelfs, die er niets vriendelijk uitzagen.

Toen ik in 1845 in Japan was, ankerde de Engelsche korvet *Samarang*, die op eene ontdekkingsreis uit was, in den vroegen morgen, in de baai van Nagasacki binnen de Noorder Cavalhos. Vreeselijk was de sensatie, die door dit onverwacht binnenloopen van een vreemd vaartuig in den geheelen omtrek gemaakt werd, en hoewel wij den Engelschman, door de bogt waarmede de baai loopt, niet konden zien liggen, begrepen wij, door al de opschudding die aan den wal heerschte, toch wel dat er iets bijzonders gaande was. De Keizerswachten werden sterk bezet, en eene rij vaartuigen werd dwars over de baai gelegd, om den vreemden indringer den verderen doortogt te beletten, en hem te beduiden dat hij tot hiertoe, maar in geen geval verder gaan mogt. Eindelijk verscheen in den loop van den voormiddag eene deftige commissie, met eenen oppertolk, aan ons boord, die ons de zaak ophelderde, en zeide gekomen te zijn tot

Digitized by Google

onze geruststelling; er tevens bijvoegende: dat wij niet bevreesd hoefden te zijn, daar wij onder bescherming der Japanners waren, en men alle maatregelen genomen had om den vijand af te weren. Hoewel wij natuurlijk niet de minste vrees voedden voor den vredelievenden ontdekkingsreiziger, die waarschijnlijk niet anders begeerde dan eenig drinkwater en proviand, trof ons toch de attentie der Japanners, om ons eene commissie ter geruststelling te zenden. En waarlijk, ik geloof, dat de Hollanders nergens in de wereld veiliger kunnen zijn dan in Nagasacki, waar de magtige Gouverneur zelf met zijn hoofd aansprakelijk is, dat hun geen leed geschiede. De booten die naar den Engelschman waren afgezonden, kwamen weldra terug met de tijding, dat hij alleen water en brandhout verlangde; beide artikelen werden hem met nog eene menigte ververschingen toegezonden, zonder dat de Japanners er eenige betaling voor eischten, hem alleen verzoekende, om maar hoe eer zoo liever heen te gaan. Daaraan werd dan ook spoedig voldaan; tot geene geringe vreugde waarschijnlijk der in de haast opgeroepen troepen, en wel 't meest van den Gouverneur van Nagasacki, die alligt, wanneer er eenig vreemd schip in de baai komt, de eene of andere flater zou kunnen maken, welke hem in de onaangename noodzakelijkheid brengen zou, zich den buik open te snijden.

Hoewel de Gouverneur van Nagasacki een der hoogst geplaatste Japansche ambtenaren is, is echter zijne betrekking zeer hagchelijk, en de verantwoordelijkheid daaraan verbonden, groot: hij wordt dan ook slechts voor één jaar aangesteld, en bij

het einde daarvan dankt hij den Hemel niet weinig, dat zijn tijd om is, en hij vrij van zorg, met een vetten spaarpot naar Jedo kan terugkeeren. Zoo lang hij in Nagasacki is, staat hij onder eene soort van toezigt der geheele bevolking; want in het voorportaal van het Gouvernementsgebouw staat eene zware ijzeren kist, met eene kleine opening van boven, even als eene brievenbus: elke inwoner, die meent eenige klagt tegen den Gouverneur te hebben, werpt die op schrift in de kist, welker sleutel te Jedo bewaard wordt. Om het echter den klager niet al te gemakkelijk te maken, wordt hij, zoodra de klagt in de kist is geworpen, door de wacht ingepakt, en zoo lang in bewaring gehouden tot de zaak is onderzocht: heeft hij gelijk, dan wordt de Gouverneur gestraft; maar is de aanklagt valsch, dan ondervindt hij dat er met Japansche supérieuren niet te gekscheren valt. Een ander bezwaar der betrekking is: dat hij zijne vrouw en kinderen, als onderpand zijner trouw, te Jedo moet achterlaten, waarvoor hij zich echter, wat de eerste betreft, naar Japansch gebruik, door den omgang en het verkeer met eene bij-vrouw kan schadeloos stellen.

Hoewel bij de Japanners de veelwijverij geoorloofd is, en elk man derhalve, buiten zijne wettige vrouw, er, zoo hij verkiest, nog een paar andere nemen kan, maken toch de meeste mannen van dit regt geen gebruik. Veeltijds is het intusschen de vrouw zelve, die haren man aanspoort om zich, tot haar gemak, eene bij-vrouw aan te schaffen; natuurlijk doet zij hem dat voorstel niet in de wittebroodsweken, maar gewoonlijk eerst wanneer zij naar de vijftig begint te

Digitized by Google

loopen. Zij zegt dan eenvoudig: »*Dannassan!* (*) ik word oud, en kan uw huishouden niet meer zoo goed besturen; gij moest eene bij-vrouw nemen; dat zal voor u en mij goed zijn, daar ik dan wat meer rust kan genieten, en uwe bij-vrouw beter het werk zal doen." De *dannassan* laat zich meer of minder gemakkelijk overhalen, naar mate hij meer of minder vast in zijne beginselen staat. Wij mogen echter onderstellen dat in de meeste gevallen de bij-vrouw komt; en het is naar onze Europesche begrippen ongeloofelijk, maar niettemin waar, dat de beide huisvrouwen meestal in de beste harmonie, als vriendinnen, met elkander leven, terwijl de jonge vrouw de oudere altijd met de meeste achting behandelt en zich geheel onder hare bevelen stelt.

Bij hunne huwelijken vieren de Japanners druk feest, hoewel de mannen anders in hunne liefde uiterst phlegmatiek zijn, en een Japansche *dandy* zich over eene mislukte liefde niet ligt de haren uit het hoofd zal trekken. Wanneer een jongeling zijn oog op een meisje heeft laten vallen, neemt hij eene schikster (†) aan, die haar polst, de geschenken overhandigt, en alles voor hem in orde brengt; waarna hij bij zijne aanstaande bruid een bezoek gaat afleggen, en uit de wijze van ontvangst opmaakt, of hij aan het meisje bevalt of niet. Gaat nu alles voor den wind, dan wordt door de schikster, in overleg met de familie, alles geregeld aangaande bruidschat, huwelijksfeesten, enz., en de jongelui trouwen, na elkander

(*) Heer des huizes.

(†) Eene vrouw van bezadigden leeftijd, die alles schikt en bereddert; eene makelares tusschen trouwlustige jongelieden.

Digitized by Google

welligt slechts eenmaal gezien te hebben. Met langdurige vrijaadje, jaren lang zuchten om elkander te leeren kennen, allerlei proeven door te staan om te toetsen of men elkander duurzaam kan beminnen, en andere verliefde folteringen — met dat alles houden zich de Japanners niet op; en zoo een hunner onze sentimentele romans kon lezen, waarin zoo veel gezucht en getobd, en zoo veel tranen gestort worden, tot eindelijk, soms eerst op bladzijde drie-honderd, de smoorlijk verliefde minnaar het »jawoord" weet af te persen, dan zou hij zeker gelooven dat alle verliefden bij ons gelijkelijk krankzinnig worden.

De vrouwen uit den geringen stand moeten hard werken, en worden op het platteland mede tot den veld-arbeid gebruikt; de meer gegoeden echter laten dit aan dienstboden over, en amuseren zich met op de *samsie* of guitar te spelen en elkander te bezoeken, waarbij zij zich rondom eene *Ghibaz* (*) plaatsen om thee te drinken, confituren te eten, en pijpjes te rooken. In den zomer is het eene groote uitspanning voor alle standen te Nagasacki, om zich met een gezelschap, in de avondkoelte tegen zons-ondergang, in de baai te laten rondroeijen; de vrouwen en meisjes spelen dan op de *samsie*, dat niet onwelluidend klinkt, maar nog bekoorlijker gezigt oplevert, daar de meeste jonge meisjes bepaald schoon zijn. Het Hollandsche schip was gewoonlijk het doel van hunnen togt, en in de onmiddellijke nabijheid daarvan lieten zij de gondels drijven, om nieuwsgierig alles op te nemen. Dikwijls dreven er

(*) Vuurkomfoor.

Digitized by Google

aldus meer dan twintig vaartuigen rondom het schip, tot groot genoegen mijner matrozen, die lang geene ongevoelige bewonderaars der Japansche schoonen waren, en zich niet geneerden dat luidkeels te erkennen. Gelukkig kwam men tegen den avond, wanneer de matrozen rust hadden; ware men over dag gekomen, het zou bijna niet mogelijk geweest zijn het volk aan 't werk te houden. Onze scheepsdoctor scheen zelfs het kijken naar de lieve spelevaarsters als eene soort van ziekte-thermometer te beschouwen; want toen ik eens, des morgens aan boord komende, bij hem naar de zieken informeerde, kreeg ik tot antwoord: »Ja, Kapitein! met Klaas zal het wel gaan, maar Jan de Noorman gaat met den dag achteruit: hij kwam ook gisteren avond niet meer op 't dek om naar de meisjes te kijken." Dat dit werkelijk een gevaarlijk verschijnsel was, had hij niet mis, want Jan is niet meer op de been geweest, en overleed een paar maanden later in het hospitaal te Batavia.

Er bestaan in Japan gestrenge wetten tegen de weelde; elk weet wat hij naar zijnen stand mag hebben en dragen, hoewel toch over 't geheel aan deze wetten niet zeer de hand gehouden wordt. Soms echter gebeurt het dat een nieuwe Gouverneur de oude wet eens voor een jaar met kracht laat handhaven, en niemand denkt er aan daar een ontevreden gezigt over te zetten; want de Japanners zijn slim genoeg, om zeer goed te weten dat het maar een tijdelijke maatregel van het Gouvernement is, om te beproeven of zij er nog tegen kunnen als de teugels wat sterk aangehaald worden. Eenige jaren geleden werd een Gouverneur, die nog al ongemakkelijk was,

Digitized by Google

van Jedo voor drie jaren, dat anders nooit gebeurt, naar Nagasacki gezonden, met last om alle ingeslopen misbruiken te herstellen, en de wet op de weelde werd gestreng door hem toegepast. De zilveren pijpjes bij de tolken, de fijne kleederen, kostbare sabels, alles was in korte dagen weggeruimd bij ieder die geen regt had die dingen te gebruiken; en de dameskapsters leden bijna honger, daar geene vrouw, dan alleen die uit de hoogere standen, zich mogt laten kappen: al de anderen moesten dat zelve doen, daar de Japansche Wetgever begreep, dat het kappen eene uitgaaf vordert die dagelijks terugkomt, en ook het zedenbederf in de hand werkt, omdat de kapsters konkelaarsters zijn. Zelfs het spelevaren in de baai werd verboden, omdat de dames elkander met hare toiletten al te veel de loef zochten af te steken: kortom, het was een algemeene stilstand van alle vreugden en vermakelijkheden; maar de burgerij kende en eerbiedigde de wet, en niemand pruttelde. Na verloop van drie jaren werd de Gouverneur vervangen; men had gezien dat het aanhalen der teugels goed verdragen was; er werd allengs wat minder naauw gelet; de mooije kleederen, zilveren pijpen, sabels, enz. kwamen weêr voor den dag, en de dameskapsters gingen haar ouden gang.

Ik heb reeds vroeger gezegd dat in Japan het ambt van den vader altijd op den zoon overgaat; heeft hij nu meer dan één zoon, dan nemen anderen, die er in 't geheel geen hebben, een van hen aan; mits altijd zoo niet voor dezelfde betrekking als de vader, dan toch voor eene van denzelfden maatschappelijken rang. Zoo heb ik een tolk gekend met vijf zonen,

Digitized by Google

die allen door anderen waren aangenomen, zoodat hij er zelf op het laatst geen over had, en voor eenen opvolger bij een ander ter markt moest gaan. Slechts zelden gebeurt het dat iemand uit eenige betrekking in eene andere overgaat, en is het dat hij in eenig ambt wordt overgeplaatst, dat als hooger kan beschouwd worden, dan is die eer zóó groot, dat het geldelijk voordeel daarbij in 't geheel niet in aanmerking komt. Zoo herinner ik mij eenen opperschrijver, die tot den tolkenstand werd verheven, hoewel hij in de eerste betrekking eene bezoldiging genoot van 1100 *theil*, en in de laagste klasse der tolken, waar hij meê beginnen moest, maar 80 *theil* trok. Desniettegenstaande was hij toch met zijne bevordering boven de wolken, omdat hij in een hoogeren stand was overgegaan; en hij getrooste zich gaarne om gelijk te staan met de kinderen der tolken van vijf en zes jaren, die nu zijne makkers geworden waren.

Wat het onderwijs voor den minderen stand betreft, daarin geloof ik dat de Japanners bij geen volk der wereld behoeven achter te staan. Verreweg de meesten kunnen lezen en schrijven, en onder de koelies, die op Decima werkten, en gerust als de heffe des volks kunnen aangemerkt worden, waren er zeker acht van de tien die met beide heel handig te regt konden. Eens, op eene wandeling in de stad, kwam ik voorbij eene school en keek even naar binnen; maar trad spoedig terug uit vrees mijn gehoor te verliezen, want zelden heb ik zulk een oorverdoovend gegons gehoord als hier van een paar honderd knapen uitging. De mij begeleidende tolk verhaalde mij, dat ouders slechts zelden in gebreke blijven

Digitized by Google

hunne kinderen trouw naar school te zenden: hetgeen zij te eerder kunnen doen, omdat het schoolgeld uiterst gering is; de schoolmeester toch trekt niet meer dan acht centen 's maands voor ieder kind. Het spreekt van zelf dat er voor de kinderen der meer gegoeden deftiger scholen zijn, waarin, behalve lezen en schrijven, ook nog vele andere vakken onderwezen worden. Het is vooral voor het teekenen dat de Japanners veel aanleg hebben en men mag hen op dit punt niet naar de verwarde prenten zonder eenig perspectief beoordeelen, die men bij ons soms van hen aantreft; want ik heb zelf eenige honderden teekeningen van hen gezien, waarvoor geen Europeaansch teekenaar zich zou behoeven te schamen. Ook op onze teekeningen zijn zij zeer gesteld, daar zij die als curiositeiten bewaren: in mijn vrijen tijd teekende ik veel voor mijne Japansche vrienden, die mij daarvoor allerlei prullen als tegengeschenk gaven, meestal pijpen en tabakzakken, waarvan ik ten laatste een geheelen stapel bij elkander had. Veelal gingen mijne teekeningen over in handen van ambtenaren die naar Jedo vertrokken, en er daar waarschijnlijk weêr anderen pleizier mede deden. Militaire onderwerpen boezemden hun steeds het meeste belang in, b. v. een veldslag; zoo maakte ik eens furore met de afbeelding van een kurassier te paard, van welke een banjoost zich meester maakte, die mij, om haar in handen te krijgen, verzekerde, haar in 't Museum te Jedo te zullen plaatsen.

Met de regtsbedeeling vernam ik dat het uiterst regtvaardig toegaat, en niemand veroordeeld wordt zonder dat zijne zaak naauwkeurig is onderzocht. Wan-

Digitized by Google

neer iemand iets misdreven heeft, wordt hij eerst in handen gesteld van den *ottona* of wijkmeester, die eene voorloopige instructie houdt; daarna komt de zaak voor den raad van burgemeesters die een streng onderzoek instellen, en bij schuldig verklaring van den dader, wordt hem zijn vonnis, in tegenwoordigheid van den Gouverneur, voorgelezen. Een doodvonnis moet intusschen altijd ter bekrachtiging naar Jedo opgezonden, en door den schuldige zelven geteekend worden. Advocaten zijn er niet; maar indien de aangeklaagde niet wèl bespraakt is, of bang dat hij het alleen niet af zal kunnen, mag hij iemand aannemen, die voor hem het woord voert, en hem uit den brand tracht te helpen. Behalve de doodstraf, zijn de straffen voor kapitale misdrijven: stokslagen, gevangenis, en tatouëren om den arm, even boven de hand heen, met een of twee ringen, naar mate van het misdrijf. Hoewel men in Japan altijd begint met de zachtste straf te eischen, is die toch in geen geval heel zacht; daarom worden uit menschelijkheid vele strafzaken door de burgemeesters *binnenkant* afgedaan; want is eenmaal eene zaak *buitenkant* geworden, dan heeft het regt zijnen loop, en de wet wordt in al hare gestrengheid toegepast.

Wanneer een Japanner ter dood veroordeeld is, wordt hij onthoofd; van eenige andere wijze om iemand ter dood te brengen heb ik nimmer gehoord, en ik geloof dat een doodvonnis niet zonder hooge noodzakelijkheid wordt uitgevoerd. In de laatste helft der vorige eeuw, werd eens een verschrikkelijk voorbeeld op Decima tegen den smokkelhandel gesteld. Elf tolken die zich aan smokkelarij met het in de baai

Digitized by Google

liggend schip, of met de ambtenaren der O. I. compagnie hadden schuldig gemaakt, werden ter dood veroordeeld, met bepaling dat zij bij den vlaggemast op Decima zouden onthoofd worden. Het Hollandsch Opperhoofd werd met al zijne onderhoorigen door het bestuur van Nagasacki uitgenoodigd om bij de strafoefening tegenwoordig te zijn, opdat zij toch door zulk een vreeselijk schouwspel eens goed zouden leeren inzien, welke treurige gevolgen de bij 's rijks wetten zoo streng verboden smokkelhandel na zich sleepte. Nadat het regt zijnen loop had gehad, verzocht het toenmalig Opperhoofd de Opperbanjoosten, die bij de uitvoering van het vonnis waren tegenwoordig geweest, ten zijnen huize om eenige ververschingen te gebruiken. Zij lieten zich echter beleefd verontschuldigen, met de opmerking dat het treurig tooneel dat zij zoo even hadden bijgewoond, hen te zeer getroffen had, om zich gestemd te gevoelen zich aan eene feestelijke tafel met dranken en snoeperijen neder te zetten.

Bij hooggeplaatste personen, die in hunnen pligt hebben te kort geschoten of iets tegen de heilige wetten van den staat misdaan hebben, heerscht het gebruik zich den buik open te snijden, tot redding hunner eer en die hunner betrekkingen, daar de nablijvenden alsdan in hunnen maatschappelijken stand gehandhaafd worden, terwijl zij anders in de vernedering van den overtreder zouden moeten deelen. Het gebeurt ook wel dat de schuldige aan den Keizer verlof vraagt zich den buik te mogen snijden, welligt in de hoop dat hem zulks geweigerd wordt, dat somtijds plaats heeft, en in dit geval wordt hem

Digitized by Google

een bepaalde gevangenisstraf, achter digt gespijkerde deuren opgelegd, waarna hij weder in zijne vorige functiën treedt, en zijne nabestaanden er niets bij te lijden hebben.

Omstreeks vijftig jaren geleden, sneed de Gouverneur van Nagasacki zich den buik open, en wel om de volgende gebeurtenis: In het jaar 1808 liep het Engelsch oorlogsfregat *Phaëton* onder bevel van Kapitein Fleetwood Pellew de baai van Nagasacki binnen, en liet ter misleiding de Hollandsche vlag waaijen. De Heer Hendrik Doeff, het wakkere opperhoofd, dat wij destijds op Decima hadden, zond, zoo als thans nog het gebruik is, twee zijner onderhoorigen af om het schip te verkennen, doch naauwelijks waren zij in de nabijheid van het fregat gekomen, of zij werden door eene van het schip afgezondene boot verraderlijk gevangen genomen en aan boord gebragt. Voor Kapitein Pellew gebragt zijnde, vroeg deze hen of er Hollandsche schepen in de baai lagen, en dreigde hen beide aan de groote ra te zullen ophangen, indien zij de waarheid niet zeiden. Op hun ontkennend antwoord, ging hij zelf met zijne sloep de baai onderzoeken, doch keerde op de nadering van eenige Japansche vaartuigen naar boord terug. Kort daarna zond hij een der gevangenen met een briefje naar wal om water en provisie, onder bedreiging, dat hij, wanneer deze daarmede niet voor den avond terug was, de baai inzeilen en alle Japansche en Chinesche vaartuigen verbranden zou. Om de gevangenen vrij te krijgen, zond men den afgezondene met water en proviand terug, waarop beiden hunne vrijheid erlangden, en des avonds op Decima

Digitized by Google

aankwamen. De Gouverneur van Nagasacki had met voordacht zeer weinig water gezonden, in hoop het schip tot den volgenden dag op te houden om het alsdan te bemagtigen, want zijn pligt gebood hem een schip, dat vijandelijkheden pleegde, te overmeesteren of te vernielen. Ongelukkig echter waren de Keizerswachten, die altijd duizend man bezetting moeten hebben, op dat oogenblik naauwelijks met honderd man bezet, en bovendien waren de kommandanten afwezig. De Gouverneur was woedend, toen hij hiervan berigt ontving, en begreep maar al te wel dat het onder zulke omstandigheden zoo gemakkelijk niet gaan zou, het schip te veroveren, want de *Phaëton* was een wel uitgerust fregat, dat zich waarschijnlijk wanhopend zou verdedigen. Inmiddels waren de overgebleven Nederlanders in de stad ter hunner veiligheid in het Gouvernementshuis gehuisvest, en het eiland Decima werd in allerijl met troepen bezet. De havenmeester werd gelast eenige honderde vaartuigen met steenen geladen, gereed te maken, om die in het naauwst van de baai te doen zinken, ten einde den vijand daarin op te sluiten, en des morgens met het krieken van den dag, stond de Vorst van Omura, het landschap ten oosten van Nagasacki, met zijn leger voor de poorten der stad. Deze stelde onmiddellijk den Gouverneur voor, driehonderd kleine vaartuigen, met riet en stroo beladen, op het vijandelijk schip af te zenden, om het in brand te steken. Wanneer, dus was de berekening van dezen wakkeren Japanner, van de driehonderd booten tweehonderdvijftig in den grond geboord werden, en slechts vijftig het schip bereikten, zou dat getal zeker voldoende zijn om het

door het vuur te vernielen, hij zelf bood zich aan de branders tegen den vijand aan te voeren Maar het was te laat: terwijl men bezig was een en ander gereed te maken, stevende de Engelschman in den vroegen morgen met een frisschen oostewind de baai uit, en ontsnapte aldus het hem dreigende gevaar.

De Gouverneur begreep dat hij door de *Phaëton* te laten ontkomen, zijn pligt verzaakt had, en sneed zich den buik open tot behoud zijner eer en die zijner familie, en aldus viel deze eergevoelige Japanner als een slagtoffer van het verraad van kapitein Pellew, die twee weêrlooze Nederlanders gevangen nam op Japansch grondgebied en onder bescherming staande van den Gouverneur van Nagasacki. De beide Kommandanten van de Keizerswachten straften even als de Gouverneur zich zelven door zich op dezelfde wijze het leven te benemen, terwijl de Vorst of Landsheer van Fizen, het landschap ten N. Westen van Nagasacki, in wiens gebied de Keizerswachten gelegen zijn, aan den Keizer verlof verzocht zich mede den buik te mogen snijden. Hoewel deze laatste zeker geheel onschuldig was, daar hij zich tijdens het gebeurde te Jedo bevond, begreep hij toch voor zijne onderhoorigen aansprakelijk te zijn; doch de Keizer, zijne geoorloofde afwezigheid als verzachtende omstandigheid aanmerkende, wees zijn verzoek van de hand, maar legde hem daarentegen eene gevangenisstraf van honderd dagen, achter toegespijkerde deuren op. Vreezende dat men den dood des Gouverneurs, door het slecht bezetten der Keizerswachten, voor een groot gedeelte aan hem zou wijten, verzocht hij na af-

Digitized by Google

loop van zijnen straftijd 2000 (*) kobangs aan diens zoon te mogen schenken, waarop hem door den Keizer zeer lakoniek werd toegestaan, dat hij dit geschenk tot weder opzeggens toe *jaarlijks* zou mogen herhalen. De Keizer om verder een openlijk blijk te geven, dat de nablijvenden des Gouverneurs, door zijnen vrijwilligen dood, volkomen in hunne eer gehandhaafd bleven, benoemde diens zoon tot zijnen Kamerheer, een der hoogste waardigheden des rijks.

Het lijdt geen twijfel of er zou nimmer iets meer van de *Phaëton* teregt gekomen zijn, indien dit schip een etmaal langer in de baai vertoefd had; want was eenmaal het bevel tot den aanval gegeven geworden, dan geloof ik dat de Japanners verwoed het schip hadden aangevallen, en geen enkele der branders, al hadden er ook duizend man bij moeten omkomen, lafhartig de vlugt zou genomen hebben. Eergevoel en persoonlijken moed bezitten de Japanners zeker zooveel als eenige andere natie ter wereld, en waar zij vermeenen dat eer en pligt het vorderen, bezitten zij eene minachting van het leven, die hen alle gevaren zou doen trotseren. Zoo verhaalt het waardige Opperhoofd Hendrik Doeff, dat hij, zoo als ik straks zeide, tijdens het gebeurde met zijne onderhoorigen in het Gouvernements gebouw gehuisvest zijnde, van den Secretaris des Gouverneurs vernam dat hij bevel had de Hollanders van boord te halen. Op zijne vraag hoe hij dat aanleggen zou, antwoordde de moedige man: »Ik zal ze terugbrengen of sterven. Even

(*) Een Kobang is ongeveer ƒ 10,40 Holl.

Digitized by Google

als het schip de Hollanders verraderlijk heeft gevangen genomen; zoo zal ik geheel alleen, onder de sterkste vriendschapsbetuigingen aan boord zien te komen, alsdan den Kapitein verzoeken te spreken, de Hollanders terugvragen, en zoo hij weigert, dan zal deze dolk eerst den Kapitein en dan mijzelven doorboren." Hij voegde er bij, dat sluipmoord wèl tegen zijn karakter streed; maar dat hij iemand, die onder bevriende vlag verraderlijk twee weerlooze ambtenaren gevangen nam, geen beter lot waardig keurde. De Heer Doeff had moeite genoeg hem van zijn wanhopig besluit terug te brengen, en dit gelukte hem niet, dan nadat hij den Gouverneur overtuigd had, dat indien kapitein Pellew vermoord werd, het zeker den beiden Hollanders het leven zou kosten, waarop het bevel aan den Secretaris werd ingetrokken.

Digitized by Google

ZEVENDE HOOFDSTUK.

UITERLIJKE BEDAARDHEID EN DEFTIGHEID DER HOOGERE, VROLIJKHEID EN LUIDRUCHTIGHEID DER MINDERE VOLKSKLASSE. — VOORBEELDEN DAARVAN. — EENE ZELFOPOFFERING — EEN FRAGMENT UIT DE GESCHIEDENIS VAN JAPAN, DAT DE REDEN AANGEEFT, WAAROM ALLE BLINDEN ONDER DE BESCHERMING DES KEIZERS STAAN. — HET VOORKOMEN EN KARAKTER DER JAPANNERS, VERGELEKEN MET DAT DER CHINEZEN. — EEN BLIK OP DEN HANDEL TUSSCHEN NEDERLAND EN JAPAN.

De beschaafde Japanners onderscheiden zich vooral door eene statige bedaardheid en eene zekere deftigheid in hunne manieren, zoo dat het iemand bijna onmogelijk voorkomt, dat zij ooit in eene opgewondene stemming kunnen geraken, hetgeen hen intusschen evenzeer als andere menschen gebeurt, wanneer zij feest vieren of op eene vrolijke partij zijn. Zoo lang zij echter in hunne ambtsbezigheden zijn, weten zij hunne deftigheid volkomen te bewaren, en ik verwonderde mij immer over den statigen ernst van de Opperbanjoosten, die bijna dagelijks van des morgens acht tot des namiddags drie ure op hunne matten en

Digitized by Google

omringd door hun onderhoorig personeel stokstijf naast elkander zaten pijpen te rooken, en elkander niet dan op de hoffelijkste wijze toespraken, terwijl misschien deze zelfde heeren des avonds bij elkander op een sackipartijtje de vrolijkste menschen van de wereld zouden zijn. De reden hunner deftigheid en bedaardheid ligt daarin, dat den beschaafden Japanner van zijne jeugd af geleerd wordt zijne hartstogten te bedwingen, en onder alle omstandigheden des levens een zeker phlegma te bewaren; bovendien is in Japan, meer dan ergens elders in de wereld, elk ambtenaar of dienaar van den Staat ten strengste door de wetten verpligt, het uiterlijk decorum van zijnen rang strikt te handhaven. Met de mindere standen is het geheel anders; zelden of nimmer heb ik elders een volk aangetroffen, dat mij voorkwam zich zoo gelukkig te gevoelen, want zoo afgemeten als de beschaafde stand is in hunne dienstzaken, zoo vrolijk en luidruchtig zijn de minderen, zelfs bij den zwaarsten arbeid. Zij hebben een bijzonder zwak om alles zingende te doen, en hebben verschillende deuntjes voor onderscheidene voorkomende werkzaamheden, zoo als bij het roeijen, hijschen, suiker dragen, enz., waardoor het op de werkdagen op Decima een leven en gejoel was, dat dit anders zoo stille verblijf niet weinig verlevendigde. Bij dag vond ik dit alles heel aardig, maar bij nacht was ik daar minder op gesteld, en toch heb ik een tijd lang slapelooze nachten, door de luidruchtigheid van een Japanner doorgebragt. Er bevond zich namelijk een wachthuisje onder het venster van mijn slaapvertrek, waarin des avonds ten tien ure drie mannen werden op post gebragt, om de nachtwacht

Digitized by Google

op Decima te doen. Een hunner had vóór zijne aankomst gewoonlijk zooveel sacki gedronken, dat hij op die hoogte gekomen was, waarin men gaarne alleen het woord voert, en vermaakte zich in den tijd dat hij waken moest, met fragmenten uit Japansche tooneelspelen uit te brullen. De eerste maal luisterde ik met aandacht, maar vloog toch eens verschrikt het bed uit, daar ik hem zoo verwoed hoorde bulderen, dat ik waarlijk dacht, dat hij bezig was een moord te doen, doch uit mijn venster ziende, zag ik hem met de handen onder zijn hoofd op zijne mat uitgestrekt liggen, zoodat ik nu eerst begreep, dat hij alleen voor zich zelven komedie speelde, en waarschijnlijk aan eene passage gekomen was, die hem bijzonder in geestdrift bragt. Daar dezelfde man om de twee of drie dagen terugkwam, begon hij mij weldra te vervelen, en ik moest een middel uitdenken, om hem tot zwijgen te brengen. Wel is waar, had ik mij bij den Ottona kunnen beklagen, maar dan zou hij welligt zijn baantje verliezen, doch ik maakte mij sterk hem zonder den Ottona klaar te krijgen, door hem geheel nuchter of smoor dronken te maken, en het *juste milieu*, dat hij wist te bewaren, omver te werpen. Het eerste middel was mij onmogelijk, het tweede daarentegen zeer gemakkelijk, en gaf mij veel hoop op welslagen, daardoor werd ook de zaak *binnenkant* tusschen mij en den nachtwaker afgemaakt, zonder er zijne superieuren bij in te halen. De eerste maal de beste, dat hij weder op wacht kwam, besloot ik tot de toepassing, en het gelukte volkomen; ten elf ure was hij zoo stil als een muis.

Als een staaltje van het phlegma in den beschaaf-

Digitized by Google

den Japanner moge het volgende dienen: Een mijner vrienden op Decima verzocht aan zekeren tolk, Skuzaro genaamd, hem eenige monsters thee, voor huisselijk gebruik, uit de stad mede te brengen. Een paar dagen later bezocht Skuzaro mijnen vriend, en zeide hem, dat hij nu eenige monsters van goede soorten bij elkander had, »maar" vervolgde hij zeer bedaard, terwijl hij zijn pijp rookte, »gij moet mij niet kwalijk nemen dat ik ze zelve niet breng, en ze u door een ander laat bezorgen; want het is heden de laatste maal dat wij bij elkander zijn; ik heb namelijk plan, als ik straks t'huis kom, mij het leven te benemen." Mijn vriend trachtte hem te vergeefs van zijn wanhopig voornemen terug te brengen, en ontving den anderen morgen, tegelijk met zijne monsters thee, de tijding, dat Skuzaro vergift had ingenomen en in den afgeloopen nacht overleden was.

Ik zal den lezer de reden van dezen zelfmoord mededeelen, want voerde ik het bovenstaande aan als een bewijs voor de bedaardheid der Japanners, de oorzaak waarom Skuzaro zich het leven benam zal voorzeker geen minder bewijs zijn om het edele en grootmoedige karakter van dit volk te leeren kennen. — Onder de vier Burgemeesteren van Nagasacki, was er een, Sirotajo genaamd, die door zijne uitgebreide kennis, regtvaardigheid en verlichte denkwijze algemeen geacht en bemind was, en zelfs, iets wat in Japan zelden gebeurt, min of meer populair geworden was. In dat gedeelte der stad waar Sirotajo het burgemeestersschap uitoefende, was een uitgebreide smokkelhandel met de Chinezen ontdekt, die voor de schuldigen de vreeselijkste gevolgen zou gehad hebben, indien

Digitized by Google

niet burgemeester Sirotajo, die ambtshalve de zaak moest onderzoeken, uit menschelijkheid de zaak *binnenkant* had weten te houden, waardoor alles zonder gerucht afliep. Hoewel ik nu niet juist weet wat er eigenlijk voorgevallen was, schijnt het gepleegde toch van dien aard geweest te zijn, dat het naar 'slands wetten niet *binnenkant* had mogen afgedaan worden; evenwel de zaak liep *binnenkant* af, en vooreerst bleef het daarbij. Skuzaro, hoewel slechts tolk, was een goed vriend van Sirotajo, die veel hooger in rang stond, en wist tot in de minste kleinigheden al het voorgevallene, alsmede de geheele wijze waarop Sirotajo de zaak behandeld had.

Onder alles waarop Sirotajo zich toelegde, was bijzonder het Europesche militaire wezen zijne geliefkoosde studie. Door groote moeite en kosten, en door jaren lang alles bij elkâar te verzamelen wat hij daarvan magtig kon worden, had Sirotajo zich een geheel magazijn van allerlei Europesche wapenen weten aan te schaffen. Zóó groot was de ambitie van dezen Burgemeester voor het krijgswezen, dat hij dikwerf een onzer ambtenaren op Decima die de trom kon slaan, ging bezoeken, ten einde zich te oefenen om op militaire wijze achter de trom aan te marcheren, en zelve de tromslag te leeren. Het schijnt dat Sirotajo, bewust van de uitgebreidheid zijner verzameling en van zijne groote kennis van het Europesche krijgswezen, middel wist te vinden om, op eene of andere bedekte wijze, zulks ter oore van den Keizer te doen komen; ten minste op zekeren dag kreeg Sirotajo bevel met zijn geheele arsenaal naar Jedo te vertrekken, ten einde aldaar onder het oog des Keizers

Digitized by Google

zijne manoeuvres uit te voeren. Hoedanig de Keizer met hetgeen hij van Sirotajo gezien had ingenomen was, bleek al spoedig, daar hij benoemd werd tot Keizerlijk soldaat (*) en tevens tot Opper-Burgemeester in Nagasacki. Deze verheffing wekte den nijd op der drie andere Burgemeesters, die allen ouder in dienst waren dan hij; zij stelden dus alles in het werk om zijnen val te berokkenen, en wisten het door allerlei kuiperijen zóó ver te brengen dat de reeds vergeten zaak, met de Chinezen voorgevallen, op nieuw zou worden onderzocht. Dit nieuwe onderzoek schijnt eenige min gunstige omstandigheden voor Sirotajo te hebben doen uitlekken; ten minste op zekeren dag werd deze bij den Gouverneur ontboden, en na een kort verhoor, kwam de gevangennorimon voor de deur en Sirotajo werd in den kerker gebragt. Bij de herhaalde verhooren werd Skuzaro, die, hoewel geen schuld daaraan hebbende, toch, zoo als ik boven zeide, met de geheele zaak ten volle bekend was, meermalen *binnenkant* verhoord, en Skuzaro was eigenlijk de man, van wiens getuigenis het zou afhangen of Sirotajo vrijgesproken dan wel ter dood veroordeeld worden zou. Eindelijk dan kwam de dag, waarop Skuzaro *buitenkant* zijne laatste verklaring naar waarheid zou moeten afleggen, en daarna zou het vonnis worden uitgesproken. Het was daags vóór dien dag, dat Skuzaro mijnen vriend be-

(*) De meeste soldaten zijn Landsheerlijke soldaten, daar ieder Vorst of Landsheer zijn leger heeft, waarmede hij in oorlogstijd door den Keizer wordt opgeroepen, even als in Europa in de middeleeuwen. Keizerlijk soldaat is meer een cerepost, of wel lid van 's Keizers lijfwacht.

Digitized by Google

zocht, en toen deze hem van zijn voornemen trachtte terug te brengen, antwoordde de edele Skuzaro; »Mijn besluit staat vast, en ik zie daarvan niet af. Ik heb in mijne jeugd met Sirotajo te zamen school gegaan; als kinderen waren wij reeds vrienden, en niettegenstaande zijn hoogeren maatschappelijken rang, heeft hij mij in latere jaren immer als vriend blijven bejegenen. Morgen zou ik in mijn verhoor de waarheid moeten zeggen, die ik voor den regter nimmer verzwijgen zou, en dan heeft Sirotajo zijn leven verbeurd. Door mijnen dood zal ik hem redden; mijne familie zal hare eer en stand behouden, maar wordt mijn vriend veroordeeld, dan is niet alleen hij zelve, maar ook zijne familie voor altoos geschandvlekt." Men heeft gezien, hoe Skuzaro zijn woord hield; in plaats van hem des anderendaags te zien verschijnen om getuigenis der waarheid af te leggen, vond men zijn lijk in zijne woning, en het bewijs voor Sirotajo's vergrijp was met den dood zijns vriends ten grave gegaan. Skuzaro had zijn doel bereikt: het vonnis tegen Sirotajo uitgesproken liet hem de eer en het leven, en hij werd enkel gestraft met verbanning naar eene andere provincie des rijks, met bevel om altijd daarbinnen te blijven.

Ik herinner mij, onder meer anderen, eene episode uit de Japansche geschiedenis, die ik niet nalaten kan, hierin te lasschen, om het edele en ridderlijke karakter der Japanners nog meer te doen uitkomen.

Ruim tweehonderd vijftig jaren geleden, werd het Japansche rijk door vreeselijke burgeroorlogen geteisterd en de wettige Keizer werd van den troon gestooten, die door het hoofd der opstandelingen werd

Digitized by Google

ingenomen. In een der bloedige gevechten, die deze verovering van den troon waren voorafgegaan, werd een keizerlijk veldoverste, een man van groote kunde en bekwaamheid, gevangen genomen. De nieuwe Keizer, die de buitengewone talenten van den Veldheer naar waarde wist te schatten, wenschte hem in zijne dienst te doen overgaan, en deed niet alleen hem, in tegenstelling van andere gevangenen, die over de kling gejaagd of gebannen werden, zeer goed behandelen, maar zorgde ook, dat zijne betrekkingen tijdens zijne gevangenschap ruimschoots van alles voorzien werden. Herhaalde malen werd hij voor den Keizer gebragt, die telkens meer bij hem aandrong, hem zijne diensten toe te wijden, maar alle aanbiedingen en schoone beloften leden schipbreuk op de trouw van den gevangene. Eens op nieuw voor den Keizer gebragt zijnde, en toen deze meer dan immer bij hem aandrong, antwoordde de fiere krijgsman: »Gij hebt mij en de mijnen in mijne gevangenschap welgedaan, ik ben u dus dank verschuldigd. Terwijl gij anderen hebt doen om 't leven brengen, hebt gij mij niet alleen gespaard, maar bovendien met onderscheiding doen behandelen; ik zou mij dus aan ondankbaarheid schuldig maken door uw aanzoek langer te weigeren; maar, door in uwe dienst over te gaan, zou ik mijne trouw aan mijnen wettigen Vorst verzaken, en dat doe ik nimmer of nooit; ik wil mijn naam noch door ondankbaarheid, noch door ontrouw bevlekken, en ziedaar, ik beneem mij zelven het vermogen om immer iemand meer te kunnen dienen." Op deze woorden rukte hij zich met eigen handen de beide oogen uit het hoofd en wierp ze

Digitized by Google

voor de voeten des Keizers. De Vorst, getroffen door zooveel trouw, nam van stonde aan alle blinden des rijks onder zijne bescherming, en nog heden ten dage staan alle blinden in Japan onder de bijzondere zorg van het hooge bestuur.

Waarlijk! zooveel grootheid van ziel doet ons aan de Grieken en Romeinen denken! En men stelt dikwijls in Europa Chinezen en Japanners op ééne lijn! Ik heb beider land bezocht en hoe weinig dikwerf de zeeman, gedurende zijn kortstondig verblijf, in de gelegenheid is de geaardheid van een volk op te merken, valt toch het hemelsbreed verschil tusschen beide volken den onverschilligste dadelijk in het oog. Maar het is niet alleen het onderscheid in geaardheid: ook zonder een Lavater te zijn, ziet men bij den eersten opslag, dat de Japanner tot een geheel verschillend menschenras behoort. Ik heb nimmer een Oostersch volk gezien, wiens gelaatstrekken zoo geheel met die der Europeanen overeenkomen, en de meesten hunner ontbreekt niets dan een meer blanke huid en onze kleeding om volkomen op ons te gelijken. Even als alle gekleurde rassen, zijn hunne haren gitzwart, maar overigens vindt men onder hen, even als bij ons, menschen met groote en kleine oogen, bolle en platte gezigten, groote en kleine neuzen, enz., zoodat het mij onmogelijk zou zijn, een kenmerkenden trek van een Japansch gezigt op te geven. Bij de Chinezen is het geheel anders: in hunne platte gezigten en kleine ingedrongen oogen herkent men dadelijk het Tartaarsche ras; dit onderscheid is zelfs zóó kennelijk, dat ik een Coreaan, als 't ware een overbuurman der Japanners, al ware die even-

Digitized by Google

eens als zij gekleed, bij den eersten oogopslag, aan zijne Tartaarsche gelaatstrekken uit duizend Japanners herkennen zou. Wat de geleerden er ook van zeggen mogen, ik voor mij vind, dat de Japanners in gelaat en gedaante veel meer met de Sandwich-eilanders dan met de Chinezen overeenkomen. Ook in kracht en forschen ligchaamsbouw kunnen de laatsten niet in de schaduw van den Japanner staan, die wel tegen drie Chinezen is opgewassen.

Ik houd het er voor, dat zoo ooit eene Europesche mogendheid iets met geweld tegen Japan zou ondernemen, men te laat zou inzien met een geheel ander volk dan Chinezen te doen te hebben. Indien immer Japan ook voor andere natiën wordt opengesteld, zal zulks bij minnelijke schikking moeten gebeuren; want niet altijd zal dit rijk zijn stelsel van afsluiting kunnen handhaven, maar onwillekeurig door de ontdekkingen der wetenschap en versnelde gemeenschap, zelfs met de verste gewesten, in den stroom van het onderling volkenverkeer worden getrokken; doch, om met geweld de Japanners te noodzaken hunne havens voor den wereldhandel open te stellen, zou naar mijne meening den bloedigsten oorlog ten gevolge hebben, die immer door Europeanen buiten hun werelddeel gevoerd is. Wel is waar zouden de Japanners terug deinzen voor den eersten schok der vernielende krijgswerktuigen onzer Europesche beschaving; maar, eenmaal tot bezinning gekomen, dan geloof ik, voor zoover ik hen durf beoordeelen, dat een volk als zij, met zooveel eergevoel en moed bedeeld, wier bevelhebbers, indien zij eene nederlaag leden, toch hun leven verbeurd hebben, zich wan-

Digitized by Google

hopig zou verdedigen, en het zou zoo gemakkelijk niet gaan eene natie te dwingen, die toch ook niet zoo geheel en al in de kindschheid is der krijgskunst, en vrij goed van geschut en vuurwapenen voorzien is. Dat het een krijgshaftig volk is blijkt uit hunne geschiedenis, en nog tegenwoordig is de krijgsmansstand het hoogst geacht, tot belooning der dapperheid die immer door de soldaten in vroegere oorlogen is aan den dag gelegd. De minste soldaat is meer gezien, dan de rijkste koopman, en heeft het regt twee sabels te dragen, terwijl de tolken en onderbanjoosten er slechts een mogen hebben, hoewel deze toch lang nog niet de minste ambtenaren zijn. In de eerste tijden onzer vestiging in Japan, traden vele Japanners in dienst onzer O. I. Compagnie, en behoorden tot hare beste soldaten. Als zeelieden houdt ik hen, na een weinig oefening, voor hoogst bruikbaar, vooral om hunne spierkracht. ondergeschiktheid, zindelijkheid en hun vlug begrip.

Werpen wij thans een vlugtigen blik op onzen handel met Japan, en onze eerste vestiging aldaar. De Hollanders zijn het eerst daar gekomen om handel te drijven in het jaar 1609 met twee schepen, de *Griffioen* en de *Roode leeuw met pijlen* onder Jacques Specx; evenwel zijn enkelen onzer landgenooten veel vroeger daar geweest: zoo heeft Joan Huigen van Linschoten reeds in 1585 van Macao uit, eene reis in Portugesche dienst naar Nagasacki gedaan. In 1602 leed een der schepen van de vloot van Mahu onder Quakernaak schipbreuk op de Japansche kust. Destijds dreven de Portugezen een aanzienlijken handel met de Japanners in de haven van Firando, waardoor

Digitized by Google

de gouverneur dier stad aanzienlijke geschenken en inkomsten trok. Geen wonder dus, dat hij zeer op den handel met vreemdelingen gesteld was, en dien zooveel mogelijk aanmoedigde. Zoodra hij dus vernam, dat Quakernaak met de zijnen tot een handeldrijvend volk behoorde, liet hij op eigen kosten een vaartuig bouwen, waarmede hij Quakernaak naar Patani, waar de compagnie destijds eene vestiging bezat, afzond, om zijne landslieden van den Japanschen handel berigt te geven, en daarop volgde de afzending der bovengenoemde schepen naar Japan. Jacques Specx en zekere Segersoon begaven zich als gezanten der compagnie naar Jedo, en het gelukte hun al dadelijk den keizer voor zich te winnen, zoodat hun de handel werd toegestaan. Tot den goeden uitslag hunner zending droeg ook veel bij, dat zich juist terzelfder tijd een spaansch gezant te Jedo bevond, die zich zeer hooghartig gedroeg, en met veel uiterlijk vertoon zich naar het Keizerlijk paleis begaf; zoo liet hij zich volgen door eene bende krijgsvolk en bij elken hoek der straat de musketten lossen, de trompet steken; enz., door al welke handelingen de trots der Japanners geraakt werd, die veel meer met de deftige eenvoudigheid der Hollanders waren ingenomen. Sedert is de Keizerlijke pas verleend, waarbij de onzen tot den handel werden toegelaten, waarop nog tot heden toe ons verkeer met Japan berust, en ware het niet uit eerbied voor de wetten en voorregten, door den toenmaligen Keizer verleend, dan zouden de Japanners zich reeds lang van ons ontslagen hebben. Voor onzen handel hebben zij ons, ten minste in de laatste honderd jaren, zeker niet

Digitized by Google

noodig gehad; maar het verkeer met ons was hun alleen nuttig om ten minste eenigzins met de overige wereld in verbinding te blijven: iets dat zij vroeger minder waardeerden, maar tegenwoordig, vooral na den oorlog der Engelschen in China, voorzeker meer op prijs stellen. Ook zouden zij tegenwoordig het verkeer met ons niet gaarne missen, daar hunne grooten en geleerden allen eerbied hebben voor onze Europesche wetenschappen, waarvan velen hartstogtelijke beoefenaars zijn. Zij zien met verbazing de reuzenschreden, waarmede in de laatste halve eeuw in ons werelddeel werktuigkunde, geneeskunde, enz. zijn vooruitgegaan, en zouden, zonder ons, van alle boeken van wetenschappelijken aard verstoken blijven.

Millioenen en nogmaals millioenen heeft de O. I. Compagnie in vroegere jaren aan goud, zilver en koper uit Japan getrokken; maar om haren handel goed staande te houden, zijn er ook meermalen groote schatten aan gezantschappen naar den Keizer te koste gelegd. Het rijkste gezantschap was dat in 1649 onder Pieter Blokhovius en Andries Frisius, waarbij geene kosten gespaard werden, en de gezanten uitdrukkelijken last hadden, zoo roijaal mogelijk te zijn. Zoo stond b. v. in hunne lastgeving: waar bij een vroeger gezantschap vijftig theil gegeven werd, geeft gij er honderd, en waar één honderd gegeven werd, geeft gij er twee, enz. (*) Blokhovius zelf mogt ech-

(*) Eens, en wel in 't jaar 1582, is een Japansch gezantschap naar Rome afgezonden, om aan Paus Gregorius, den XIII, brieven over te brengen van de Vorsten van Omura en Bungo. Het gezelschap, uit zes aanzienlijke Japanners bestaande, waaronder bloedverwanten der bovengenoemde Vorsten, kwam in 1585, na eene reis van drie jaar en drie maanden

Digitized by Google

ter Japan niet bereiken; hij stierf op de reize derwaarts, hoewel daardoor het gezantschap volstrekt niet in de war gebragt werd; want men schijnt in Batavia zóó zeker zijn dood vooruit gezien te hebben, dat men niet alleen Frisius de noodige instructiën, ingeval van overlijden van zijn reisgenoot, had medegegeven, maar ook al het noodige voor eene doodkist en tot conservatie van het lijk van Blokhovius aan boord gezonden had. Het lijk werd bij aankomst in Japan op het Hollandsche kerkhof aan den voet van den berg Inassa, tegenover Nagasacki begraven, alwaar men nog den grafsteen zien kan.

De aanleiding tot dit kostbaar gezantschap vond de Compagnie in het volgende voorval: In het jaar 1643 werden twee schepen van Batavia uitgezonden, om ontdekkingen te doen aan de N. oostkust van Azië. Het grootste schip, de *Castricom*, stond onder bevel van de Vries; het andere, een jagt, *Breskens* genaamd, onder Hendrik Schaap. Ten oosten van Japan werden de schepen door een hevigen storm van elkander gescheiden, en Schaap liep tot herstel van geledene schade aan het tuig en ter bekoming van drinkwater, in de baai van *Nambu* op de Japansche kust, binnen. Schipper Schaap begaf zich met den onderkoopman Bijleveld en vier matrozen aan wal om naar drinkwater te zoeken, doch zag zich met de zijnen weldra door Japanners omringd, en allen

---

te Rome aan, na vooraf Portugal en Spanje bezocht te hebben. Met rijke geschenken beladen, keerden de gezanten in 1590 in Japan terug, na dus acht jaren afwezig te zijn geweest: zeker wel de grootste buitenlandsche reis, die ooit door de Japanners gemaakt is.

Digitized by Google

worden gevangen genomen. Het was toen kort na de verdrijving der Portugezen, en nog in den tijd der vervolging tegen de Christenen, zoodat eene landing van Hollanders op de oostkust van het Japansche rijk, waar zij naar het oordeel der Japanners niets te maken hadden, hunnen overheden hoogst verdacht voorkwam. Alle vertoogen van schipper Hendrik Schaap mogten dan ook niets baten, en onder zware verdenking, dat hij ten doel had met zijn schip Portugeesche priesters in het land te smokkelen, werd hij met zijne vijf lotgenooten naar Jedo gevoerd. Het jagt *Breskens* wachtte nog eenige dagen op haren bevelhebber, maar stak, dezen niet ziende opdagen, weder in zee, om zich bij de *Castricom* te voegen.

Maanden lang werd Schaap met de zijnen gevangen gehouden, en hoe hij ook zijne onschuld betuigde en trachtte te bewijzen, de Japanners wilden maar niet gelooven, dat er niet het een of ander schuilde, dat met den invoer van Christen-zendelingen in verband stond. Welligt zou het den gevangenen nimmer gelukt zijn hunne onschuld bepaaldelijk te bewijzen, vooral door het ellendige Hollandsch der tolken, die hunne antwoorden moesten vertalen, zonder te weten, wat zij vertalen moesten, daar zij meestal niet verstonden, wat Schaap te zeggen had. Zij waren echter wel zoo wijs hunne autoriteiten niets van hunne domheid te laten bemerken, en zouden ten laatste de zes gevangene Hollanders het hoofd van den romp vertaald hebben. Gelukkig echter voor dezen, kwam tijdens hunne gevangenschap, het opperhoofd Elzerak voor de Hofreis naar Jedo; deze had Schaap te Batavia gekend, en wist van de geheele expeditie naar

Digitized by Google

de N. oostkust van Azië, zoodat de Japanners eindelijk van de waarheid overtuigd werden, en de gevangenen in vrijheid stelden. Het was nu vooral om den kwaden indruk, dien deze zaak welligt op de Japanners gemaakt had, weg te nemen, dat de Compagnie het gezantschap onder Blokhovius met kostbare geschenken aan den Keizer afzond.

In de eerste jaren dreef de Compagnie haren handel te Firando, doch in het jaar 1640 bij de uitsluiting van alle andere volken en de verdrijving der Portugezen, kreeg zij bevel hare factorij te Firando op te breken, en voor het vervolg werd haar Decima, als het éénige punt voor haren handel aangewezen. Een paar jaren later hebben de Portugezen nog eens beproefd weder betrekkingen met Japan aan te knoopen, en zonden tot dat einde een schip van *Macao* met een gezantschap naar Nagasacki. Daar hun 'vroeger bij hunne verbanning op doodstraf verboden was ooit in het Japansche rijk terug te keeren, werd de geheele bemanning gevangen genomen en ter dood veroordeeld; slechts een klein getal manschappen herkreeg de vrijheid, met bevel onmiddellijk met het schip naar Macao terug te keeren, en tevens de boodschap over te brengen, dat elke Portugees, die in 't vervolg weêr in Japan zou durven komen, zijn leven verbeurd had.

Tot in het midden der vorige eeuw bloeide onze handel met Japan, en er waren jaren dat twaalf en veertien schepen der Compagnie Nagasacki bezochten, die allen met kostbare ladingen naar Batavia werden afgescheept. Daar de invoeren der Compagnie niet alleen met koper, maar destijds veel met goud en zil-

Digitized by Google

ver betaald werden, begreep de Japansche regering dat op die wijze de handel niet kon blijven bestaan; de uitvoer van edele metalen werd verboden, en langzamerhand werd ook de kopertax zoodanig verminderd, tot deze, op de tegenwoordige 6000 pikols gedaald is: eene hoeveelheid, die gemakkelijk in één groot schip kan geladen worden. Van daar dan ook, dat er nu slechts één Nederlandsch schip jaarlijks naar Japan gaat; het is minder, omdat het ons verboden is met meerdere schepen te komen, dan wel omdat er slechts voor één schip lading te krijgen is. Ik vrees dan ook, dat indien Japan ooit voor den handel wordt opengesteld, het alsdan, ten minste wat den uitvoer betreft, de Europeanen bitter tegen zou vallen. Immers voor den uitvoer is er zóó weinig, wat men als handelsartikel beschouwen kan, dat de pachter van den kambang-handel jaarlijks eene groote soms gelds in zijn credit bij de Kambang-kas moest achterlaten, omdat hij geene goederen genoeg kon krijgen, die met eenige kans op goeden uitslag te Batavia aan de markt konden gebragt worden. Van het koper trekt het N. I. Gouvernement groote winsten, omdat, zoo als ik vroeger gezegd heb, dat artikel tegen veel verminderden prijs aan hetzelve wordt afgestaan; maar indien een particulier in Japan koper koopen moest, zou het hem weinig minder duur te staan komen dan bij ons. Goud en zilver heeft er bijna gelijke waarde als overal elders; zoo doet een gouden kobang 6 theil 5 maas d. i: ongeveer *f* 10,40 Holl, waarvan ik er enkele in Europa heb ingewisseld tegen *f* 11 of *f* 12, waarbij dan ook nog de curiositeit in aanmerking kwam. De snuisterijen, zoo als lakwerken, porcelein, zijde en

Digitized by Google

dergelijken, zijn geene artikelen om geheele scheepsladingen te vullen, en worden gemiddeld in Europa met 20 pCt. verlies verkocht. De winsten van den kambang-handel komen dan ook van den invoer: b. v. als de kambang-pachter iets invoert, dat hem *f* 40 kost en verkoopt voor lakwerk of zijde dat de Japanner hem voor *f* 100.— aanrekent, dan krijgt hij bij verkoop in Europa welligt maar *f* 80 terug, maar heeft dan toch op zijn invoer zóó veel gewonnen dat het tegen zijn verlies op den uitvoer ruimschoots opweegt. Tot dit verlies wordt hij intusschen gedwongen door het verbod op den uitvoer van edel metaal of geld; indien het dus dezen enkelen vreemden handelaar al verboden is voor de betrekkelijk geringe som, geld in betaling voor zijne ingevoerde waren uit te voeren, hoeveel meer zou dan dat verbod gehandhaafd worden, indien schepen van alle natiën ten handel kwamen. Er is genoeg in te voeren, maar waarmede zouden de Japanners betalen? Met geld en edel metaal mag niet, want dan zou het land spoedig uitgeput zijn en produkten hebben zij niet. Hunne thee is slecht en door hare zamentrekkende kracht voor ons bijna ondrinkbaar; alleen met andere vermengd konden wij die, en dan nog bij gebrek aan betere, gebruiken; bovendien is zij bijna even hoog in prijs als de beste Chinesche thee. Rijst en tarwe brengt Japan in overvloed voort, doch al wat tot voedingsmiddelen behoort, kan men in zulk een overbevolkt land zelf wel gebruiken, en die artikelen zijn naderbij beterkoop en even goed te krijgen. Verder is er nog: was, soya, sacki, balein, kamfer, kamferhout en andere fijne houtsoorten, tabak, enz. maar geen

Digitized by Google

eigenlijk hoofdartikel, waarmede de invoer zou kunnen vergoed worden, het koper niet uitgezonderd, daar wij, zoo als ik boven zeide, slechts 6000 pikols mogen uitvoeren, omdat alsdan, zoo als de Japanners zeggen, de handel op den duur met ons kan volgehouden worden.

Steenkolen zijn er welligt in overvloed, doch die ik er gekocht heb, waren even duur in prijs als bij ons; de kwaliteit was echter veel minder, en ik had dagelijks de jammerklagten van den scheepskok aan te hooren, dat hij zijn vuur niet aan kon houden, omdat de kolen, na even gebrand te hebben, als steenen uitgedoofd bleven liggen. Ik moet hierbij echter opmerken, dat er eene berekening van hem bij kwam, om altijd de schuld op de Japansche kolen te kunnen werpen. Was er het een of ander aangebrand, of dikwijls het geheele middagmaal der bemanning bedorven, dan antwoordde de kok met de magtspreuk: »dat komt van de Japansche kolen." Op zekeren dag, dat de manschap erwtensoep zou eten, was er geen enkele gare erwt, maar daarentegen wel een goed doorkookte tabakspruim in den etensbak te vinden. Kleine oorzaken hebben dikwijls groote gevolgen: er ontstond eene gevoelige ontmoeting tusschen den vinder en den kok; en ik heb opgemerkt dat sedert dien tijd de kwaliteit der Japansche kolen merkelijk verbeterd was. Ik twijfel dus niet of voor het stoomwezen zouden deze kolen zeer goed te gebruiken zijn.

Het is vreemd dat de Japanners geen de minste waarde hechten aan edelgesteenten, behalve aan paarlen, en in het oog van een hunner, die nooit met Europeanen heeft omgegaan, zou welligt de Ko-hi-

Digitized by Google

noor niet zooveel waard zijn als eene ledige flesch. Een mijner vrienden, die met het opperhoofd de Hofreis naar Jedo gemaakt had, zag in een dorp waar zij doortrokken een kind met een ronden donkerblaauwen steen spelen, en ruilde dien in voor een klein geschenk. Op Decima teruggekomen, begon hij onmiddellijk zijne boeken over mineralogie na te slaan, en ontdekte tot zijne groote blijdschap en verbazing, dat de steen, die hem nog geen gulden gekost had, naar de beschrijving niet anders zijn kon dan een sapphir ter waarde van tachtigduizend gulden. Een aanbod hem door een ander gedaan om, zonder verder onderzoek, vijf en twintig honderd guldens voor den steen neêr te tellen, wees hij van de hand. Ik zelf heb ook nog den steen met het boek in de hand onderzocht, hield hem, met eerbied voor zijne hooge waarde, tusschen duim en vinger tegen het licht, en vond alle in het boek beschreven eigenschappen in hem terug. Daar mijn vriend iemand was van uitgebreide kennis, hield ik mij te meer van de echtheid van den steen overtuigd, en daar hij met mij de reize naar Batavia zou doen, trachtte ik hem reeds over te halen om in eens mede naar Europa door te varen, daar welligt de een of andere Russische prins hem nog meer dan tachtig duizend gulden er voor zou betalen. Mijn vriend, overigens een zeer hupsch en achtenswaardig mensch, was echter geen held op zee. Op onze terugreize door een fellen storm beloopen zijnde, had men er genoegen in hem vrees aan te jagen, en nu gold bij hem alleen de zucht tot behoud van zijn leven en zijnen steen. Na te vergeefs bij mij aangedrongen te hebben om met

Digitized by Google

het schip in de eerste de beste haven binnen te loopen, scheen hij zich geheel voor te bereiden om bij het eerste alarm in de boot te springen of aan wal te zwemmen. Daartoe zonderde hij zich af in zijne hut, en door een luchtgat boven de deur bemerkte een der andere passagiers dat hij ijverig bezig was zijnen steen in een lapje te naaijen, waarna hij dien zoo zeker aan zijn ligchaam bevestigde, dat hij hem, zoo ten minste zijn geheele huid niet afstroopte, onmogelijk verliezen kon. De angst, dien mijn vriend gedurende den storm doorstond, is onbeschrijfelijk, en het bevestigde mij geheel in de overtuiging, dat aan het bezit van een schat zelden een kalm gemoed verbonden is. Ik werd te meer hierin versterkt door de eenvoudige maar toch zeer wijsgeerige opmerking van een mijner matrozen. De hofmeester namelijk, die tijdens den storm iets op het dek te verrigten had, en de vrees van mijnen vriend in al haren omvang had kunnen opmerken, verhaalde aan een der matrozen, dat een passagier in de kajuit in den vreeselijksten angst verkeerde, en hoe hij eenen kostbaren steen geborgen had, die wel tachtig duizend gulden waard was. »Tachtig duizend gulden!" zeide de matroos: »dan wil ik waarachtig wel gelooven, dat hij bang is. Dat komt er van, als men zoo mal is om geld meê naar zee te nemen; ik heb nog nooit tachtig centen meêgenomen en ben nooit bang geweest. 't Is goed dat we allemaal geen tachtig duizend gulden bij ons hebben; dan waren wij allemaal te lui om te pompen en te reven en zouden gaauw voor de haaijen zijn." Eenigen tijd na onze aankomst te Batavia, vroeg ik mijn vriend hoe het

Digitized by Google

met zijnen steen was afgeloopen; ik ontving daarop slechts een ontwijkend antwoord, maar later heb ik van een ander vernomen, dat de steen door een juwelier te Batavia was onderzocht geworden, en tot bittere teleurstelling van mijn vriend voor valsch verklaard was.

Zoo als ik straks zeide, hechten de Japanners aan paarlen wel eenige waarde, en enkele malen heeft de kambangpachter kleine partijtjes, in betaling voor zijne goederen, kunnen uitvoeren; zij zijn echter zelden te krijgen en schijnen dus schaarsch te zijn. Ik twijfel echter niet, indien een kundig mineraloog het land kon onderzoeken, of er zouden wel steenen van waarde te vinden zijn; ik heb ten minste eens van een tolk eenige kleine steentjes ten geschenke gekregen, welke ik later in Europa aan een deskundige vertoonde, die mij verzekerde dat er enkelen onder waren die waarde zouden hebben, indien zij niet zoo klein waren. Ik durf dus met reden onderstellen, dat het niet altoos met Japansche edelgesteenten zoo treurig zou afloopen als met den sapphir van mijnen vriend.

Digitized by Google

ACHTSTE HOOFDSTUK.

REIS VAN HET NEDERLANDSCH OPPERHOOFD NAAR JEDO. — DE LOTGEVALLEN VAN BENYOWSKY. — WELWILLENDHEID DER JAPANNERS JEGENS ONS. — ONWAARHEID DER VERTELSELS DOOR VREEMDEN VERSPREID. — ONDERLINGE HOFFELIJKHEID EN PLIGTPLEGINGEN DER JAPANNERS. — EEN ZONDERLING BEGRIP VAN WELVOEGELIJKHEID. — HET LUCHTGESTEL, ZONNEHITTE, STORMEN. — EENE GRAP. — AFSCHEIDSBEZOEKEN. — VERTREK.

In vroeger tijd werd jaarlijks door het Opperhoofd de Hofreize naar Jedo gedaan, maar tegenwoordig heeft die reis slechts eens om de vier jaren plaats. Hij wordt gewoonlijk door den Geneesheer van Decima vergezeld, of indien deze niet aanwezig is, door een ander onzer ambtenaren. De geheele reis duurt drie of vier maanden, en begint in het laatst van Februarij, zoodat men in het laatst van Mei of begin van Junij op Decima terug is. De zware goederen worden tien of twaalf dagen vóór het vertrek in een Japansche bark onder Hollandsche vlag geladen, en aldus over zee langs de westkust van het eiland Kiusju, waarop Nagasacki ligt, naar Simonoseky op het groote eiland Nipon vervoerd. De stoet van het Opperhoofd gaat

Digitized by Google

echter over land, tot aan Kokura, eene stad op het noordelijk gedeelte van Kiusju, en de tot hiertoe afgelegde reis noemt men den korten landweg. Van Kokura steekt men over naar Simonoseky, waar men zich inscheept op de bark die met de goederen van Decima is aangekomen, en alsdan begint de zoogenaamde waterreis, die ongeveer zes of zeven dagen duurt, tot aan Fiogo. Van daar begint men den grooten landweg, en komt den volgenden dag te Osacca, eene der grootste handelsteden des Japanschen rijks, waar gewoonlijk drie of vier dagen vertoefd wordt. Van Osacca loopt een rivier of kanaal naar Miaco, waarlangs verder de bagaadje te water vervoerd wordt; het Opperhoofd en zijn gevolg reizen echter over land tot laatstgenoemde stad. Miaco is de tweede stad des rijks en telde, volgens Kämpfer 180 jaren geleden, reeds meer dan een half millioen inwoners. Aldaar is ook het paleis van den Dairi of zoogenaamden geestelijken Keizer (*) en regt daar tegen

(*) Volgens Doeff is het eene groote dwaling den Dairi als geestelijk vorst te beschouwen. De Dairi is veeleer de oude alleenheerscher van Japan, wiens voorzaten alle gezag zoowel geestelijk als wereldlijk in handen hadden. Deze magt is echter verminderd, omdat, vóór ongeveer 2000 jaren, de toenmalige Dairi begreep eenen Sjogfoen of algemeen veldheer des krijgsvolks te moeten aanstellen, met welke waardigheid hij zijnen zoon bekleedde. Eeuwen lang gingen deze Veldheeren hunne magt niet te buiten, maar in de twaalfde eeuw wist de Sjogfoen Joritomo, door wien eenige Vorsten, die zich te veel souvereiniteit in hunne landschappen aanmatigden, tot meerdere onderwerping gebragt waren, van den Dairi als belooning eene magt in handen te krijgen, die hij niet weêr terug gaf; maar aan zijne nakomelingen erfelijk overliet. Meer en meer wisten zich de Sjogfoens alle gezag ten koste van dat des Dairi's

Digitized by Google

over dat des Groot-Regters. Van dezen laatste ontvangt men een pas om langs de groote wacht van Araï te mogen passeren, waar niemand voorbij mag zonder uit den norimon te komen. Vooral vrouwen mogen er niet door, zonder van zeer veilige passen voorzien te zijn, omdat, zoo als ik vroeger gezegd heb, alle Vorsten die in de Provinciën zijn, hunne vrouwen en kinderen te Jedo als gijzelaars voor hunne trouw moeten achterlaten. Om nu te voorkomen dat de laatsten zich niet ter sluik naar hare mannen begeven, wordt dikwijls een scherp onderzoek gedaan of er zich onder de voorbijgangers ook vrouwen in mansgewaad bevinden.

De geheele reis van Decima naar Jedo duurt gewoonlijk veertig dagen. Mijn vriend, die de Hofreis had medegemaakt, verhaalde mij dat men zich bijna geen denkbeeld kan maken van de uitgebreidheid dezer stad, die men eenigzins zal kunnen begrijpen, als men bedenkt dat zij op een en twintig uren gaans in den omtrek geschat wordt. De stoet van de Hofreis, die des morgens ten zeven ure in de stad kwam, bereikte eerst 's namiddags ten drie ure hare

---

aantematigen, zoodat thans de geheele Keizerlijke waardigheid bij hen berust, en de Dairi niets meer dan een figurant geworden is, die eigenlijk zijn leven in eene schitterende gevangenschap doorbrengt, daar hij door een hooggeplaatst ambtenaar, door de Nederlanders den Groot-Regter genaamd, ten naauwste bewaakt wordt. Daartoe ligt het paleis des Groot-Regters regt tegenover de poort van dat des Dairis, opdat de eerste kunne weten, wie er toegang tot den laatste verkrijgt, die dus nooit gelegenheid heeft met eenig Vorst zaâm te spannen om zijne verlorene magt van den Sjogfoen te heroveren.

herberg. Het verblijf te Jedo is echter alles behalve aangenaam, daar men de herberg niet verlaten mag, en alleen uitzigt heeft in eene naauwe straat; zelfs al de Japanners die tot den stoet behooren, de mede-geleidende Opperbanjoost niet uitgezonderd, hebben genoegzaam huisarrest, vóór het gehoor bij den Keizer is afgeloopen, dat eerst verscheidene dagen na de aankomst plaats heeft. Dit gedwongen verblijf in de herberg wordt eenigzins verlevendigd door enkele bezoeken van Japanners en door kooplieden, die hunne goederen te koop veilen daar het koopen den onzen alhier volkomen vrij staat.

De audientie voor den Keizer heeft gewoonlijk plaats in het laatst van April of begin van Mei, en gaat met zeer veel plegtigheid gepaard; de eigenlijke voorstelling aan de Keizer duurt echter niet langer dan eene minuut. Het Opperhoofd wordt door den te Jedo aanwezigen Gouverneur van Nagasacki in de groote gehoorzaal binnen geleid, en maakt zijn compliment op dezelfde wijze als de Prinsen des rijks, terwijl een der aanwezige Rijksraden hem aandient onder het geroep van »Kapitan Olanda" (Holl: Opperhoofd), daarmede is alles afgeloopen. Daarna kan men een gedeelte van het paleis bezigtigen, waarin geen het minste ameublement aanwezig is, er heerscht dus aldaar volstrekt geen oostersche pracht, doch, zoo als Doeff aanmerkt in zijne »Herinneringen uit Japan," »de grootte der zalen en van het gansche gebouw, de daarin heerschende somberheid, en de onbedenkelijke stilte te midden van zulk een groot aantal menschen, dit alles boezemt een huiveringwekkenden eerbied in, boven rijker uitgedoschte paleizen." — De klee-

Digitized by Google

ding des Keizers onderscheidt zich ook in niets van die zijner onderdanen, hoewel de stof voorzeker van zeer hooge waarde is. Deze eenvoudigheid komt echter niet voort uit karigheid, want een oud schrijver over Japan, (*) over wiens kennis van hun rijk de tolken verbaasd waren, merkt o. a. over 's Keizers schatkist sprekende, aan: »Sulx hem de Landsheeren, 't hof en schutbenden en 't vrouwen getimmer jaer voor jaer kosten acht en twintig duizend, drie honderd en vijf en veertig tonnen gouds." Waarlijk, met zulk eene som kan men alle kleedermakers der wereld onder de oogen zien!

Na den afloop van de groote audientie bij den Keizer verblijft het Opperhoofd en zijn gevolg nog eenige dagen te Jedo, in welken tijd zij vele bezoeken ontvangen van Japansche sterrekundigen en geneesheeren, die onvermoeid zijn met allerlei vragen te doen, waarop het dikwijls moeijelijk is zoo maar dadelijk te antwoorden. Vooral maken zij het onzen Doctor, indien deze in het gevolg is, lastig; want hunne zucht voor de kennis van al wat tot de geneeskunde behoort, kent geene palen. Ook op Decima ging er bijna geen dag voorbij, dat niet lieden van aanzien den doctor bezochten, zoowel om hem vragen te doen, als om hem over hunne kwalen te raadplegen.

De terugreis van Nagasacki naar Jedo gaat langs denzelfden weg, en in de nabijheid der laatste stad wordt de stoet door de tolken en bekenden opgewacht om de terugkeerenden te verwelkomen. On-

(*) Arnoldus Montanus, Gesantschappen aan de Kaisaren van Japan; in de laatste helft der zeventiende eeuw uitgegeven bij Jacob van Meurs te Amsterdam.

Digitized by Google

middellijk na, aankomst op Decima wordt door den opperbanjoost, die als geleider den togt heeft medegedaan, een bezoek bij het Opperhoofd afgelegd, om hem met zijne gelukkig volbragte reize geluk te wenschen, en daarmede is de Hofreis afgeloopen. Ik moet hier nog bijvoegen, dat het Opperhoofd op die reis gelijk gesteld wordt met de Vorsten des rijks, waarlijk wel een bewijs, dat onze Vertegenwoordiger door het Japansche bestuur met onderscheiding bejegend wordt.

Tijdens mijn verblijf op Decima deed ik nog een soort van geschiedkundige ontdekking, aangaande de reis van den Poolschen Graaf van Benyowsky. Vele mijner lezers kennen zeker de ongeloofelijke lotgevallen van dezen grootsten fortuinzoeker, die misschien ooit bestaan heeft, die eigenlijk in 't kort hierop neêrkomen: De Graaf Benyowsky, een van de hoofden der confederatie in Polen, werd in het jaar 1769 door de Russen gevangen genomen en naar Kamschatka gebannen. Door zijne aangename en beschaafde manieren en groote kennis, wist hij zich niet alleen bij den Gouverneur van Kamschatka een witten voet te bezorgen, maar werd ook bijzondere goede vrienden met zijne vrouw en dochter, aan welke dames hij zeer interessante muzieklessen gaf. De onderscheiding, waarmede de Gouverneur hem behandelde en de voorregten, die hij genoot, waren intusschen niet in staat den Graaf met een Kamschatkasche ballingschap te verzoenen. Hij smeedde eene zamenzwering met ongeveer honderd andere ballingen, allen *ci-devant* voorname Russische Heeren, om zich zelven de vrijheid te bezorgen. Hun stoutmoedig plan gelukte: zij ver-

Digitized by Google

sloegen de militaire bezetting, veroverden het fort, waarbij de Gouverneur en vele soldaten sneuvelden, en maakten zich meester van eene Russische korvet, die zij met het geschut van het fort goed bewapenden en verder belaadden met alle pelterijen en kostbaarheden, die in de Gouvernementspakhuizen aanwezig waren. Van alles goed voorzien en gewapend, heschen deze Russische Boekaniers de vlag der Poolsche confederatie en verlieten het oord hunner verbanning met voornemen om naar Macao te zeilen, aldaar de pelterijen te gelde te maken, en vervolgens ieder een goed heenkomen te zoeken. Na lang zwerven en gedurige onderlinge oneenigheid, die Benyowsky steeds wist te beteugelen, bereikte hij de Japansche kust, en ankerde in de baai van Misaqui, alwaar hij een brief schreef aan de Hollanders om hem assistentie te verleenen, zonder dat daaraan eenig gevolg gegeven werd, dewijl hij zich al spoedig door de Japanners om zijn vijandig gedrag verjaagd zag. Hij landde vervolgens op Formosa, waar hij met zijne togtgenooten de inboorlingen geregeld te land beoorloogde en kwam eindelijk, na eene reeks van ongelooflijke lotgevallen, te Macao. Benyowsky verdwaalde eindelijk, alweder na vele avonturen, aan het Hof van Lodewijk XV, die hem als Kolonel aan het hoofd stelde eener expeditie van vrijwilligers om eene Fransche kolonie op Madagaskar te stichten, waar hij eindelijk gesneuveld is.

Het geheele verhaal der lotgevallen van Benyowsky is zóó vreemd, dat ik het nooit anders dan als een zamenraapsel van logens beschouwd had. Zoo zou de dochter van den gesneuvelden Gouverneur, den Graaf Benyowsky, die N.B. haren vader vermoord had, in

Digitized by Google

mansgewaad op zijne vlugt uit Kamschatka gevolgd zijn, hoewel tegen den zin van Benyowsky, die haar alleen meênam op aandrang, zoowel van haar zelve als van hare moeder, die hem verzocht om hare dochter kwanswijs te schaken of weg te voeren, om daardoor een beter oog aan de zaak te geven. Benyowsky beschrijft onder andere op de volgende wijs het aanzoek van de dochter des Gouverneurs om haar te schaken; »Te middernacht kwam Mejufvrouw Aphanasia bij mij, en na haar leedwezen over mijn lijden betuigd te hebben (hij was ligt gewond geraakt) onderrigtte zij mij, dat wijl hare moeder voornemens was over twee dagen te vertrekken, het noodig zou wezen, haar (haar zelve namelijk) zoodra mogelijk weg te voeren. Ik stelde deze jonge dame gerust en genoot daarop een weinig slaaps." Nadat hare dochter geschaakt was, kwam de teedere moeder bij Benyowsky om hem te zeggen, dat het verlies van haren echtgenoot haar zeer leed deed; maar dat zij hem voor geheel onschuldig hield, en zij zich niet kon onthouden, »hem hare bewondering te betuigen, hoe hij, toen hij met haren echtgenoot aan 't worstelen was, zoo lang geduld had gehad, eer hij hem het hoofd kliefde." Zij nam tevens afscheid van hare dochter, en zeide zeer aangedaan tot Benyowsky: »Gij hebt haren vader vermoord, wees haar nu een echtgenoot en vader tevens." Hij had, wel is waar, vrouw en kinderen in Polen, maar dat kwam er minder op aan. Benyowsky weidt zeer uit in den lof dezer teêrgevoelige vrouw! en schijnt zonder bezwaar de beide functiën op zich genomen te hebben.

Ook bij de dochter bragt zijn huwelijk geen de

Digitized by Google

minste verkoeling te weeg: toen hij haar daarvan onderrigtte, antwoordde zij: »Hoor mijn waarde vriend! ontrust u daarover niet, uwe Aphanasia zal niet ongelukkig zijn. Zij bemint u en zal u altoos blijven beminnen. Zij kan zich nooit uwe vrouw noemen, doch gij kunt haar als uw kind aannemen!" »Deze opregtheid en ongeveinsdheid van karakter," zegt de Graaf, »gepaard met de manmoedige gevoelens eener zoo beminnelijke jonge dochter, troffen mijn hart, en ik kon niet nalaten schatting te betalen aan zoo verhevene begrippen." De toen naauwelijks dertigjarige Graaf weidt verder in zijne lotgevallen zeer uit over de deugd, teederheid en kiesche gevoelens van zijne aangenomene twintigjarige dochter, die hare moeder en al hare betrekkingen verliet, en in mansgewaad met den moordenaar haars vaders in het respectabel gezelschap van honderd vrijbuiters op den loop ging.

Ik zou Alex. Dumas durven uitdagen om doller onwaarschijnlijkheden op te disschen, zijn *Monte Christo* uitgezonderd, dan in de Gedenkschriften van dien Graaf te vinden zijn, en hoewel ik er weinig aan geloofde, nam ik mij toch voor de zaak te onderzoeken. Ik verzocht dus aan het Opperhoofd de goedheid te hebben, in het archief op Decima te willen nazien, of daar welligt de brief, door Benyowsky aan de Hollanders aldaar geschreven, te vinden was. En waarlijk, wij vonden den brief in 't Hoogduitsch geschreven, gedagteekend 5 Augustus 1771, en ongeveer van den volgenden inhoud:

Digitized by Google

Heil aan de Opperbedienden van de Factorij der Nederlandsche O. I. Compagnie.

»Ik maak u bekend, mijne Heeren! dat ik mij op de Japansche kust bevind, waarop ik gekomen ben door een zamenloop van omstandigheden, die den zeeman op zee dikwijls dringen, zijne veiligheid te zoeken, waar hij kan. Ik bevind mij in de uiterste verlegenheid; waarom ik het raadzaam geoordeeld heb, mij tot u te vervoegen, met verzoek, dat gij mij een tolk zendt, en bijstand om mij in uwen haven te brengen. Mijn schip is een korvet met omtrent honderd personen. Verzoeke antwoord, indien het u behaagt.

Ik heb, mijne Heeren! de eer te blijven

UE. Dienaar,

MAURICE AUGUST BENYOWSKY.

P. S. »Opdat gijlieden niet tegen mij ingenomen zijt, omdat ik, het Hoofd geweest zijnde der Confoederatie in Polen, het ongeluk gehad heb door de Russen krijgsgevangen genomen te worden, diene, dat de Keizerin mij verbande naar Kamschatka, van waar ik ontkomen ben door moed en dapperheid, met negen en zestig medeballingen; ten gevolge hiervan bevind ik mij op de kust van Japan, op mijne reis om naar Europa terug te keeren."

Door het vinden van dezen brief werd ik van de waarheid der avontuurlijke lotgevallen van dezen Poolschen Don Quichot overtuigd.

Gaan wij thans, na deze kleine uitweiding over Be-

Digitized by Google

nyowsky na, of het inderdaad waarheid is, zoo als vaak door vreemdelingen beweerd wordt, dat wij in Japan op eene vernederende wijze behandeld worden. Ik moet ronduit bekennen, dat ik, de beide keeren die ik in Japan geweest ben, nooit anders dan eene allerbeleefdste bejegening heb ondervonden, en dat mij nimmer iets is voorgekomen, waarover ik mij in 't minst kon beleedigd rekenen. Het éénige wat mij tegen de borst stiet, was de visitatie door den voelderman; maar ik heb vroeger reeds aangetoond, dat wij die hatelijke formaliteit aan ons zelven te wijten hebben, door de grove smokkelarijen, die, vooral in de tijden der O. I. Compagnie, gepleegd werden. Evenwel is thans de lijfvisitatie afgeschaft: een maatregel, die voorzeker alle beschaafde Japanners toejuichen, daar het hen evenzeer als ons hinderde, dat die hatelijkheid was ingesteld. En echter was die, ten minste in vroegere jaren, niet onbillijk; in een land, waar de wetten zóó streng gehandhaafd worden, dat de overtreders onder de landzaten daarvoor soms met den dood gestraft worden, kon men die toch niet door vreemdelingen met voeten laten treden, om hunne hebzucht te gemoet te komen. Waarlijk, aan menig grensstation in Europa, zou men er weinig complimenten mede maken, een vreemdeling, die onder even gegronde verdenking lag van smokkelarij, als vroeger onze Compagnie-ambtenaren bij de Japanners, eene lijfvisitatie te doen ondergaan. Mij ten minste hebben al de Japansche voelderlieden nimmer zoo geërgerd, als dikwijls een enkele lompe kommies in andere landen, met het uitpakken mijner koffers, die, na alles door elkaâr geworpen te hebben, nog eene

Digitized by Google

fooi op den koop toeneemt. Ook heb ik vroeger aangetoond, dat wij op Decima alles behalve opgesloten zijn; wel is waar, mogen wij zonder verlof het eiland niet verlaten, (*) maar nimmer wordt ons verzoek om in de stad of buiten af te wandelen, geweigerd; de zoogenaamde opsluiting is dan waarlijk zoo hinderlijk niet.

Niet alleen heb ik persoonlijk immer de welwillendste behandeling van de Japanners genoten, maar nimmer is ook aan boord iemand mijner equipage in het minst door hen beleedigd, en geen enkele maal heeft er de geringste twist tusschen een der mijnen en hen plaats gehad. Mijn gezag werd aan boord immer door hunne autoriteiten geëerbiedigd; waar het noodig was heb ik altijd hunne hulp en medewerking ondervonden, en nooit heb ik als Nederlander over onze behandeling door de Japanners behoeven te blozen, integendeel, ik heb met trotschheid in de baai van Nagasacki de Hollandsche vlag laten waaijen, die ik, al voerde ik slechts een koopvaardijschip, altoos begrepen heb in eere te moeten houden.

Het Nederlandsche personeel op Decima heeft zich waarlijk over de behandeling der Japanners niet te beklagen, en dit zal iedereen die daar geweest is, mij gaarne toestemmen. Allen worden met onderscheiding bejegend, en staan, zoo als ik vroeger gezegd heb, onder bescherming van het Japansche bestuur. Hoedanig ook voor hunne gezondheid wordt zorg gedragen, kan onder anderen uit het volgende blijken. Een der assistenten leed aan eene of andere kwaal, waarvoor de

(*) Tegenwoordig is den Nederlanders de vrije toegang in de stad verleend, zonder daarvoor verlof te vragen.

Digitized by Google

doctor hem het gebruik van zeebaden voorgeschreven had. Daar om acht uur 's morgens het werken met de lossing aan de Waterpoort begon, verkoos hij vóór dien tijd zijn bad te gebruiken; daartoe kwam de Opperbanjoost met zijn ganschen stoet des morgens ten zes uur om de Waterpoort te ontzegelen. Deze hoofdambtenaar moest dus met zijn geheele gevolg eenige weken lang, twee uren vroeger opstaan en zich langer op Decima vervelen, enkel om een onzer minste ambtenaren in de gelegenheid te stellen, onbezorgd zijn morgenbad te gebruiken. Zoo was ook aan mijne scheepsbemanning het zwemmen in de baai verboden, zoowel uit vrees, dat iemand zou verdrinken, als om botsing voor te komen met de Japanners, die met hunne booten rondom het schip voeren; zoodra ik echter liet verzoeken, het zwemmen voor de gezondheid toe te staan, werd er dadelijk in bewilligd. Het varen met sloepen in de baai was vroeger toegestaan, maar het verlof daartoe is ook al door eigen schuld ingetrokken; zoo herinner ik mij een geval met eene scheepsboot, waarin zich een nieuwsgierige scheepsdoktor bevond, die bij een kerkhof landde en een graf schond, om een Japansche doodskop als curiositeit mede te nemen.

Door dergelijke handelingen zou men al spoedig in botsing komen met de inwoners, en men dient vooral daarvoor te waken, omdat nimmer op een Nederlander de Japansche strafwet toegepast wordt. Wij kunnen in Japan de wetten overtreden, en de éénige straf bestaat daarin, dat de overtreder weggejaagd wordt en niet meer terug mag komen, terwijl een Japanner door het zelfde feit misschien zijn leven verbeuren zou. Er is mij slechts één voorbeeld bekend, dat een Nederlander

Digitized by Google

naar de Japansche wet gestraft is, maar dit is reeds tweehonderd jaar geleden. Een matroos van het Compagnieschip *'s Gravelande* had in dronkenschap het Keizerlijk zegel verscheurd, en werd daarom veroordeeld om midden door gekapt te worden, dat is, hij werd bij den regterschouder in en onder den linker uit in twee stukken gehouwen. Dit is het éénige geval, dat mij bekend is, hoewel meermalen de wetten des rijks door de onzen zijn overtreden, maar altijd is het met verbanning uit Japan afgeloopen. Zoo heeft de lezer vroeger kunnen zien, hoe elf tolken wegens smokkelarij onthoofd werden, terwijl de aanleggers daarvan er als 't ware bij zaten te kijken. Waarlijk! wel een bewijs dat wij door de Japanners alles behalve willekeurig behandeld worden, en zij van hunne zijde alles doen om onaangenaamheden met andere natiën te vermijden. Daarom is het ook eene bepaalde onwaarheid, dat schipbreukelingen door de Japanners mishandeld worden, zoo als de Amerikanen dat omtrent de bemanningen hunner gestrande walvischvaarders doen voorkomen. Ik durf verzekeren dat, indien een schipbreukeling in Japan mishandeld wordt, hij daartoe zelf aanleiding geeft, en dat zal met de bemanning van een Amerikaanschen zuidzeevisscher wel altijd het geval zijn; men moet weten, uit welk een zamenraapsel van fijne lieden eene dergelijke bemanning bestaat, om te begrijpen, dat zij alles behalve als zuigelingen behoeven behandeld te worden.

Ik zou geen enkel feit kunnen opnoemen, waardoor wij Nederlanders ons over onze positie in Japan zouden behoeven te schamen; integendeel wij mogen teregt trotsch zijn, dat wij niet alleen de éénige vreemde

Digitized by Google

natie zijn, die geduld wordt, maar dat wij daar ook eene behandeling en bescherming ondervinden, honderdmaal vereerender en vriendschappelijker, dan die, welke alle zeevarende Europesche volken zich een paar eeuwen lang in China heel zoetsappig hebben laten welgevallen. Dat men ons zooveel mogelijk buiten omgang met de inwoners, en bemoeijing met zaken, die ons niet aangaan, tracht te houden, daaraan doet het Japansche bestuur in zoo verre zeer verstandig, omdat op die wijze het best alle botsing wordt voorgekomen. Het is intusschen te bejammeren, dat men algemeen te veel geloof hecht aan de logens van vreemdelingen, die òf in Japan zijn geweest met een of ander mislukt gezantschap, zonder een voet aan wal te zetten, òf wel aan hen, die daar geweest zijn in onze dienst in vroegere jaren en die, na hunne beurs gespekt te hebben met Hollandsche Rijksdaalders, de laagheid hadden ons dezelfde kruipende rol tegenover de Japanners toe te dichten, die zij zelve jegens ons speelden, toen zij kropen om een baantje te krijgen.

Onder de vele laffe verzinsels, ons door den nijd der vreemdelingen ten laste gelegd, behoort ook het zoogenaamde kruistrappen, als eene zinnebeeldige verzaking van het Christendom. Ik heb in Japan nimmer een kruis gezien, veel minder er immer op getreden, evenmin als anderen, die er jaren achter elkander geweest zijn. Over onze Godsdienst zullen de Japanners ons niet hard vallen, en zeker ons daarom niet minder achten; zij haten ons volstrekt niet, omdat wij Christenen zijn, maar haten het Christendom, omdat zij het beschouwen als eene Godsdienst, welker

Digitized by Google

voortplanting gemeenlijk met verovering van landen gepaard gaat, en daar zij de geschiedenis der Indiën, van de eerste komst der Portugezen aldaar af, even goed kennen als wij zelven, is hun dat waarlijk niet kwalijk te nemen. Wat het afgeven der bijbels betreft, dat is eene formaliteit; want zij krijgen die niet, maar wel steenen, zoo als ik vroeger gezegd heb, en elk behoudt den zijne; ik had er een bij mij aan wal, dat de tolken zeer goed wisten; alleen had ik er het titelblad uitgenomen om hem bij de banjoosten te laten passeren. Als een bewijs hoe verdraagzaam zij zijn over andersdenkenden, diene onder anderen, dat de tolken, kort vóór het vertrek van het Hollandsche schip, naar de tempels gaan om voor onze behouden reize te bidden. Zoo vernam ik ook, dat toen eens een der onzen op Decima was overleden, en zijn lijk naar het kerkhof der Nederlanders te Inassa vervoerd zijnde, aldaar te laat aankwam, om nog dien eigen dag begraven te worden, de priesters uit den naburigen tempel er des nachts eene plegtige lijkdienst bij verrigtten, even als zij voor hunne eigene dooden doen. Deze priesters onderhouden ook de graven op ons kerkhof, dat in een heerlijk oord aan de helling eens bergs gelegen, en door een wit steenen muur omgeven is. Eens deed ik een uitstapje derwaarts, als eene soort van bedevaart naar de laatste rustplaats mijner afgestorvene landslieden. Ik stond aangedaan te midden der grafsteenen van zoovelen, die hier verre van hun vaderland onder de aarde rustten. »Helaas!" zoo dacht ik bij mij zelven: »welligt heeft niemand der betrekkingen van al degenen, die hier liggen, immer dit kerkhof bezocht;

Digitized by Google

maar zij hebben toch altijd het troostrijk denkbeeld, dat men de plek zou kunnen aanwijzen, waar te midden der schoone natuur, hij, die hun dierbaar was, begraven ligt.'' En ik beschouwde dit als een voorregt; want ik dacht hier, omringd van de dooden, aan zoo menig wakker zeeman, dien ik in volle zee had over boord gezet, en van wiens aardsch bestaan met de korte lijkrede: »Zet hem over boord, in Gods naam!'' voor altijd alle spoor voor het menschelijk oog was uitgewischt. Hoe gaarne had ik hier zoo menigen braven kerel eene kleine plek gegund, wiens eerlijk hart eene grafzerk verdiend had, doch aan wien ik als laatste eer geen ander graf had kunnen verschaffen, dan de golven, geen ander lijkkleed dan zijne hangmat!

Er is zeker geene natie in de wereld, die onder elkander met meer hoffelijkheid en pligtplegingen te werk gaan, dan de Japanners. Wanneer twee hunner elkander ontmoeten, is het of er aan het buigen en op de tong zuigen geen einde komt. Ik deed altoos mijn uiterste best om hen in beleefdheid en vleijende gezegden niets toe te geven, en oefende mij zooveel ik kon om alles te vermijden, wat zij voor onwellevend houden, opdat zij ten minste niet zouden denken, dat wij Hollanders lompe en onbeschaafde lieden zijn. Trouwens, het is dikwijls moeijelijk eer men in een vreemd land er achter is, wat voor ál of niet beleefd gehouden wordt. Zoo herinner ik mij dat ik eens te Padang, op Sumatra's westkust, met eenige vrienden bij een rijken Chinees ter maaltijd genoodigd werd. Wij hadden keur van heerlijke spijzen en dranken, en aten met smaak van de dingen,

Digitized by Google

die in zijn geheel waren, zoo als wildbraad, visch, vruchten, enz., doch zorgden de ragout te laten passeren, omdat de Chinezen tot het bereiden van dien schotel nog al eens een vetten hond gebruiken. Na den maaltijd zaten wij nog gezellig bij elkaâr een sigaar te rooken, toen mijn buurman, die naast mij zat, zeker windgeluid uit de keel deed hooren, dat bij ons voor hoogst onwelvoegelijk gehouden wordt. Ik kon mij niet onthouden, daarop eenige aanmerking te maken, doch kreeg ten antwoord: »Ik doe het niet voor u, maar wel uit beleefdheid voor onzen gastheer," en nu verhaalde hij mij, dat de meeste Oostersche volken dit geluid na den eten als een groot compliment en bewijs beschouwen, dat men smakelijk gegeten heeft. Wij begonnen nu allen om het hardst, terwijl de Chinees ons telkens antwoordde met eene buiging, en zeker verbaasd was over onze beschaafde manieren, waarvoor men ons welligt elders de deur zou gewezen hebben. Ook bij de Japanners vond ik dit gebruik terug en ik maakte altijd eene buiging tegen dengene, die mij de eer aandeed op bovenstaande wijze te kennen te geven, dat ik hem naar genoegen onthaald had.

Zelden heb ik een volk gezien dat in zindelijkheid zoowel in hunne woningen als in hunne kleeding de Japanners evenaart. De lieden uit den fatsoenlijken stand zijn immer met zorg gekleed, en als ik des morgens het personeel van banjoosten en tolken op Decima zag komen met hunne sierlijk opgemaakte haren en glad geschoren gezigten, begreep ik dat zij al heel wat met zich zelven te doen gehad hadden. Intusschen behoeven zij niet elken dag gekapt te wor-

Digitized by Google

den, want zij gebruiken geen hoofdkussen, maar liggen met den hals op een verlakt blokje, bijna in de gedaante van een strijkijzer, waarop van boven een met papier omwonden rol is aangebragt; telken avond wordt bij wijze van verschooning, een nieuw papier om de rol gedraaid. Daar nu de hals op het blokje rust, ligt het hoofd zonder eenigen steun geheel vrij, waardoor het kapsel niet in de war wordt gebragt; iemand die aan deze wijze van liggen niet gewoon is, zou het geene vijf minuten kunnen uithouden; de Japanner slaapt echter heel gerust terwijl zijn hoofd als 't ware in de lucht zweeft. Voor schoeisel hebben zij een soort van voetzolen, die uiterst net van stroo of bindrotting gevlochten zijn; bij regenachtig weder gebruiken zij bovendien zwart verlakte holsblokken, op de wijze der dameskIompjes bij ons. Bij nat en guur weder dragen zij regenmantels, die zóó doelmatig en waterdigt zijn dat ik wel wenschen zou, dat die bij ons konden worden ingevoerd. Zij zijn gemaakt van eene soort van dik geolied papier, bijna zoo taai als leder; ik had mij een dusdanigen mantel aangeschaft, die mij met ruw weêr in zee de heerlijkste diensten bewees. In een Japanschen zomer zijn ze echter niet te gebruiken, daar men bij een hitte van 96° daaronder bezwijmen zou; dan gebruiken de Japanners ze ook niet, maar hebben pajongs, die voor zon en regen beide even nuttig zijn.

Ik sprak daar van eene hitte van 96°, en dit was niet een enkele keer, maar in Augustus en de eerste helft van September bijna dagelijks de thermometerstand. Enkele dagen was die zelfs nog hooger, en ik herinner mij dat onze assistenten zelfs een paar malen geen

bureau hielden, omdat het niet mogelijk was door de vreeselijke uitwaseming de hand op het papier te leggen zonder het geheel te doorweeken. Wij namen meermalen des voormiddags vrijwillig huisarrest, alleen om het genot te hebben ons *en profond négligé*, met een grooten waaijer in de hand, zooveel mogelijk koel te houden. En deze hitte duurde weken lang, want in den zomer is het in Japan bijna dagelijks mooi weêr, en onweder behoort er tot de hoogste zeldzaamheden. Enkele malen, zelfs in 't midden van den zomer, kan het verschrikkelijk stormen, zoo als ik dat een paar keeren heb bijgewoond, en alhoewel de baai rondom besloten is, en men er dus even veilig ligt als in eene rivier, was ik dikwijls niet zonder zorg dat het schip, met beide ankers uit, nog op strand zou drijven. Deze stormen zijn echter niets, in vergelijking van de *typhons* of orkanen, die somtijds tusschen Mei en October kunnen voorkomen; gelukkig gaan er dikwijls jaren voorbij, dat men geen typhon heeft; want de vernieling, die door een dergelijk natuurverschijnsel wordt aangerigt, is vreeselijk. Het jaar vóór mijn verblijf op Decima was er een typhon geweest, die met zulk een geweld over Nagasacki was heêngetrokken, dat vele huizen vernield en de meeste vaartuigen in de baai verbrijzeld waren. Als een klein bewijs van de kracht van den wind bij zulk een gelegenheid diene het volgende: Op het huis van den pakhuismeester was een groot plat gebouwd, waarop wij des avonds veel bij elkander kwamen, en ruim en gemakkelijk met twaalf of vijftien personen, met de noodige stoelen en tafels konden zitten. Een dergelijk plat nu was in het

Digitized by Google

vorige jaar door den wind van het dak gerukt, en als een stuk papier in de lucht geslingerd, op meer dan duizend schreden afstands in de stad Nagasacki teregt gekomen. Het in de baai liggende Hollandsche schip was, hoewel het geheele tuig was neêrgenomen, voor al zijne ankers en kettingen driftig geworden, en ontkwam slechts als door een wonder het grootste gevaar, daar juist op het oogenblik dat het op de klippen bij de Keizerswachten dreigde te stooten, de wind met een vreeselijk geweld naar den tegenovergestelden hoek uitschoot, en het naar eene veilige ligplaats terug voerde waar de ankers gelukkig hielden. Een paar Chinesche jonken, die in de baai lagen, waren op strand gedreven, terwijl hunne masten, die eene dikte hadden dat men ze met twee personen naauwelijks omvademen kon, letterlijk als riet waren afgeknapt. Men zag een en ander eerst den volgenden dag, want gedurende den typhon kon men geene tien schreden van zich afzien, daar alles door het opstuivende water uit de baai en het stof van het gebergte als 't ware in een dikken nevel gehuld was.

In den zomer heerschen in Japan meest zuidweste winden, doch in October begint zich de noordoostewind met kracht in te stellen en alsdan nadert ook de tijd voor het Hollandsche schip om zich tot vertrek gereed te maken. Zoo kreeg ik dan ook last om den 18den October met mijn schip naar den Papenberg te vertrekken, waarbij men even als bij het inkomen door een aantal kleine schuitjes gesleept wordt. Er woei dien dag een harde noordoostewind, en ik begaf mij vroegtijdig naar boord, waar ik een honderdtal booten gereed vond liggen om het schip op

Digitized by Google

sleeptouw te nemen. Ik begreep dat ik ze niet noodig had, doch wist wel dat aan het gebruik moest voldaan worden. Niet zoodra was het anker geligt, of het schip begon door den harden wind zulk eene vaart te loopen, dat de booten, die het slepen moesten, in een oogenblik achteruit geraakten en had ik niet onmiddellijk de sleeptrossen laten slippen, dan waren ze allen onder water door gesleept, waarbij de grootste ongelukken hadden kunnen gebeuren. Het deed mij genoegen, dat de roeijers al dadelijk konden aftrekken, en door den voor mij gunstigen wind van hunne lastige heerendienst ontslagen waren. Bij den Papenberg gekomen zijnde, werd mij door den Japanschen havenmeester eene geschikte ankerplaats, digt onder den wal, in achttien vademen water, aangewezen, Kort nadat het schip ten anker lag, werd het bijbelvat, de wapenen, enz., aan boord terug bezorgd, en nu heetten wij *buitenkant* vertrokken te zijn, dat echter niet belette, dat ik *binnenkant* naar Decima terugkeerde.

In het laatst van October begon het tamelijk koud te worden; want hoewel een Japansch najaar niet zoo onaangenaam is als bij ons, levert echter de maand October daar reeds vele gure en ruwe dagen op. In het midden van den winter daalt somtijds de thermometer op Decima tot 28°; ook enkele malen valt er sneeuw, die echter niet liggen blijft, maar het groen duurt winter en zomer door, alleen neemt alles in den winter eene min of meer bruine tint aan. Het is ongeloofelijk welk eene menigte kraaijen men in het najaar op Decima ziet; ik ving er velen door eenig aas in een zakje of zoogenaamd peperhuis te

Digitized by Google

doen, en daarna den bovenrand met lijm te besmeren. Zoodra zij, om naar het aas te pikken, den kop in het peperhuis staken, kleefde dit hun aan den hals, waardoor zij aan 't rondtuimelen geraakten en ik hen met de hand greep.

De laatste goederen der lading, zijnde bepaaldelijk die van den kambanghandel, werden nu achtereenvolgende aan boord gezonden, zoodat wij weldra gereed waren om te vertrekken. Voor diegenen der onzen op Decima, die met mij de terugreis naar Batavia zouden doen, was het geene geringe drukte met pakken en expediëren hunner goederen, daar enkelen voor altijd hun Japansch huishouden moesten opbreken, en allen natuurlijk de noodige curiositeiten, beesten, enz., hadden mede te nemen. Zoo kreeg ik onder anderen aan boord een paar dozijn kleine Japansche hondjes in hokken, die elk niet minder dan 80 theil (*f* 128) kostten, behalve nog vijf en twintig stuks grootere en mindere soort, die los op het dek liepen, en waarvan er den eersten avond den beste, bij het gewone kanonschot ten acht ure, al dadelijk een paar van angst over boord sprongen. De nablijvenden echter hadden spoedig elk een baas gevonden onder mijne matrozen, waarbij zij het zeer goed hadden, zoodat ik hen de geheele reis nimmer achter den grooten mast gezien heb. Over 't algemeen zijn de matrozen groote liefhebbers van honden, en dikwijls hadden er kleine twisten tusschen hen plaats, wanneer de hond van den eenen dien van den anderen gebeten had. Verder stond, daar beneden alles met lading was opgevuld, het geheele dek bezet met hokken met faizanten, groote hoenders, kisten met bloemen

Digitized by Google

en planten, potten met goudvisschen, enz.; in 't kort, alles was zóó vol en belemmerd, dat men zich ter naauwernood verroeren kon. Onder anderen had ik er ook bij eene groote tobbe met twee reuzensalamanders, afkomstig uit het landschap Satzuma, en vele bakken met dwergplanten, namelijk kleine boompjes, die aan een stuk rots gegroeid waren; want de Japanners verstaan als 't ware de kunst om de natuur te dwingen: zoo had ik dennen- en andere boompjes van naauwelijks zes duimen hoog. Met vele dieren is dit even zoo: eenige der bovengenoemde hondjes waren zóó klein, dat men ze in den zak kon steken, en onder de anderen waren er zoo groot als een Newfoundlander; bij de kippen waren soorten weinig grooter dan eene duif en andere ruim zoo groot als de Cochinchina-kippen, die men tegenwoordig veel in Europa ziet.

Kort voor ons vertrek hadden wij nog eene kleine grap om de tolken en ottona's eens duchtig in verlegenheid te brengen. Er staat namelijk op Decima, binnen de Waterpoort, sedert jaren eene groote en zware duikerklok, die voor de Japanners is aangebragt, maar die zij om hare zwaarte met geen hunner vaartuigen kunnen vervoeren. Om te voorkomen, dat de klok door hare eigene zwaarte te veel in den grond zakt, rust zij op een paar dikke stukken hout, zoodat men, door zich plat op den grond te leggen, er juist onder kon kruipen. Een mijner vrienden zou er onder gaan liggen, en ik zou alsdan over het geheele eiland naar hem zoeken, zoodanig dat het ter oore van de tolken en ottona's kwam. Zoo gezegd zoo gedaan; het geheele Japansche personeel geraakte in

rep en roer, maar onze vriend was nergens te vinden; na mij lang genoeg met hunnen angst vermaakt te hebben, verhaalde ik hun de grap, waarover zij hartelijk lachten en mij hielpen om den gewaanden vlugteling bij zijne beenen van onder de klok uit te trekken, met nog eenige vledermuizen er bij, die zich vast op zijnen rug hadden nedergezet.

Een wondheeler der O. I. Compagnie beging eens de dolle streek om van Decima te ontvlugten, omdat een meisje uit Nagasacki zijn hart eene wond had toegebragt, die hij geene kans zag alleen op Decima te genezen. Niet gering was de sensatie door deze ontvlugting in de stad ontstaan: alle onderbanjoosten met hunne volgelingen liepen nacht en dag in alle huizen en straten, maar vonden hem nergens, tot eindelijk den derden dag een koelie hem in eene oude schuit onder een stuk zeil vond liggen, waaruit hij met veel gejuich werd voor den dag gehaald. De Japanners, die met dezen verliefden wondheeler niet gediend waren, verbanden hem voor altoos uit hun land.

Gedurende de laatste dagen van mijn verblijf op Decima liep het in mijne woning dikwijls storm met vriendelijke bezoekers; alles wat ik maar eenigzins missen kon schonk ik hun tot gedachtenis, en toen de laatste dag daar, en ik met eenigen hunner voor het laatst vriendschappelijk te zamen was, stelde ik met gevulde glazen een feestdronk in op Japan en de Japanners, zeide hun dank voor de heusche en welwillende behandeling, die ik in hun midden had ondervonden, en verzekerde hun tevens, dat ik, welk verkeerd oordeel men ook in vreemde landen over

Digitized by Google

hen vellen mogt, hen had leeren hoogachten als een der beschaafdste en edelaardigste volken der aarde. Mijn vriend, Jositsero, een achtenswaardig tolk, bedankte mij uit aller naam, wenschte mij eene gelukkige en behouden reize naar mijn vaderland, met de verzekering dat het hun allen regt genoegen zou doen, indien ik immer in hun land mogt terugkeeren, en zoo een vreemde ons had bijeen gezien, hij had voorzeker het hemelsbreed verschil van onzen landaard niet opgemerkt. Ik nam vervolgens van allen een hartelijk afscheid, en onder herhaalde betuiging dat ik altijd in Japan zou mogen terugkomen, verlieten zij met vuurroode gezigten mijne woning, na aan den trap nog eenigen tijd onder elkander gekibbeld te hebben over hunne sloffen, die zij, naar 's lands wijs, voor de deur hadden uitgedaan; daar er wel een paar dozijn door elkander lagen, had de een telkens die van den ander aangetrokken.

De 10de November was tot ons vertrek bepaald, en 's daags te voren werd ons door de drie achterblijvende Nederlanders uitgeleide gedaan naar het schip, dat onder den Papenberg geankerd lag. Het moet voor die heeren, toen zij ons verlieten, een knellend gevoel geweest zijn om naar Decima terug te keeren; want hoe goed de Nederlanders het daar hebben mogen, is toch het denkbeeld niet zeer uitlokkend om gedurende negen maanden aan een afgelegen punt der aarde, zonder de minste tijding, van de geheele wereld afgesloten te zijn. Wij vertrekkenden hadden meer reden tot opgeruimdheid; wij verlangden naar onze betrekkingen en naar ons vaderland, hoewel de gevaarlijke en stormachtige zeereis,

Digitized by Google

die wij voor den boeg hadden, voor een paar der passagiers nog eene harde pil om te slikken zijn kon. Ik had ook des avonds voor dat wij onder zeil gingen, toen ik de noodige maatregelen genomen had om des morgens voor dag en dauw het anker te ligten, en terwijl wij, alvorens ten ruste te gaan, nog eene sigaar rookten, reeds gelegenheid om te hooren dat een paar heeren lang niet ligt over de zeereis dachten; want als ik maar 't een of ander noemde, dat wij doen zouden bij onze aankomst te Batavia, was het telkens: »Ja, ja, Kapitein! Als wij daar maar eerst zijn, dan zijn wij klaar genoeg; doch op zee is men zijn leven niet zeker; wij zouden waarlijk de eersten niet wezen die naar de haaijen gingen." En ik moet tot hunne verontschuldiging zeggen, dat zij niet zonder reden beangst waren; want in de Japansche zee is het in de wintermaanden zeer bar en stormachtig, zoo als wij daar later ons behoorlijk deel van hebben gehad. Intusschen zijn vreesachtige passagiers aan boord altijd de gemakkelijksten, en heb ik opgemerkt, dat vrees de menschen zeer vriendelijk maakt; de scheepskapitein wordt bij storm als 't ware op de handen gedragen, en het is een vaste regel: hoe slechter weêr op het dek, hoe mooijer tusschen den kapitein en de passagiers. Als ik een vreesachtigen gierigaard aan boord had, zou ik hem te midden van een storm onbeschroomd om geld ter leen durven vragen. Een der passagiers echter, die reeds dikwijls de reis had gemaakt, was op het veld van Neptunus te huis, en bezwaarde zich weinig over de reis. Van allen echter mag ik zeggen, dat ik eene zeer aangename en genoegelijke reis met hen gehad

Digitized by Google

heb, daar zij, zonder onderscheid, zeer hupsche lieden waren, met wie ik dan ook reeds tijdens mijn verblijf op Decima bevriend geworden was.

Nadat er des morgens ten 4 ure »overal" gepord was, werd spoedig het anker geligt, en een frissche noordoostewind dreef ons de baai van Nagasacki uit, nadat wij nog de Hollandsche vlag op de Noorder Cavalhos met negen kanonschoten vaarwel gezegd hadden. Mijne matrozen waren hartelijk blijde Japan te verlaten; ik kon dat opmaken uit gezegden, die ik opving, zoo als: »Ik hoop nooit weêr in zoo'n negerij terug te komen," en dergelijken; en waarlijk, ik kon het mij best begrijpen, want ruim drie maanden hadden zij tegen de oevers van de baai kunnen kijken, zonder bijna een voet aan wal te zetten. Met mij was het echter geheel anders: toen ik met den dageraad den ruimen Oceaan voor mij zag, en nog een blik achter mij wierp op de heerlijke groene bergen van het schoone Japansche rijk, herinnerde ik mij dankbaar de aangename dagen, die ik er had doorgebragt.

Naauwelijks was de kust uit het gezigt verdwenen, of de wind nam meer en meer toe, en toen ik mij des avonds gereed maakte om te waken in plaats van te slapen, zeelaarzen en zuidwester voor den dag haalde, en mij den noordoostewind om de ooren voelde waaijen, dacht ik nog wel eens om mijne *comfortable* woning op Decima, al moest ik die ook met eenige ratten deelen, waarvan ik aan boord toch ook niet vrij was; althans uit een mijner zeelaarzen moest ik er eerst eene wegschudden, voor ik die kon aantrekken. Reeds in den voornacht begon het te stor-

Digitized by Google

men, en toen ik bevel gaf om digt te reven, en »alle hens" (*) door het den zeeman welbekende »overal! overal, daar beneden! reven! reven!" werden opgeroepen, begon weêr het zeemansleven, dat mij dezen nacht vooral alles behalve prettig voorkwam. Terwijl een gedeelte der bemanning nog boven in het want was om de marszeilen te reven, kwam eene zware stortzee in de midscheeps overrollen, die bijna het halve dek onder water zette; terzelfder tijd helde het schip zwaar over, en digt achter den grooten mast hoorde ik een zwaren slag tegen boord, dat mij, pikdonker als het was, niets anders deed denken, dan dat er twee man te gelijk uit den mast kwamen vallen. »Wat duivel is dat, is er een man van boven neêrgekomen?" riep ik in het donker, in de rigting van den grooten mast, waar ik wist, dat de stuurman met eenige manschappen stond, en waar ik nu eene vreeselijke worsteling hoorde. »Neen, kapitein! de buffel is onder zeil gegaan," kreeg ik ten antwoord; en nu begreep ik dat het touw, waarmede een os aan zijne hoornen om het gangspil was vastgemaakt, door de zware slingering gebroken was, waardoor het dier tegen lijboord was geslagen. »Pak vast die poot, steek hem eene handspaak in zijn bek, hoû zijne staart maar vast, dan kan hij nergens heen!" hoorde ik te midden van het geloei van den wind en het gebrul van het woedende dier door elkander schreeuwen. »Maakt hem maar af!" schreeuwde ik er tusschen in, als het beste middel om hem klaar te krijgen, en om ongelukken te voorkomen. »Draai

(*) Van het Engelsch: all hands.

Digitized by Google

hem zijn nek maar om," herhaalde de stuurman, als 't ware om mijn bevel te verduidelijken, tegen zes of acht kerels, die halverlijf in 't overspoelende water staande, met den os aan 't worstelen waren. Dit was koren op hun molen: in een oogenblik waren zij het dier meester, dat volgens alle regels van de kunst werd afgemaakt, en nog eer de dag aanbrak, hing het zoo netjes geslagt onder de bezaans-stag te slingeren, dat een slagtersbaas er pleizier in gehad zou hebben. Intusschen was het met den dageraad een alles behalve vrolijk gezigt op het dek: alles was wel is waar zoodanig vastgesjord geweest, dat geen enkel stuk van zijne plaats was gezet; maar vele faisanten en groote hoenders, waaronder ook een paar van mij zelven, waren door het overspoelende zeewater in hunne hokken verdronken.

Stormachtiger zeereis dan van de Japansche kust tot in het zuidelijk gedeelte der Chinesche zee heb ik nimmer gehad. Zeker in geene veertien dagen was er eenig spoor van zon, maan of sterren te ontdekken, waardoor men op 't laatst niet dan gebrekkig het juiste standpunt van het schip weet te bepalen, of zoo als men 't aan boord noemt, »iemands bestek overboord raakt." Dit is vooral zorgvol varen, wanneer men eenige naauwte moet insturen, en door een vliegenden storm van achteren wordt voortgezweept, zoo als op de terugreis van Japan bij het inloopen van Straat Formosa gewoonlijk het geval is. Daarbij komt dan veelal dik en mistig weêr, waardoor men geen halve mijl van zich af kan zien. Gelukkig kreeg ik, den vijfden dag na ons vertrek, voor een oogenblik de N. W. kust van Formosa in 't gezigt, en kon dus

Digitized by Google

onbezorgd de straat inzeilen, waarin nog een gevaarlijke eilanden-groep, de Piscadores, gelegen is. Menig Japansvaarder is daarop, of op de kust van Formosa, in vroegere jaren vergaan; zoo als blijkt uit eene lijst die in het huis van het Opperhoofd te Decima gevonden wordt, waarop sedert het jaar 1609 alle schepen voorkomen, die in Japan zijn geweest, benevens het getal dergenen die nooit te Batavia zijn teruggekomen. Er is een jaar geweest, dat er elf schepen uit Japan vertrokken, waarvan nimmer iets meer gehoord is, en zóó gevaarlijk werden de Piscadores door de Compagnie beschouwd, dat, naar men mij verhaald heeft, indien een harer gezagvoerders opzettelijk die eilanden in 't gezigt liep, hij met verlies van zijn ambt gestraft werd.

Het aanhoudende stormweêr versnelde echter niet weinig onze reis en bragt ons weldra door de Chinesche zee, waarna wij, bij wijze van variatie, op het gewone Indische weêr in de West-Mousson, d. i. buijen, stilten en onweder onthaald werden, dat wel zoo vervelend en afmattend voor den zeeman is. Ons liep het intusschen betrekkelijk nog al mede, en na nog eenige dagen met stilte in Straat Banka en met het ongeduld des passagiers gekampt te hebben, viel den 8den December het anker op de reede van Batavia, na vijf en twintig dagen reis van Japan.

Digitized by Google

Digitized by Google

GEDRUKT BIJ A. BAKELS & COMP.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3 2044 014 284 921

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

WIDENER
BOOK DUE
FEB 1 0 2003
SEP 1 0 1992

CANCELLED
WIDENER
MAY 2 4 2007
FEB 1 0 2006
BOOK DUE

WIDENER
SEP 0 6 2002
FEB 1 0 2003
CANCELLED

Digitized by Google